

DRUGO IZDANJE

LUDUS

POZORIŠNE NOVINE ■ VANREDNI BROJ ■ 27. MAJ 2002. ■ GODINA X ■ CENA 50 DINARA

Ekskluzivno: „Ludus“ objavljuje radnu verziju zakona o pozorištu

ZAKON O POZORIŠTU I KOMENTARI

Za „Ludus“ govore i pišu:

Darijan Mihajlović, Branislav Lečić, Aleksandra Jovičević, Vesan Gojković Milin, Gorčin Stojanović, Nebojša Bradić, Danica Maksimović, Svetlana Bojković, Svetislav Jovanov, Jasna Đuričić, Radoslav Milenković, Ljubivoje Tadić...

Pozorište i zakon - iskustva:

Crna Gora, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Slovenija, Holandija, Mađarska, Rusija, Finska, Švedka...

Pozorišno zakonodavstvo:

Iz naše prošlosti

POZORIŠNO PITANJE DANAS

Ili otkuda i zašto vanredni broj pozorišnih novina »Ludus«

A. Milosavljević

Naše pozorišno pitanje može se, uglavnom, rasčlaniti na dva dela: prvi sadrži način finansiranja i administracije državnih pozorišta; drugi se odnosi na čisto umetnički rad u pozorištu. Iako oba dela, vrlo tesno spojena, obrazuju čitav jedan sistem pozorišne politike, ipak je nesumnjivo, da rešenje za pretežno umetničku stranu rada u teatru zavisi u mnogome od dobrog regulisanja pozorišnih finansija. Nije ni potrebno naročito dokazivati, da se bez materijalnih sredstava i dobre organizacije ne može ni imati pozorište sa izrazito umetničkim karakterom i sposobno za svoje visoke kulturno-nacionalne ciljeve.

Da znaci navoda i arhaični pravopis ne ukazuju na to da je gornji citat preuzet iz davno napisanog teksta, navedene rečenice bi sadržajem sasvim mogle da pripadnu i ovom vremenu. Jedino što je danas u priču o sudbini pozorišta, mnogo neposrednije i očiglednije, uključena i politika. Velim neposrednije i očiglednije samo zato što se iz knjige *Pozorišno pitanje* Milutina Čekića, objavljene u Novom Sadu 1926. godine, itekako jasno vidi da je politika i tada određivala sudbinu

teatra. Ali, šta da se radi, naše je doba, ma koliko bilo sklono poigravanju raznovrsnim prividima, neuporedivo manje voljno da se stidi vlastite političke suštine.

No, vratimo se Milutinu Čekiću (1882-1964), gotovo renesansnoj ličnosti našeg teatra, reditelju — rajnhartovcu, pozorišnom kritičaru, teatarskom upravniku, ali i dramskom piscatelju, pa, evo — vidimo i autoru zakona o pozorištu, dokumenta koji ovde objavljujemo. Između ostalog, on u svojoj knjizi konstatuje i ovo: »Sva pozorišta kod nas nalaze se neposredno pod državnom upravom ili nadzorom, tako da mi gotovo i nemamo privatnih pozorišta. (...)

Međutim, iako smo na taj način dobili veliki broj državnih i državom povlašćenih pozorišta — za čije se osnivanje nalazilo dovoljno opravdanja u kulturno nacionalnim potrebama pojedinih pokrajina — ipak u novoj situaciji nisu bili uvek zadovoljni ni oni koji su votirali kredite za njihovo održavanje, ni oni koji su upravljali tim pozorištima, primajući novac od države. Jedni su prigovarali da se izdaju i suviše velike svote; drugi su se žalili da im se stavlja

na raspoloženje odveć skromna sredstva za dostojno reprezentovanje pozorišne umetnosti. (...)

Međutim, u današnjim prilikama, o kakvim budžetskim povećanjima ne može biti ni reči. ...

I još piše Čekić: »... Državna pozorišta su danas, iako autonomne ustanove, bez dovoljno umetničke slobode i elana — naročito oblasna; ona su takođe odveć birokratizovana. ... I sistem finansiranja centralnih pozorišta i njihova administrativna organizacija nisu slični ni u koliko uzorima naprednih evropskih pozorišta. ...

Tako je bilo 1926. godine, a tako je i danas.

O razlozima koji nameću potrebu formulisanja zakonskih okvira koji će regulisati pozorišni život u ovoj zemlji »Ludus« iz broja u broj piše već nekoliko godina, prezentujući tuđa iskustva u ovoj oblasti, direktno ili indirektno namećući ovu temu ovdašnjoj teatarskoj javnosti, anketirajući ili intervjuišući odgovorne, zainteresovane. ...

U ovom, vanrednom broju, objavljujemo (jedan od mogućih) predlog zakona o pozorištu (iz pera ekspresnog tima okupljenog oko Sindikata dramskih umetnika i Saveza dramskih umetnika Srbije), uz odgovarajući, propratni komentar, kao i niz tekstova koji se tiču pomenutih tuđih iskustava, članke koji predstavljaju svojevršno prisećanje na prošlost (koja prestaje da ima smisla ako se iz nje ne izvuče iskustvo), ali i tekstove

već gotovih zakona ili radne verzije tuđih zakonskih akata iz ove oblasti, anketu sprovedenu među našim pozorišnim stvaralocima, autorske tekstove na ovu temu, predloge. ...

Pa ipak, sve ovo ne smatramo završenim poslom. Naprotiv. Pravi posao tek započinje i zavisi od naših pozorišnika, njihove volje da se, zajedno sa Savezom dramskih umetnika i Sindikatom dramskih umetnika Srbije, ali i Ministarstvom za kulturu Republike Srbije, kao i drugim instancama aktuelnih vlasti, te ovdašnjim pozorištima, izbore za najbolju soluciju, rešenje koje je u ovom času najoptimalnije.

Iz Ministarstva stiže ohrabrujuća informacija »da je Ministarstvo kulture Republike Srbije prihvatilo predlog zakona o pozorištu koji je izardila radna grupa SDUS-a i Sindikata dramskih umetnika, kao radnu verziju za izradu Nacrta Zakona o pozorištu na kome će raditi Komisija Ministarstva kulture i u kojoj će biti i predstavnici Saveza i Sindikata«.

Svi koji su pripremali ovaj broj »Ludusa«, ali još i više postepeno stičući uvid u ovu problematiku (koja nije isključivo vezana za pozorišni milje, pa ni jedino za kulturnu sferu) postali su svesni koliko je naša stvarnost (pre)daleko od izvesnih inostranih rešenja, ali i koliko se naše (teatarske i uopšte društvene) prilike poklapaju s nekim drugim inostranim sredinama.

Nismo, međutim, odoleti da ne objavimo i neke tekstove koji su već publikovani na stranicama »Ludusa«, recimo fragmente intervjuja s Branislavom Lečićem, ministrom za kulturu u vladi

Republike Srbije (april 2001), te Aleksandrom Jovičević, pomoćnikom ministra kulture zaduženim za sektor savremene kulturne produkcije (maj ove godine), kao i jedan iz serije članaka koje je, u dogovoru s redakcijom »Ludusa«, pisao Hadi Kurić, reditelj i glumac, ali i upravnik male pozorišne trupe u Španiji, koji je sreću potražio (a reklo bi se i našao) u tzv. belom svetu. Ovom prilikom ponovo objavljujemo i *Pravila Udruženja glumaca Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca* koja je za štampu priredila dr Dragana Čolić Biljanovski, profesor Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu.

Sa žaljenjem konstatujemo da nismo dobili obećane materijale vezane za iskustva Mađarske i Rusije, ali se zato nadamo da će ti prilozi biti štampani u nekim od skorašnjih redovnih brojeva, a kao delimična kompenzacija za priču o Mađarskoj neka posluži deo iz intervjuja koji je za 86-ti broj »Ludusa« dao Radoslav Milenković, naš reditelj koji ostvaruje redovnu saradnju s tamošnjim teatrom.

Učinilo nam se da bi bilo dobro da, upravo u kontekstu ovog broja pozorišnih novina, našu čitalačku i pozorišnu javnost upoznamo sa švedskim iskustvima, i to posredstvom obimnog priloga ovdašnje glumice Jelene Ivanišević Paunović koja trenutno živi tamo, a kroz razgovor s Tomasom Bolmeom, predsednikom švedskog Pozorišnog udruženja.

Zahvaljujemo se gospodinu Zoranu T. Jovanoviću na analitičkom i instruktivnom prilogu o istorijatu problema vezanog za zakon o pozorištu u ovdašnjem teatarskom životu, a redakcija se takođe zahvaljuje i svima koji su dali odgovore na pitanje u anketi.

KOC(S)KA JE BAČENA

Ovaj zakon treba da podseti državu da pozorišni ljudi žele da unaprede i razviju svoju profesiju

Darijan Mihajlović

Od trenutka kada je započela izrada teksta zakona bilo je jasno da do promena ne može doći bez istinske rešenosti države da ih izvrši. Sam predlog zakona o pozorištu je smernica kuda i kako bi trebalo krenuti.

Od zakona se očekuje da decentralizuje kulturu u Srbiji, da poveća konkurenciju i trgne iz letargije mnoge pozorišne kuće. Od zakona se očekuje da u istu poziciju stavi pozorišne institucije i nezavisne pozorišne grupe. Zakon, u suštini, treba da pošalje snažnu poruku da postoji želja za promenom. Mislim da je vreme da se pogledamo u oči i kažemo da smo sa oko 32 profesionalne pozorišne kuće u celoj Srbiji — pozorišna provincija. Razlog tome je što budžet koji se do sada izdvaja za kulturu suštinski služi da bi požar bio ugašen. Ovaj zakon treba da podseti državu da pozorišni ljudi žele da unaprede i razviju svoju profesiju.

Sve o čemu zakon govori nije moguće primeniti ako Ministarstvo za kulturu ne definiše kulturni koncept i to za period od deset godina unapred.

Pre izvesnog vremena, pre no što je održan onaj famozni sastanak u Narodnom Pozorištu, dobili smo opomenu da se nismo trudili da izradimo tekst zakona i da je Ministarstvo za kulturu od Sindikata dobilo samo dopis na dve strane. Od tada je Sindikat napisao i predlog teksta, finansirao ga, a sada tražimo i da Mi-

nistarstvo napiše referat pod naslovom *Kulturna politika Republike Srbije 2001-2010*.

U tom referatu treba da bude definisano koji oblici pozorišta su prioritetni, kako će se izvršiti decentralizacija naše pozorišne scene, koji će festivali preživeti a koji će nastati. Valja odgovoriti i na pitanje s kojim zemljama planiramo kulturne integracije, koji projekti će biti podržavani od strane države. ... Ukratko, treba odrediti mesto i važnost kulture. Ne treba opisivati i principe subvencija, ali treba naglasiti koje pozorišne kuće i koji festivali mogu računati s dugoročnim subvencijama.

Kada pominjemo strana iskustva uvek govorimo o onoj lošoj strani, tj. kako u inostranstvu vlada velika konkurencija, kako je položaj umetnika još gori nego kod nas, što je, uostalom, takođe tačno. Uvek se, međutim, preskoči je da, npr. u Holandiji, postoji program socijalne pomoći namenjen isključivo profesionalnim umetnicima, tzv. WIK. Tim programom svako ko izgubi posao na već zagarantovanu socijalu dobija dodatak — jer je umetnik. To se zove kulturni koncept i to treba unapred definisati.

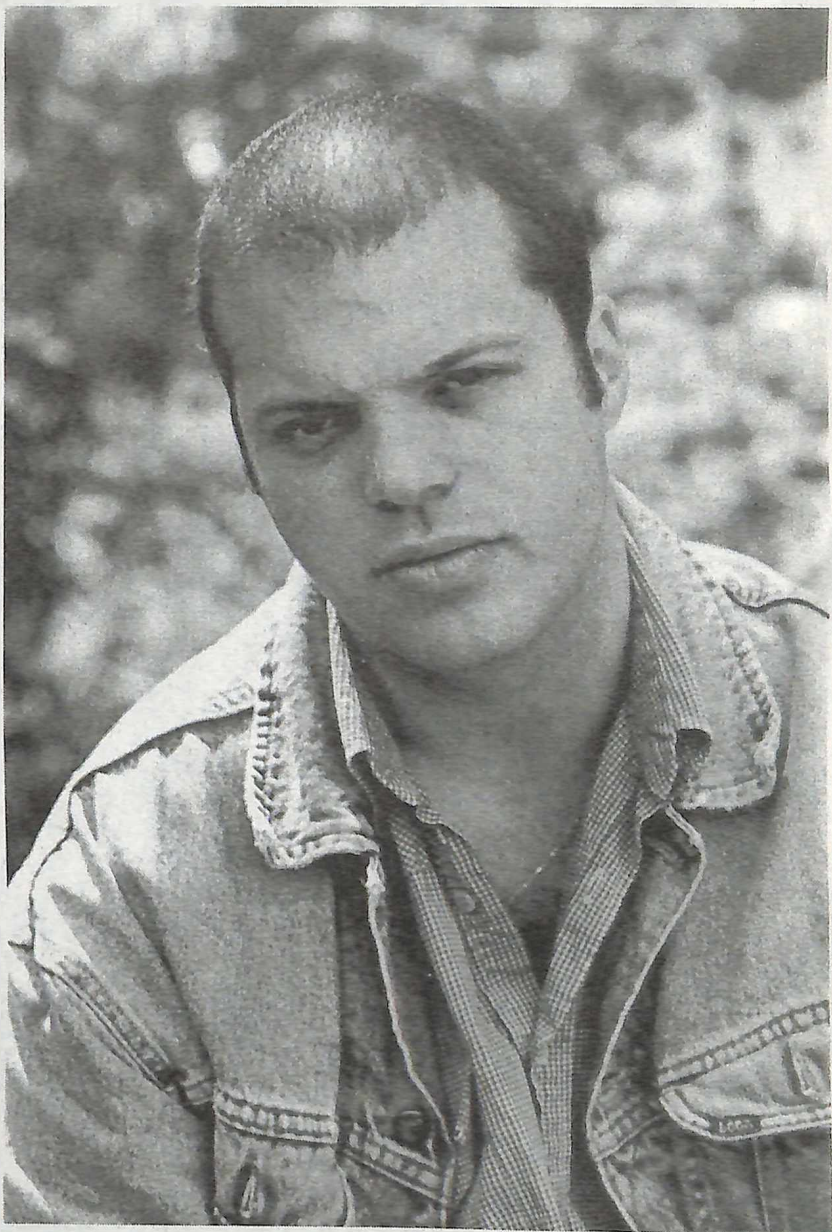
Valja naglasiti i da novi uslovi ne podrazumevaju kulturu na tržištu jer je kultura svuda na svetu subvencionisana. Oni koji su do sada širili strah da će po novom zakonu pozorišta funkcionirati

na osnovu tržišnih principa slobodno mogu da prestanu to da čine. Naša sredina ima realno malo pozorišnih grupa koje donekle treba da funkcionišu i tržišno (zbog manjih troškova) baš zbog toga što nemaju prostor. Predlog zakona daje mogućnost formiranja pozorišnih kuća koje bi bile servis upravo ovakvim pozorišnim grupama. Dakle, delimično subvencionisane kuće koje funkcionišu i tržišno.

Osnivači pozorišta bi trebalo da preuzmu mnogo veću odgovornost za isplaćivanje usvojenog budžeta pozorišta, a njihov nadzorni odbor bi morao mnogo rigoroznije da ispituje finansijsko funkcionisanje pozorišta. Jer, da se kralo — kralo se...

Mnogi se pitaju zašto treba doneti zakon kada je i uz pomoć važećih propisa ili po famoznom zakonu u radu moguće povući paralele s pozorištem. U pitanju su, po mom mišljenju, najvažnija pitanja. Pažljivi čitalac primetiće neke od takvih primera koje su samo naizgled sitnice. Upravnici nacionalnih kuća bili bi birani konkursom i morali bi unapred da saopšte svoj plan i program. Kao što je to, uostalom, i normalno. Ne bi više bilo moguće biti član nekoliko upravnih odbora. Kao što je i normalno. Pozorišne trupe mogle bi da budu finansirane i imale bi žiro račun od strane Ministarstva za kulturu. Neće biti više potrebe da takva pozorišna trupa bude registrovana kao preduzeće. Kao što je i normalno.

Mnogo važnije od samog zakona je sindikalno organizovanje i utvrđivanje

Zašto treba doneti zakon: Darian Mihajlović (Foto: Đ. Tomić)

minimalnih uslova rada dramskih umetnika kao i ostvarivanje posebnih kolektivnih ugovora. Zakon je, nažalost, samo okvir ogledala u kome će i dalje ostati naša realna slika.

(D. Mihajlović je v.d. predsednika UO Sindikata dramskih umetnika i koordinator grupe za izradu zakona o pozorištu)

ZAKON O POZORIŠTU NIJE PROBLEM DONETI

Iz intervjua koji je dramski umetnik Branislav Lečić, ministar kulture u Vladi Republike Srbije, dao »Ludusu« marta ove godine

Da li to znači da tržište postaje imperativ i osnovni oblik funkcionisanja kulture.

Ne baš sasvim. Prvo moramo uspostaviti tržište, »osvežiti« se tržišnim pravilima igre, da bi stvorili kulturni model koji će funkcionisati u budućnosti. To neće biti etatističko-birokratski model, a mi i nismo u mogućnosti, ni materijalno ni politički, da realizujemo centralistički model, ali on ne može ni da bude isključivo tržišno zasnovan jer bi to značilo prepustiti kompletnu umetnost i celokupno stvaralaštvo proceni publike sumnjivog ukusa, godinama odgajanoj na kiču i šundu. Primena »čistog« tržišnog principa samo bi povlađivala postojećem haosu. Treba kombinovati dva sistema. Tržište će rasteretiti budžet koji će, uz podršku drugih načina finansiranja (porezi i inostrani fondovi, na prim) omogućiti da nam ostane dovoljno para za finansiranje ozbiljnih projekata koji bi propali kada bi bili izvedeni na »pijacu«. Znači da ćemo težiti elitističkoj kulturi, ali joj nećemo dati prednost. To uostalom, i ne bi bila kultura već opet neka vrsta klaustrofobije i hermetizma. Zadatak ministarstva za kulturu je da uspostavi ravnotežu između onih koji tržišno uspevaju zato što je ukus publike katastrofalan, i onih koji stvaraju elitističku umetnost. Mi ćemo omogućiti izbor. Tako će se postepeno prelivati negativna energija stvarana zahvaljujući

nekulturnom društvu koje je, od vrha do dna, promovisalo kič da bi vladajućoj oligarhiji bilo omogućeno da opstane.

Je li realno očekivati donošenje Zakona o pozorištu pre promene sistem-

na to da donošenje Zakona nije kraj već početak procesa rešavanja problema. Donošenje Zakona nećemo požurivati samo zato što smo ga dugo čekali i zato što je prošao pravnu proveru. Kao i svaki drugi zakon i ovaj o pozorištu mora da

Moramo razmotriti sve očekivane posledice: Branislav Lečić (Foto: Đ. Tomić)

skih zakona, recimo Zakona o radnim odnosima?

Greška je očekivati da će Zakon sam završiti posao. Možemo da donesemo taj Zakon, ali ga ne možemo realno sprovesti na način koji bi dao očekivane rezultate. Valja se psihološki pripremiti

prode javnu raspravu, da s njim budu upoznati svi zainteresovani, svi segmenti koje će Zakon dodirnuti. Moramo razmotriti sve očekivane posledice, ali i one neočekivane. U opštoj transformaciji društva moramo, dakle, voditi računa o tome da sve odluke budu donete u

pravom trenutku. Šta će nam Zakon o pozorištu ako ga ne možemo sprovesti u delo. Važno je dakle prethodno osmisliti i u praksu uvesti sistemski rešenja koja će omogućiti promenu Zakona o pozorištu. Nije to samo posao Ministarstva već od ljudi u kulturi očekujem da se uključe u ovaj posao primedbama i sugestijama.

Restriktivne mere je, dakle, neminovno očekivati. Para nema za sve, a neće svi moći ni da se uključe u procese koje pominjete. Konkretno: da li možemo očekivati gašenje nekih pozorišta?

Zatvaranje institucija kulture bi bila velika greška. Smatram — ne samo zato što sam iz pozorišta — da je uloga teatra ogromna. Pozorište je mesto gde se čuje živa reč, najbolji promotor kulture, prostor gde zrači Duh nacije. Teatar je dobrim delom pomogao u sticanju svesti da minulih 10 godina živimo u stvarnosti koju treba menjati. S druge strane, ni bezrezervna zaštita pozorišta nije dobra. Ministarstvo treba da motiviše kreaciju, pokrene ljude da prave adekvatne planove i programe, aktivira ih da menjaju stanje u institucijama koje su zaparlovane, mrtve. Nije problem samo u pozorištima koja su prazna, u koja niko ne ulazi, već i u bibliotekama, muzejima... Valja nam preispitati da li sve te institucije ispunjavaju svrhu i odgovoriti na pitanje zašto, recimo, u neki muzej niko i nikada ne ulazi. Nije problem ni u nedostatku para. Hajde da vidimo da li postoji program koji će aktivirati ljude da otvore vrata institucija u kojima rade i počnu ozbiljno da rešavaju probleme. Ministarstvo ne samo da neće ukidati institucije nego će im pomoći da arti-

kulišu kreativnost i adekvatne planove koji će doneti preporod. To je smisao logistike ovog ministarstva. No, ako neko nije u stanju kreativno da iskoristi potencijale institucije u kojoj radi, treba da ode. Bolje je njega smeniti no zatvarati instituciju. Ministarstvo za kulturu će sarađivati i s drugim ministarstvima, uspostavivši veze s Ministarstvom za obrazovanje ili turizam, aktivirajući projekte koji će dovesti više posetilaca u muzeje, pomoći pozorištima da postanu atraktivna mesta za daće, osmislivši projekat edukacije kroz kulturu i umetnost... Još nemamo lične karte naših gradova, ne znamo čime se oni mogu podičiti, kakva je njihova kulturna ponuda...

(Aleksandar Milosavljević)

Štampanje ovog broja omogućili su:

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO

i

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE

VREME RADI ZA NAS

Iz intervjua koji je teatrolog Aleksandra Jovičević, pomoćnik ministra kulture u Vladi Republike Srbije, sektor savremena kulturna produkcija, dala »Ludusu« maja ove godine

Po kojim kriterijumima će Ministarstvo birati projekte koje će podržati?

Potrebno je mnogo vremena da sve ubedimo da su neophodne radikalne i suštinske promene institucija kulture, te njihove strukture. Neke su kao, Kulturno prosvetne zajednice, nepotrebni recidivi nekadašnjih sistema, pa smo odlučili da ih »skinemo« s budžeta, ali ne i ukidamo. One će moći ravnopravno da konkurišu, kao i druge institucije, s projektima, pa ako odlučimo da te projekte podržimo, dodelićemo im sredstva, ali smo ih skinuli s našeg platnog spiska. A to se odnosi i na ostale segmente u kulturi: trudićemo se da budemo pravedni prilikom dodele sredstava, da niko ne bude privilegovani. Ministarstvo kulture radi na nov način, i više nije mesto gde će se u redu čekati za novac. Umetnici, kulturni radnici, ekspertske timovi, radna tela... trebalo bi da postanu sastavni deo novog mehanizma i nove metodologije odlučivanja. Otvoreni smo za sve smislene predloge i strategije. Ministarstvo bi trebalo da postane servis za kompetentno odlučivanje, neka vrsta posrednika za ljude iz struke koji će sami donositi odluke. Želimo da preselimo dogovornost vrednovanja projekata iz Ministarstva na struku, naravno pre distribucije ras-

položivih sredstava, tj. da se što pre oforme komisije za različite oblasti. U pitanju je trostruka dinamika odlučivanja: prvenstvenu odluku donose kulturne komisije, u kojima određene ingerencije ima i Ministarstvo, a o svemu sudi javnost i struka. Ta vrsta iskoraka, u kojoj je metod donošenja odluka garancija njihove potvrde, najvažnija je stvar koju Ministarstvo želi da sprovede. npr. upravo smo objavili konkurs za otkup knjiga za biblioteke u Srbiji, o čemu će odlučivati komisija sastavljena od nepristrasnih stručnjaka. ovaj konkurs će izlaziti nekoliko puta godišnje i biće velika pomoć izdavaštvu, jer u Srbiji ima oko 180 biblioteka čije fondove bi trebalo što pre poboljšati.

Jasno je da novca neće biti za sve...

Već je odluka o ukidanju plata KPZ-ima izazvala gnev. Takvih stvari će biti još, i spremni smo na to. Na mom pisacem stolu je gomila zahteva iz kojih uvek provejava isto: želja da ih finansijski podržimo, a većina se poziva na to da su ih i prethodna Ministarstva podržavala. Jasno je da se mahom odlučivalo po automatizmu, a nije se uvek proveravalo gde sredstva idu, i da li je izvesni kulturni događaj, npr. neki festival, zaista neophodan. Počeli smo da pravimo reviziju pozorišnih i filmskih festi-

vala po Srbiji, časopisa iz kulture, likovnih kolonija i ostalih vidova kulturnog delovanja, da utvrdimo koji su za ovu sredinu relevantni, ali i da bi doneli odluku koga ćemo i na koji način pomagati. Ministarstvo takođe brine i o amaterima (u Srbiji ih ima oko 400.000), te o kulturnim manifestacijama nacionalnih manjina, pa je deo našeg posla i da odredimo strategiju pomoći svim tim društvima i udruženjima, odnosno kulturi manjina; jer ako im ne pomognemo, pored Saveznog ministarstva za manjine, ne znam kome se mogu obratiti. Moj posao nisu, dakle, tek veliki festivali, projekti i institucije, već i delikatni poslovi oko malih institucija, udruženja, umetnika. Pogotovo što se svakodnevno suočavamo s konkretnim slučajevima, kao što su brza »sanacija«, tj. spasavanje projekta koji će propasti ako odmah ne priskočimo u pomoć. Za sada smo s malo sredstava uspeali da pomognemo nekoliko umetnika i institucija koje mislimo da treba podržati (galerije »Remont«, »Zvono«, CENPI, Institut za film, trupu sonje vukičević koja radi u bifeu teatra, gostovanje ister teatra u Italiji, Ateljea 212 u Tuzli, JDP-a u Hrvatskoj i Sloveniji, Zvezdara teatra u Budimpešti, književnu manifestaciju »Fak« u Novom Sadu (gostovanje hrvatskih i engleskih književnika), časopise »Reč« i »Republika«, gostovanje stranih umetnika i eksperata kulture kod nas, kao i naših umetnika i kulturnih poslenika u inostranstvu). Postižemo manje, kratkoročne promene, a za veće nam treba dati vreme.

Koliki je budžet Ministarstva?

Sredstva su veoma ograničena (0,8 % ukupnog republičkog budžeta, što ove

Ministarstvo radi na nov način: Aleksandra Jovičević (Foto: Đ. Tomić)

godine iznosi oko milijardu dvesta miliona dinara). To je samo naizgled ogroman novac, ali uzmete li u obzir da je to budžet za plate 4.500 stalno zaposlenih u kulturi, a deo treba dati za zaštitu kulturne baštine, ostaje malo za tekuću produkciju. To, dakle, nije ni dovoljno. Za velike strateške iskorake treba još mnogo vremena, a i novca. Pošto Ministarstvo trenutno još radi u Arhivu Srbije, na-

damo se da ćemo ubrzo doći do svog prostora, pa i boljih uslova rada, te i imati više vremena za strateško planiranje. Za to su potrebne sistemske promene zakona u kulturi, do kojih se dolazi postepeno i demokratski. Stoga smo se obratili predstavnicima savremene kulturne scene da vidimo kako da im pomognemo i još više oživimo tu scenu.

(Maja Vukadinović)

ŠTA OČEKUJEMO OD ZAKONA O POZORIŠTU?

Radmila Živković, glumica: "Nisam čitala zakon o pozorištu, ali pretpostavljam da će dovesti u red pozorište u Srbiji. Najbitnije je da rade oni koji treba da rade, oni najbolji, a mi među sobom vrlo dobro znamo ko su ti".

Petar Banićević, glumac: "Donošenje zakona se prilično odužilo. Kako je vreme prolazilo, čini mi se, taj zakon je pretvoren u nešto neozbiljno. Ne polažem mnogo nade u njega. U svakom slučaju, neminovno mora da se pojavi, a on bi morao da doprinese tome da se više uvažava pozorišni svet, kao i odnos umetnika i društva prema pozorišnoj ustanovi... Žao mi je što su očigledno mnogi dobri konkretni predlozi vezani za regulisanje našeg pozorišnog života u međuvremenu pali u vodu".

Od ove zemlje ne očekujem ništa

Danica Maksimović, glumica i predsednik Saveza dramskih umetnika Srbije: "Verujem da bi konačno donošenje zakona o pozorištu uticalo na stvaranje reda u haosu u kome se naš teatar nalazi. Teatri ne treba da budu socijalne ustanove. To je suština zakona. Očekujem da

Danica Maksimović

oni koji rade dobiju adekvatnu nagradu i da se napravi razlika između njih i neradnika. Najgora je uravnilovka".

Jasna Novakov, umetnički sekretar Ateljea 212: "Očekujem da se zakon napokon pojavi. To je za početak sasvim dovoljno, a nadam se da će on ravnoopravno zaposliti pozorišnike i konačno nagraditi one koji rade".

Svetislav Bule Gončić, glumac: "Uveren sam da se profesionalni odnosi rešavaju na drugi način a ne zakonom, pa od njega i ne očekujem ništa posebno. Zakon o pozorištu po mom mišljenju treba da se uskladi sa zakonom o javnim preduzećima i zakonom o radu, jer ako ostala zakonska procedura u društvu nije regulisana, naš zakon neće ništa promeniti. Generalno sredivanje odnosa u društvu će se odraziti i na pozorište. U tom smislu treba početi od stabilne finansijske politike".

Svetlana Bojković, glumica: "Od ove zemlje više ne očekujem ništa, pa ni od famoznog pravnog akta koji bi promenio situaciju u teatru. Verujem, međutim, u individualno spasenje".

I da počnemo i da nastavimo

Glumac Vladimir Cvejić, poverenik Sindikata dramskih umetnika u Pozorištu „Zoran Radmilović“ u Zaječaru:

Pozorišta u Srbiji će već koliko sutra biti i zvanično državna, regionalna, gradska, opštinska, privatna... Znači pripadaće onome ko plaća. Očekujemo da onaj ko plaća imenuje na čelo kuće čoveka koji ume, ima plan i koji ima odgovornost za uspeh i neuspeh. Čini nam se da bi bilo lakše da tek sada osnivamo pozorište u Srba, jer ovim zakonom moramo istovremeno i da počnemo i da nastavimo.

Prvi put za polednjih nekoliko decenija pozorišta u Srbiji će imati zakon. To je dobro. Ali taj zakon mora da uzme u obzir i tradiciju, i tržišnu ekonomiju, i talenat, i zasluge itd.

Očekujemo da eksperimentalna bajka nazvana „tržišna ekonomija u kulturi (pozorištu)“ ne bude na repertoaru, ali i da pozorišta kroz svoje aktivnosti imaju obavezu da zarađuju.

Ne verujemo da postoji glumac koji ne bi želeo da se novi zakon zasniva na poštovanju uloženog truda i zasluga iz prošlosti i omogućavanja da se njegov budući trud i zasluge valjano i zasluženo vrednuju i plate u budućnosti.

Ili neko, možda, veruje da sutra može da postoji zakon koji u obzir ne uzima juče. Očekujemo i da se u zakon o pozorištu ugradi (ili vrati) sud časti, jer ako novac i uspeh određuju sutrašnjicu, u toj podeli čast mora biti lice, a karijera – naličje.

Očekujem da bude bolje

Glumica Gordana Đurđević Dimić: "Prognoze su vrlo nezahvalne, ali pretpostavljam zakon bi trebalo da svede broj radnika na optimalnu meru, a vredni bi najzad mogli nesmetano da rade i pristojno žive od svog rada. Oni koji ne budu obuhvaćeni ugovorima moraću da se snalaze na druge načine, recimo da prave samostalne projekte. Zakon je možda način da se najzad podgreju mašta i kreativnost ljudi koji su sve ove godine bili manje vredni. Ne sumnjam da će biti potresa, ali se samo nadam da neće biti onakvih kakvih je bilo u „Zastavi“. Žao mi je kolega koje će eventualno ostati bez posla, ali bih volela da oni to okrenu u svoju korist i otkriju svoje potencijale."

Glumica Lidija Stevanović: "Pretpostavljam da će zakon o pozorištu biti usko povezan sa zakonom o radu. Sigurna sam da će taj zakon biti pravedan samo ako kao društvo budemo imali para. U protivnom će se i drugim pozorištima dešavati ono što se trenutno dešava u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu gde uprava na smešan način vrednuje rad zaposlenih. Tako, na primer, glumac koji tokom meseca ima veći broj predstava dobija veću platu od prvaka, bez obzira što dotični 15 puta u mesecu samo iznosi tacnu, a prvak nosi

predstavu! Pošto ne žele da igraju svašta, 10-ak prvaka i glumaca prve grupe ne igraju i zato dobijaju manje plate od „nosača tacni“, što je suludo. Pitala sam da mi pokažu pravni akt po kojem se plate tako dele, a rečeno mi je da ga nema i da se to radi po upravnikovoj zapovedi. Znam da ljudi u Pozorištu s podozrenjem dočekuju taj zakon jer se plaše da će biti otpušteni, priča se o ugovorima na dve godine u koje glumac može da odigra 2-3 uloge i ako se posle 2 godine ne dopada upravniku, ovaj mu može reći doviđenja. Pitam se ko je taj upravnik, kakve on kvalitete mora da ima, kako obrazovan i kojih sposobnosti, da bi mogao, smeo i bio kompetentan da argumentovano kaže nekom glumcu zašto nije za neku ulogu ili nije potreban pozorištu!"

Jasna Đuričić

Glumica Jasna Đuričić: "Očekujem da zakon reguliše odnos pozorišta i njegovog osnivača; da osnivač, ma ko da je, bude odgovoran za pozorište, pre svega garantuje finansijsku podršku. Očekujem i da ćemo se konačno otarasiti balasta nerada, kojeg je premnogo, da ljudima koji rade, koji su vredni već jednom bude bolje."

Glumac Saša Torlaković: "Od zakona očekujem da, pre svega, poboljša kvalitet predstava, repertoara, pa i materijalni položaj ljudi u pozorištima. Nadam se da će se ovim zakonom stvoriti pravo tržište."

Umetnički direktor Srpskog narodnog pozorišta, reditelj Žanko Tomić: "Očekujem veći broj predstava i otvaranje prostora za konkurenciju kvaliteta. No, kako je to više pitanje sprovođenja, tj. ljudi koji će ga sprovesti, no samog zakona, realno je očekivati početno nesnalaženje i obezglavljenost svih koji se nađemo u tom lancu. Zakon će izvesno rasteretiti institucionalna pozorišta, i to je dobro, ali još ne vidim kako će pomoći otvaranju novih pozorišta i razvoju vaninstitucionalnog teatra. Pa ipak, potrebno je „provetravanje“ pozorišta, a ovim zakonom je i to na pomolu. Sledećih nekoliko meseci ćemo o tome da pričamo i mudrujemo, a onda će glumci da glume, pisci da pišu, reditelji da režiraju, producenti da „pakuju“ i prodaju... Kao što je i red."

Svetlana Bojković

Glumac Boris Isaković, direktor Drame SNP-a: "Očekujem ono što već dugo priželjkujemo – da se obezbedi sigurnost profesije u odnosu na državu. Takođe se nadam i da će zakon doprineti sveopštem kvalitetu u pozorištu."

Upravnik Narodnog pozorišta Sombor, glumac Srđan Aleksić: "Mislim da smo konačno došli do trenutka kada većina pozorišnih delatnika shvata neophodnost donošenja ovog zakona. Od njega prevashodno očekujem mogućnost efikasnije organizacije rada u pozorištu, tržišne principe koji nemilosrdno odvajaju kvalitet od nekvaliteta, ali i precizno regulisanje odnosa između osnivača i pozorišnih ustanova. Dobar i dobro implementiran zakon o pozorištu sigurno će dovesti u bolji materijalni položaj i pozorišne kuće, ali i ljude u njima. Vrhunski umetnici i ozbiljne pozorišne institucije mogu ovom zakonu samo da se raduju."

Vratimo dostojanstvo profesiji

Milan Madarev, teatrolog: "Kada sam bio dečak, otac mi je pričao o svom susretu s Milivojem Živanovićem koji je uživao ministarsku penziju. U vreme mog detinjstva zidar je imao lični dohodak u rang u činovnika ministarstva finansija. Takav (ne)realan odnos prema umetnicima i radnicima ubrzo je promenjen i doveden na pravu (?) meru. Od novog zakona o pozorištu očekujem da povrati poljuljano a kod nekih i srušeno

Žanko Tomić

ljudsko i profesionalno dostojanstvo, nastavi da pomaže domaće teatarske poslenike o kojima su do sada brinuli fondovi, mediji i kulturne institucije iz inostranstva. Da omogući osnivanje posebnog Fonda koji će motivisati (finansijski) pozorišta koja se zalažu za uprirozenje savremenih domaćih tekstova.

Zakon o pozorištu treba da pronađe novi način finansiranja repertoarskih pozorišta i pomogne neinstitucionalnu scenu – Asocijaciju nezavisnih teatarara (ANET) te druge. Fond za otvoreno društvo je smanjio sredstva namenjena pozorišnim projektima nezavisne scene pa je situacija teža no ikad. Kada je pre neku godinu zatvoren CINEMA REX, ruku spasa je pružio novosadski Kulturni centar (INFANT festival). Da li će zakon o pozorištu pomoći da nezavisna scena Srbije pređe iz perioda detinjstva u period adolescencije? Ako pomoć ne stigne protagonisti nezavisne scene, koji su već jednom nogom u inostranstvu, otići će odavde na neodređeno vreme."

Igor Bojović, dramski pisac i upravnik Lutarskog pozorišta „Pinokio“: "Imam nekoliko 'želja': da se reguliše pitanje autorska prava i uvede novi pozorišni model koji će 'osuditi' ljude da žive od uspeha predstave. Dakle, nagrada za zaposlene i uspešne, a zakonom propisan status za one koji ne rade a primaju platu."

Brodvej je bajka

Dijana Milošević, reditelj i jedan od osnivača Dah teatra: "S promenom upravnika velikih kuća desio se veliki pomak na bolje, ali mislim da prave promene tek moraju da se dese. Svuda u svetu zastareli su sistemi gde država plaća ansamble od nekoliko stotina glumaca. To je vrsta promene koje niko ne treba da se plaši, jer je to normalno funkcionisanje modernog teatra u kome se radi po ugovorima i projektima. Ipak, mislim da to neće biti lako, zato što su se naši ljudi navikli da imaju neku platicu od koje ne mogu da prežive, ali da imaju istovremeno i neku vrstu lažne sigurnosti. Očekujem da će to biti šok za mnoge. Ono što se meni i dalje ne dopada u našem institucionalnom pozorištu je da su pozorišta generalno lenja, s nekoliko časnih izuzetaka. Mislim da se ne radi dovoljno profesionalno. Često se i gluma i režija smatraju bogom danim i završenim onog trenutka kada se izađe s Akademije, a to se sve loše odražava i na kvalitet predstave. Mi moramo da shvatimo da pozorište nije komercijalna delatnost, čak ni kad je Brodvej u pitanju. To su bajke. Pozorište je uvek dotirano i treba da bude dotirano. U svakom društvu postoje određeni segmenti koji moraju da budu dotirani i na taj način društvo opstaje uz sve svoje različitosti. Pozorište ne sme da upadne u zamku da mora da živi od ulaznica, jer tako prestaje osnovna funkcija pozorišta kao neke vrste savesti društva".

Dragiša Veljković, predsednik Ogranka Saveza dramskih umetnika Srbije – Niš:

"Očekujemo sledeće:

1. da Narodno pozorište u Nišu bude zakonom određeno za teatar o kome će brigu preuzeti Republika Srbija. Pokazalo se da lokalna samouprava nedovoljno razume umetničke i profesionalne interese i značaj Narodnog pozorišta u Nišu;
2. da se zakonom urede odnosi između osnivača (poslodavca) i zaposlenih;
3. definisanje ugovora o angažovanju svih zaposlenih na određeni rok;
4. da zakonom bude uređena materija o očuvanju stalnih pozorišnih ansambala u Srbiji;
5. da zakonom bude uređena politika finansiranja pozorišne delatnosti u Srbiji;
6. da zakonom bude uređena uloga sindikata;
7. da zakon bude stimulativan, a ne restriktivan;
8. da budu predviđeni mehanizmi socijalne zaštite onih zaposlenih u ovoj oblasti koji će primenom zakonskih rešenja ostati bez angažmana;
9. pošto su naši interesi jednaki interesima kolega u Beogradu, očekujemo da aktivno budemo uključeni u formulisane završnih zakonskih odredbi."

Igor Bojović

(Anketu sprovedi: Maja Vukadinović, Duška Marković, Snežana Miletić, Aleksandar Milosavljević, Selina Lovren)

REDEFINISATI SLOGAN SDUS »GLUMAC I NJEGOVA SUDBINA«

Zakon o pozorištu bi, pre svega, morao temeljito da uzdrma sveukupnu teatarsku situaciju u ovoj zemlji

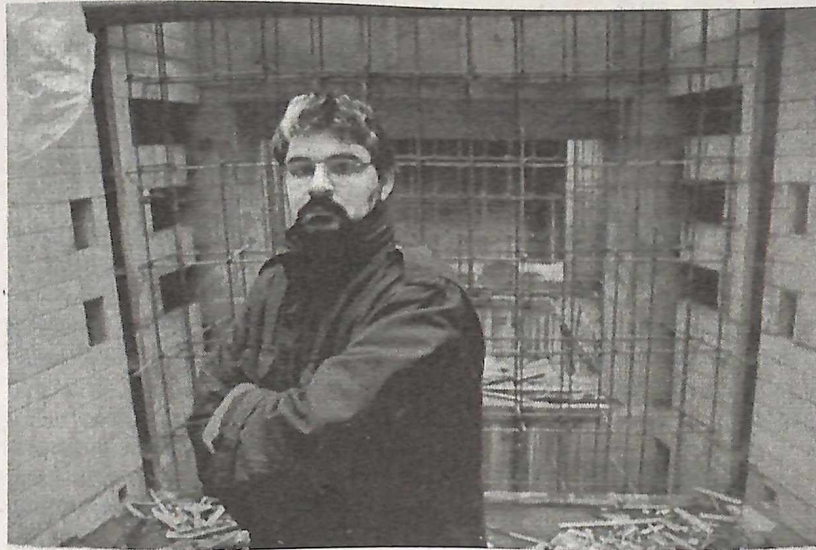
Gorčin Stojanović

Teško je razmišljati o zakonu o pozorištu u trenutku kada je sasvim neizvesno hoće li u ovoj zemlji uopšte biti donet valjan reformski zakon, pre svega zakon o radu, kojim bi, konačno, i nadajmo se zauvek, bilo dokinuto eksperimentisanje zvano socijalizam i/ili radničko samoupravljanje.

Uspostavljanje normalnih radnih odnosa, nekad, uostalom, sasvim uobičajenih upravo u teatru, imalo bi dvostruki efekat: glumci-činovnici ne bi postojali, jer to, naravno, ubija zanat, da ne kažem: umetnost, glume; s druge strane, glumci bi imali mogućnost da biraju, budu birani, ali i da preuzmu sopstvenu sudbinu i odgovornost za nju.

Vrlo je veliko pitanje da li su svi, glumci, reditelji, dramaturzi i ostali pozorišni svet, uopšte spremni za tako nešto. Jer, mnogo je lakše sopstveno odsustvo dara zamaskirati žalbama na postojeći sistem ili lošu repertoarsku politiku, onu koja, eto, baš zaobilazi naš nesumnjivi talenat.

Od zakona o pozorištu, dakle, očekujem da temeljito uzdrma sveukupnu teatarsku situaciju u ovoj zemlji. Smisao mota Saveza dramskih umetnika, »Glumac i njegova sudbina«, biće redefinisana. U krajnjoj instanci, to bi imalo značiti konačno uspostavljanje dostojanstva profesije, ljudskog, umetničkog i zanatskog.

Uspostavljanje normalnih radnih odnosa: Gorčin Stojanović (Foto: Đ. Tomić)

MNOGO POZVANIH, MALO ODABRANIH

Povodom zakona o pozorištu

Nebojša Bradić

Trebalo bi što hitnije izaći iz javnih službi i ući u umetničke službe! U uslovima tranzicije dva su moguća opredeljenja: sistem planiranja i tržišni sistem. Sistem planiranja nije fleksibilan i sporo se prilagođava iznenadnim promenama. Tržišni sistem je prirodniji i jednostavniji zbog čega mu treba dati prednost.

Tržište rada za glumce i pevače je nemilosrdno. Njegova ružna strana proizilazi iz rizika da se, zbog konkurencije na tržištu, ne može uvek zaraditi za život, da postoji nesigurnost zaposlenja koja traje čitavog radnog veka glumaca, pevača i igrača; osim toga, uvek će posto-

jati jaz između onoga ko je uspeo i onoga koji se nije afirmisao. Ali, iako nije perfektno, tržište je izazov za svakoga koji traži svoju šansu.

Mnogo je pozvanih, malo odabranih — ovo dragoceno saznanje stečeno na početku karijere može da olakša odluke i spreči da kasnije zapadnu u još teža razočarenja i materijalne teškoće. Samo najbolji uspevaju da opstanu i zainteresuju menadžere i postanu popularni na tržištu.

U pozorišnim kućama u kojima umetnici rade po ugovoru visina honorara zavisi od sredstava koju pozorište dobija od budžeta, od stope inflacije i od

Nemilosrdno tržište: Nebojša Bradić

broja prodatih ulaznica. Ako se dotacije budžeta smanjuju tada je uprava pozorišta mora da kreše troškove a to će raditi tako što će ili smanjiti honorare izvođača po predstavi ili broj predstava. Ali honorari glumaca i pevača mogu da rastu ako se prikazuju popularni naslovi koji omogućavaju da se na blagajni skupi više novca.

Tržište umetnika nije sasvim slobodno. Cene su i stvar dogovora između uprave pozorišta (poslodavca), sindikata i udruženja glumaca (pevača, baletskih igrača) mada je zadatak sindikata i udruženja isključivo da određuje nivo minimalnih zarada. Sve što je iznad toga diktira tržište.

Bitno je da se što pre uđe u proces donošenja zakona o pozorištu jer će strateška nemogućnost u slučaju kašnjenja uslovljavati veoma nepopularne odluke.

DA NE UREĐUJE NIŠTA I DA SVE OMOGUĆAVA

Šta to zakon treba da uredi u pozorištu koje nema prebijene pare za nove predstave, a ne zna ni kako da plati grejanje?

Željko Jovanović

Pоследnjih decenija XX veka nije postavljen ministar kulture u Srbiji, ali nije takvog bilo ni na nivou Grada, a da svoj prvi javni nastup nije iskoristio da najavi donošenje zakona o pozorištu. Kao da ih je neko uopšte terao da nešto o tome pričaju. Na osnovu ličnih saznanja na tu temu, zasnovanim ponašajima na razgovorima vođenim u Bifeu Ateljea 212 (slušajući, na primer, Mucija Draškića), nego na preciznom uvidu u dokumentaciju, ova priča traje gotovo koliko i Jugoslavija. Pa i nešto malo duže. A to znači da nema razloga da ne potraje i — duže.

Ako bi, pak, trebalo preuzeti rizik samosažaljenja pa definisati šta bi bilo logično očekivati od budućeg zakona o pozorištu, onda je to sledeće: on ništa ne bi trebalo da uređuje, ali bi zato sve morao da omogućava. Konkretno, to znači: bude li se zakon ponašao prema pozorištu kao Radmilo Armenulić prema tenisu, ili Ljubisha Tumbaković prema FK

Partizan, ne gine nam poslednje mesto u balkanskoj ligi — sektor Jug. Ali ako pozorište bude ostavljeno na miru, mogući su biseri kao kada je, recimo, onomad Monika Seleš pobegla od narečenog gospodina (taj gopodin je bio Zakon), ili kada je Jelena Dokić spas potražila u zemlji bezakonja, kakva je Australija. Mateju Kežmana ne treba ni pominjati.

Zakon o pozorištu, dakle, treba samo da omogući nekoliko stvari, a pre svega — više para. No, pošto to nije njegova namena, ili ga ne treba ni donositi, ili treba reći Vladi da prestane s licemerjem. Jer, šta to zakon treba da uredi u pozorištu koje nema prebijene pare za nove predstave, a ne zna ni kako da plati grejanje? Naravno ništa. Licemereje vlasti se najviše ogleda u pogrešnom redosledu povučenih poteza: umesto da omogući dolicanje novca u kulturi uopšte — na primer oslobađanjem dela poreza na ulaganja u kulturu, znači Zakonom o

sponzorstvu i donacijama — vlast zamajava ljude pričom o zakonu o pozorištu, pokušavajući da zamagli istinu da joj je jedini cilj da pozorišta dodvede u poziciju kragujevačke »Zastave«. Odnosno, da se reši viška zaposlenih koji treba da poveruju da će im potom biti bolje.

U pozorištu i ne treba više da čuče oni koji su svih ovih godina pokazali da su džabe proveli toliko godina tamo gde im nije mesto. Ali taj problem neće rešiti zakon, jer on nikom ne može podariti talenat koji se u umetnosti podrazumeva.

Stoga, gospodo vlastodršci, počnite da rešavate stvari od početka. Prvo omogućite svima koji imaju talanta — da rade. A to znači sledeće: treba ZAKONSKI omogućiti, na primer, ekipi mladih ljudi koja ima ideje, da ih realizuje. To ne znači dati im pare već ih osloboditi silnog administriranja pri pokušaju da ZAKONSKI sastave svoju trupu, osloboditi ih ponižavajućeg oporezivanja ionako teško iskamčeni, često isprošeni para, i pustiti ih da rade. Oni će već sami naći salu, publiku i toliko hvaljeno tržište.

A »velika«, dotirana, pažena i građena pozorišta će ili razumeti o čemu je reč, ili će, naravno, propasti. S obzirom na trenutno stanje, za polovinu postojećih se ne bi ni primetilo da ih nema. Možda samo po štrajku nekoliko sekretarica koji bi zatim usledio, jer su glumci ionako već otišli na scene koje rade.

ZAKON I UZ ZAKON

Bez tri bitna faktora koja treba da prethode budućem zakonu o pozorištu, i on će ostati mrtvo slovo na papiru

Maša Jeremić

Donošenje bilo kog specijalizovanog zakona, kakav bi trebalo da bude usko namenski zakon o pozorištu, podrazumeva velike i korenite sistemske, socijalne i psihološke promene. Čime potkrepljujem ovu konstataciju — prostim primerom iz prakse: kada je nedavno glumica Malog pozorišta »Duško Radović« odlučila da pređe u »slobodnjake« i bude angažovana na sezonski ugovor, digla se neviđena buka — s kukanjem i plakanjem. Uvrežena soc-realistička svest nije mogla da pojmi da neko priželjkuje takav status, i da će mu, uprkos nesigurnosti, biti verovatno bolje nego u tzv. stalnom radnom odnosu. U ovom primeru očigledna su sva tri faktora koja moraju da budu ispunjena da bi željeni Zakon funkcionisao.

Najpre sistemski — bez reda i osnovnih zakona koji regulišu odnose i statute u drugim oblastima (rad, socijalna i penzion osiguranja, položaj

uspešno donatorstvo, sponzorstvo (po sadašnjim normativima — donatorima se ne smeju činiti nikakve protiv usluge, čak ni štampati ime na plakatima, dok sponzorima toliko može biti učinjeno ali onda nisu oslobođeni poreza!), odnosno sistem privatnih i državnih fondacija za projekte kulture i teatra, naravno.

Sledeća stavka odnosi se na socijalni faktor, tačnije na otvaranje niza mogućnosti da se zaštite i prava onih koji su pozorišnici, ali i mogućnost prekvalifikacije onih koji su godinama mislili da to jesu. Stvaranje teatarskog tržišta podrazumeva vrlo određen i osmišljen sistem, u kome niko neće biti socijalno ugrožen promenama. Da parafraziram predsednika republičke Vlade — treba ljudima, pa i onima od pozorišta, objasniti da je krajnje vreme da vode računa o svom poslu, a ne o radnim mestima.

Treća i najkomplikovanija promena svakako je na psihološkom planu — strah od nesigurnog položaja slobodnjaka,

Bez kukanja i plakanja: Maša Jeremić (Foto: Đ. Tomić)

kulture i njenih poslenika, etc). Naime, dokle god, zahvaljujući drugim zastarelim pravnim aktima, u teatrima budu funkcionisali zaštićeni stalni radni odnosi, makar i za bednu mesečnu platu, dok prava i obaveze poslodavaca, odnosno producenata i menadžera, ne budu u onim disciplinskim i sličnim odrednicama preciznije i savremenije određena, kao i prava i obaveze angažovanog osoblja (umetničkog ili tehničkog, svedjedno), dokle sindikati ne budu rigidnim pravilima vodili računa o svojim članovima umesto da vode politiku; dotle je zakon o pozorištu besmislen.

U isti korpus problema spadaju, naravno, i oni sistemski pravni akti koji će specifikovati položaj kulture, ne samo pozorišta, kao i oni koji će omogućiti

dokazivanja da si zaista dobar u svom poslu, a u suprotnosti je s onim što su učile generacije u socijalističkom režimu: samo da se zaposlim, pa neće oni mene moći tako malo da plate, koliko malo mogu da radim. Odgovornost za ono što činimo — sve jedno da li su u pitanju glumci, reditelji, direktori teataru — nešto je s čime se treba suočiti. To više neće moći da bude prenehegavano pomoću uobičajenih budžetskih »pokrića«, pa i za najgore promašaje, samo da bi opštinski plan bio ostvaren.

Pozorište može da opstane ne pomoću specifičnog zakona, već samo stvaranjem svesti da ga ne može biti bez zdrave konkurencije i podrške pravih sistemskih, socijalnih i psiholoških promena.

ZAKON O POZORIŠTU

PREDMET ZAKONA Član 1.

Ovim Zakonom uređuje se pozorišna delatnost kao deo kulturne i umetničke baštine.

POJAM POZORIŠTA Član 2.

Pozorišta su ustanove koje javno predstavljaju dramska, dramsko-muzička, operna, operna baletska, koreografska, pantomimska, lutkarska i druga scenska dela.

PRAVNI SUBJEKTIVITET Član 3.

Pozorište, pozorišna grupa i pozorišna kuća imaju svojstvo pravnog lica. Pozorište može Statutom utvrditi teritorijalno dislocirani organizacioni deo.

Deo pozorišta nema svojstvo pravnog lica.

STATUS POZORIŠTA Član 4.

Vrste pozorišta i status se određuju prema teritorijalnom principu i obliku vlasništva.

Pozorišta se osnivaju i deluju kao nacionalna, matična, gradska, opštinska i privatna.

Pozorišne grupe se osnivaju i deluju kao stalni ili povremeni oblici umetničkog organizovanja.

Član 5.

Nacionalna i matična pozorišta se osnivaju zakonom.

Gradska i opštinska pozorišta osnivaju se odlukom osnivača.

Privatna pozorišta i pozorišne grupe osnivaju se odlukom osnivača ako ih osniva jedan osnivač ili ugovorom osnivača ukoliko postoji više osnivača.

Privatno pozorište i pozorišne grupe mogu osnivati domaća ili strana pravna ili fizička lica.

Član 6.

Nacionalna, matična, gradska i opštinska pozorišta imaju status javne ustanove.

Privatna pozorišta imaju status akcionarskih društava.

Pozorišne grupe mogu imati status akcionarskih društava ili udruženja.

Član 7.

Pozorišnu delatnost mogu obavljati pozorišne kuće.

Pozorišna kuća je prostor koji je funkcionalno pogodan za predstavljanje scenskih dela sa potrebnim osobljem u kome se povremeno ili stalno izvode predstave matičnih pozorišta, gostujućih pozorišta i pozorišnih grupa.

Pozorišna kuća može biti u državnom ili privatnom vlasništvu.

Ministarstvo kulture će posebnim Pravilnikom, utvrditi kriterijume za osnivanje pozorišnih kuća, postupak za dobijanje dozvole za rad pozorišne kuće, sastav i način rada kao i organe koji će rukovoditi pozorišnom kućom.

Ministarstvo kulture će Pravilnik doneti u roku od tri meseca od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 8.

Status nacionalnog pozorišta imaju: (Očekujemo da Ministarstvo odredi koje kuće imaju ovaj status)

Član 9.

Matična pozorišta su pozorišta koja neguju specifičan programski repertoar od interesa za kulturnu delatnost na celoj teritoriji Srbije.

Ministarstvo kulture će imenovati stručno telo sastavljeno od nezavisnih stručnjaka iz oblasti kulture, koji će utvrditi kriterijume i merila po kojima će se određivati status matičnog pozorišta i

odrediti koja pozorišta ispunjavaju te kriterijume i merila u roku od tri meseca od dana usvajanja ovog Zakona.

DELATNOST Član 10.

Delatnosti koje vrše pozorišta i pozorišne grupe su od opšteg interesa.

Pozorišta i pozorišne grupe se osnivaju radi obavljanja delatnosti umetničkog stvaralaštva i scenske umetnosti, kao i svih pratećih delatnosti.

OSNIVANJE Član 11.

Pozorišta i pozorišne grupe se osnivaju aktom o osnivanju.

Akt o osnivanju mora da sadrži odredbe o:

1. nazivu i sedištu
2. delatnosti
3. pravima, obavezama i odgovornostima osnivača prema pozorištu i pozorišnim grupama, kao i pravima, obavezama i odgovornostima pozorišta i pozorišnih grupa prema osnivačima
4. organima, njihovom delokrugu i načinu rada organa
5. načinu obezbeđenja sredstava za osnivanje
6. načinu obezbeđivanja sredstava za obavljanje delatnosti
7. oblicima odgovornosti za obaveze
8. i o drugim pitanjima za rad pozorišta, pozorišnih kuća i pozorišnih grupa

Član 12.

Osnivač podnosi akt o osnivanju, elaborat o programskom opredeljenju pozorišta i dokaze o posedovanju prostora za obavljanje scenske delatnosti Ministarstvu kulture, koje odlučuje da li su ispunjeni uslovi za registraciju.

Ministarstvo kulture je dužno da u roku od 30 dana donese rešenje o upisu ili zaključak o neispunjenju uslova za registraciju.

Osnivač pozorišne grupe nije dužan da podnese dokaz o posedovanju prostora za obavljanje scenske delatnosti.

OBAVEZA REGISTRACIJE Član 13.

Pozorišta, pozorišne grupe i pozorišne kuće se registruju u registar koji vodi Ministarstvo kulture.

Ukoliko pozorište i pozorišna kuća pored delatnosti određene ovim Zakonom odluči da se bavi i privrednim delatnostima, onda se takva delatnost mora upisati i u sudski registar.

Upisom u registar Ministarstva kulture, pozorište, pozorišna grupa i pozorišna kuća stiču svojstvo pravnog lica.

Pozorište koje je osnovalo teritorijalno dislocirani deo dužno je da taj deo upiše u registar Ministarstva, kao svoj deo bez svojstva pravnog lica.

SREDSTVA ZA OSNIVANJE Član 14.

Sredstva za osnivanje pozorišta, pozorišnih grupa i pozorišnih kuća obezbeđuju osnivači.

Osnivači moraju da obezbede prostor za obavljanje scenske delatnosti, osim za pozorišne grupe, elaborat o sredstvima potrebnim za početak rada pozorišta, pozorišne grupe i pozorišne kuće i da uplate sredstva utvrđena tim elaboratom na poseban račun.

SREDSTVA ZA OBAVLJANJE DELATNOSTI Član 15.

Sredstva za rad nacionalnog, matičnog, gradskog i opštinskog pozorišta obezbeđuju se iz:

- budžeta Republike
- budžeta Grada i opština
- iz prihoda ostvarenih obavljanjem pozorišne delatnosti
- iz prihoda ostvarenih obavljanjem druge delatnosti ukoliko je pozorište sudski registrovano za obavljanje drugih delatnosti

- iz sponzorstva, donatorstva, fondacija, legata i drugih prihoda
- Sredstva za rad privatnih pozorišta, pozorišnih grupa i pozorišnih kuća obezbeđuju:

- osnivači
- iz prihoda ostvarenih obavljanjem pozorišne delatnosti
- iz prihoda ostvarenih obavljanjem druge delatnosti ukoliko je pozorište sudski registrovano za obavljanje drugih delatnosti
- iz sponzorstva, donatorstva, fondacija, legata i drugih prihoda

Član 16.

Sredstva za rad privatnih pozorišta i pozorišnih grupa obezbeđuju se i iz budžeta Republike, grada i opština ukoliko Ministarstvo kulture utvrdi da je pozorišni repertoar od opšteg interesa.

Član 17.

Iznos sredstava potrebnih za rad pozorišta i odnos sredstava koja obezbeđuje osnivač i sredstava koja će se ostvariti iz obavljanja delatnosti i drugih izvora određuju se svake godine unapred do 15. oktobra tekuće godine za sledeću kalendarsku godinu prema programu i planu rada za tu godinu.

Ukoliko u toku godine dođe do manjka sredstava predviđenih programom i planom koji je osnivač odobrio za određenu godinu, potrebna sredstva će obezbediti osnivač.

POSLEDICE NEIZVRŠAVANJA OBAVEZA OSNIVAČA Član 18.

Nakon utvrđenog iznosa sredstava potrebnih za obavljanje delatnosti, i usvajanja plana i programa rada za tekuću godinu, osnivač je dužan da deo sredstava koji predstavlja njegovu obavezu uplati u roku od 30 dana od dobijanja zahteva za isplatu, ili da dostavi određeno obezbeđenje plaćanja, menicu ili bankarsku garanciju.

Ukoliko osnivač ne plati svoju obavezu iz stava 1. ovog člana ili ne podnese odgovarajuće sredstvo obezbeđenja pozorište, pozorišna grupa i pozorišna kuća mogu svoju naplatu ostvariti putem suda.

ORGANI Član 19.

Pozorišta imaju sledeće organe:

- organe upravljanja
- stručne organe i
- savetodavne organe

1. Organi upravljanja Član 20.

Organi upravljanja i rukovođenja su:

- Upravni odbor
- Nadzorni odbor i
- Upravnik odnosno direktor

Član 21.

Upravni odbor ustanove imenuje i razrešava osnivač.

Upravni odbor ima najmanje tri člana.

Broj članova i sastav upravnog odbora utvrđuje se aktom o osnivanju.

Član upravnog odbora pozorišta ne može biti član upravnog odbora drugih pozorišta.

Upravni odbor nacionalnog i matičnog pozorišta čiji je osnivač Republika imenuje i razrešava Vlada Republike Srbije.

Član 22.

Upravni odbor:

- donosi Statut

- usvaja predlog direktora o poslovanju pozorišta

- usvaja predlog programa i plana rada koji daje direktor

- odlučuje o predlogu direktora da se osnuje teritorijano izmešteni deo

- predlaže osnivaču između prijavljenih kandidata za direktora onoga za koga smatra da najviše odgovara uslovima konkursa i potrebama pozorišta

- usvaja predlog finansijskog plana koji daje direktor na osnovu programa i plana rada koji je usvojio upravni odbor

- usvaja izveštaj direktora o korišćenju sredstava po namenama

- vrši i druge poslove utvrđene aktom o osnivanju i statutom

Član 23.

Nadzorni odbor imenuje i razrešava osnivač.

Broj članova i sastav nadzornog odbora kao i njegova prava i obaveze utvrđuju se aktom o osnivanju.

Nadzorni odbor ustanove čiji je osnivač Republika imenuje i razrešava Vlada Republike Srbije.

Ukoliko osnivač osnuje veći broj pozorišta dužan je da za sva svoja pozorišta imenuje jedan nadzorni odbor.

Član 24.

Nadzorni odbor:

- vrši nadzor nad zakonitošću finansijskog poslovanja

- podnosi izveštaj Upravnom odboru o rezultatima izvršenog nadzora

- obustavlja odluku upravnika odnosno direktora od izvršenja ukoliko zaključuje da ista nije u skladu sa ustavom, Zakonom i statutom do odluke Upravnog odbora

- vrši i druge poslove koji se određuju opštim aktom

Član 25.

Nacionalnim pozorištem rukovodi Upravnik pozorišta.

Ostalim pozorištima, pozorišnom grupom i pozorišnom kućom rukovodi direktor.

Direktora imenuje i razrešava osnivač na osnovu javnog konkursa.

Osnivači su dužni da u aktu o osnivanju regulišu postupak, uslove konkursa i način izbora upravnika odnosno direktora.

Upravnika odnosno direktora pozorišta čiji je osnivač Republika imenuje i razrešava Vlada Republike Srbije.

Član 26.

Upravnik odnosno direktor ima prava i dužnosti direktora preduzeća.

2. Stručni organi

Član 27.

Pozorišta, pozorišne grupe i pozorišne kuće mogu imati stručne organe koji se osnivaju radi izrade predloga planova i programa rada i repertoara.

Stručni organi mogu imati trajni i privremeni karakter.

Trajni stručni organ je programski savet a privremeni stručni organi mogu biti formirani kao saveti za konkretan projekat.

Odluku o osnivanju, zadacima, vremenu i izboru stručnih organa donosi Upravni odbor na predlog direktora pozorišta, pozorišne grupe i pozorišne kuće.

Član 28.

Savetodavni organ je sastavljen od predstavnika međunarodnih i domaćih

organizacija, koje se bave unapredjenjem pozorišne delatnosti.

ODREDBE O RADU RADNI ANGAŽMAN

Član 29.

Prava, obaveze i odgovornosti po osnovu rada ostvaruju se prema opštim propisima o radu, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

1. Radni odnos

Član 30.

Radni odnos se zasniva na određeno vreme ugovorom o radu sa punim radnim vremenom za period koji može trajati najduže tri godine.

Radni odnos prestaje istekom vremena za koji je zasnovan.

Član 31.

Radni odnos se može obnoviti zaključenjem novog ugovora o radu.

Smatra se da je radni odnos obnovljen u istom trajanju, ako zaposleni nastavi da radi najmanje pet radnih dana po isteku vremena za koji je bio zasnovan.

2. Građansko pravni odnos

Član 32.

Rad se može obavljati i na osnovu ugovora o angažmanu koji se zaključuje po propisima obligacionog i autorskog ili njemu srodnog prava.

Prava, obaveze i odgovornosti iz ugovora o angažmanu mogu se utvrdjivati po sezoni, projektu, predstavi, probi ili drugoj jedinici potrebe, odnosno interesa.

Član 33.

Poslenik koji po ugovoru o angažmanu radi duže od 30 dana, ima pravo na zdravstveno, penzijsko i invalidsko osiguranje, ako ga ne ostvaruje po drugom osnovu.

Poslenik koji po ugovoru o angažmanu radi kraće od 30 dana ima pravo na osiguranje za slučaj povrede na radu ili profesionalnog oboljenja, ako ga ne ostvaruje po drugom osnovu.

Obveznik uplate doprinosa za osiguranje je poslodavac.

Član 34.

Poslenik može zasnovati novi ugovor o angažmanu, samo uz saglasnost poslodavca po ranijem ugovoru.

Poslodavac ne može uskratiti saglasnost ako novi ugovor o angažmanu ne utiče na izvršenje obaveza po prethodnom.

Član 35.

Lice koje je zasnovoalo radni odnos ne može zaključiti ugovor o angažmanu bez saglasnosti poslodavca.

PRELAZNE ODREDBE Član

Radni ili građansko pravni odnos uspostavljen do stupanja na snagu ovog zakona nastavlja se dok ne prestane.

Lice kome je rad, zasnovan po ranijim propisima, prestao, može biti radno angažovano po odredbama ovog zakona.

Pripremu radne verzije Zakona
finansijski je podržao
Fond za otvoreno društvo

REČ O NAMERAMA

Komentar uz zakon o pozorištu

Vesna Gojković Milin

Kada sam u zimu 1990. godine počela da radim u pozorištu, moja prva pripravnika plata je bila 7.000 dinara (kurs je bio 7 dinara za 1 marku), a poslednja produkcija koju je teatar u kojem sam se zaposlila napravilo, koštala je 250.000 maraka i nije, zbog glomaznog dekora, mogla da bude izvođena na matičnoj sceni. Sve je to finansirao grad Beograd kao osnivač pozorišta. Nekoliko meseci kasnije plate su kasnile, kurs se promenio (doduše ne drastično, ali je i to već bio loš znak), dobila sam rešenje o radnom odnosu na neodređeno vreme, a predstava u koju su sve te pare uložene više nije izvođena, dekor i kostimi su nepovratno razvučeni po neodgovarajućim fundusima, a potom su počeli i da nestaju.

Platforma za razgovor

Ipak pozorišta su sve vreme radila, pravila predstave, opremala ih manje – više raskošno, bivala puna i prazna, pretvarala se u sklonište duha, ali i sklonište od bombi, a za to su mogla pre da očekuju orden nego novčanu nagradu. Pozorišta su jednako bila i mesto nenamenskog i neracionalnog trošenja ionako malih para (što će možda neke i spasiti od odgovornosti), kuće u kojima su zaposleni dobijali male i neredovne plate, a saradnici neujednačene i neredovno isplaćivane honorare.

U svemu tome (mada je ovo lični ugao gledanja), već godinama svi mi iz

verzijom usvojeni su izvesni oblici koje je pozorišni život u našoj zemlji sam stvorio te u kojima on opstaje, ponuđene su određene zakonske forme, predviđene obaveze Osnivača prema pozorištima (ove obaveze važe i za Osnivače koji su organi države tj. lokalne (samo)uprave te Osnivače privatna lica), ali su i navedene obaveze teataru da planiraju rad ozbiljno pa i predvide iznos neophodnih sredstava.

Vrste pozorišta i njihov status određeni su prema teritorijalnom principu i obliku vlasništva, tj. i ubuduće ostaju postojeća pozorišta čiji su osnivači Republika, grad ili opština, a predviđena je mogućnost postojanja privatnih pozorišta. Teatarske grupe ovim zakonom postaju jedan od oblika pozorišnog organizovanja. Pozorišta koja danas rade kao ustanove i zadržavaju taj status. A svaki od ovih vidova pozorišne delatnosti bio bi registrovan u Ministarstvu kulture, dok su u aktuelnoj situaciji – ma koliko to nije logično – teatri registrovani u privrednim sudovima (doduše, od nedavno ipak u posebnim registrima). Uostalom, i čini mi se da je posebno važno što se ovakvom verzijom zakona naglašava razlika između onoga što čini privredu i – pozorišta.

Matična pozorišta

Kategorija matičnih pozorišta, koju predviđa radna verzija, omogućava da repertoar pojedinih teataru postane dostupan gledaocima na celoj teritoriji Srbije, a da se, pri tom, obezbedi kvalitet uz racionalnije trošenje sredstava. Matična pozorišta bi programe izvodila na teritorijama za koje su utvrđena kao matična, pa bi određene visokokvalitetne (te otuda skupe produkcije) postale dostupne svima koji žive na određenim teritorijama.

Planovi i programi rada pozorišta trebalo bi da postanu ozbiljno pripremani dokumenti s preciznim finansijskim zahtevima pozorišta prema Osnivaču i Osnivaču prema pozorištu. Pozorišta, pozorišne grupe i pozorišne kuće bili bi finansirani sredstvima iz budžeta, sopstvenim prihodima od teatarske delatnosti, prihodima od eventualnih privrednih delatnosti koje obavljaju, donacijama, sponzorstavima, a radna verzija predviđa da bi princip budžetskog finansiranja važio – ukoliko su od opšteg interesa – i za projekte privatnih pozorišta i pozorišnih grupa.

Organi koji bi postojali u pozorištima, predviđeni radnom verzijom zakona, proističu iz postojećeg stanja i potrebe da postoji kontinuitet delovanja, a da bi bio prevaziđene izvesne greške i nedostaci na koje ukazuje praksa. Otuda su i ubuduće predviđeni upravni i nadzorni odbori, ali je osnivačima data mogućnost da aktima o osnivanju preciznije definišu njihova prava i obaveze, kao što je predviđeno i da Osnivači imenuju i razrešavaju dužnosti direktore ali – na osnovu javnih konkursa. Radna verzija takođe predviđa i stručne organe, tj. mogućnost njihovog postojanja, i to programskog saveta kao trajnog stručnog organa, kao i privremenih organa za konkretne projekte, što bi omogućilo da se i u institucionalnim pozorištima radi po principu projekata.

Radni odnosi

Što se radnih odnosa tiče, radna verzija zakona uvodi novine. Važeći režim radnih odnosa u pozorištima je nesrećni hibrid radno-pravnog statusa po zakonu koji se primenjuje u državnim organima (što pozorišta nisu, ali čemu su ustanove javnih službi upodobljene) i radno-pravnog statusa po sistemskom zakonu. Sada smo pokušali da radne

odnose dovodemo u logičniji i pozorištima primereniji odnos sa sistemskim zakonom. Zapravo, pozorišni radnici će imati status i deliće sudbinu svih zaposlenih u našoj zemlji; ako i kada zakon o radu bude usvojen, ova radna verzija predviđa da se on primenjuje i na pozorišta. U tom smislu treba shvatiti i uvođenje radnog odnosa na određeno vreme kao princip tj. kao osnovni oblik radnog odnosa. Rok do tri godine preuzet je iz nacrtu Zakona o radu i u istoj meri je podložan izmeni. Gradansko-pravni odnos tj. angažman na ovaj način, samo je kodifikovanje postojeće pozorišne prakse da se glumci vezuju za pozorišta ugovorima na paušal, ili na sezonu, ili po predstavama. S obzirom na to da je tekst radne verzije nastao na inicijativu i uz angažman Sindikata dramskih umetnika, poštovana su i stečena prava članova ovog sindikata, kao i ostalih zaposlenih u pozorištima, da postojeći radno-pravni statusi (radni odnosi po postojećim propisima) neće biti izmenjeni. To, međutim, ne znači da ako od stupanja na snagu novog sistemskog zakona nekome od sada zaposlenih radnika radni odnos prestane po tom zakonu, on ne može da bude ponovo zaposlen, ali se podrazumeva da će novi radni odnos biti na određeno vreme. Po tome se položaj pozorišnih radnika neće bitno razlikovati od onog u kojem će biti svi zaposleni u ovoj zemlji. Ovo su i jedine odredbe koje smo uneli u prelazne i završne odredbe radne verzije. Što se ostalih tiče, a s obzirom na to da su od neposrednog značaja za primenu zakona (jer se prelazne i završne odredbe odnose uglavnom na robove za donošenje odgovarajućih podzakonskih akata i slične aktivnosti koje omogućavaju primenu zakona), smatrali smo da valja pružiti priliku Ministarstvu kulture da ih formuliše. Isto kao što smo smatrali da Ministarstvo kulture treba da odredi koja će pozorišta imati status nacionalnog pozorišta.

Pri razmatranju teksta prenacrtu zakona važno je imati na umu da ne postoji zakon koji sam po sebi može doneti bolju i uspešniju pozorišnu produkciju. Sigurno je da se vreme o kojem je bilo reči na početku ovog članka

– kada je bilo moguće uložiti velika budžetska sredstva za predstavu koja ne može biti izvođena na matičnoj sceni – nikada neće vratiti. I ne bi ni trebalo.

Trebalo bi, dakle, da budžetom bude planirano dovoljno sredstava za stvaranje pozorišne produkcije realne po obimu, ali maksimalne po kvalitetu, produkcije koju će stvarati ljudi zadovoljni onim što rade i onim što će kao nagradu za svoj angažman da zarade.

Način finansiranja Pozorišta od tih godina do danas u osnovi se nije izmenio, ali količine novca koji se u te svrhe odvajaju i njegova realna vrednost često su menjani. Obim pozorišne produkcije danas drastično je smanjen, ali je nepromenjeno očekivanje osnivača da pozorište godišnje napravi određeni broj premijera, iako uvid u pozorišne arhive svedoči o tome da 7 do 10 premijera godišnje za jedno pozorište može da predstavlja samo nedostižan ideal. Istovremeno, nastale su i drugačije forme u kojima se odvija pozorišni život, a u neinstitucionalizovanim grupama ne retko nastaju mnogo bolje i kvalitetnije predstave od onih stvorenih u institucijama.

pozorišta pričamo o zakonu. Nudene su nam na uvid i javne diskusije nekoliko verzija, na koje smo uglavnom imali samo primedbe. Tekst koji je u ovom »Ludusu« objavljn kao radna verzija zakona o pozorištu, rezultat je ideja koje je Sindikat dramskih umetnika izložio kao osnovu za zakon o pozorištu, a koje smo gospodin Zoran Ivošević, gospoda Jelisaveta Vasilčić i ja, uobličili u formu koja je pred vama.

Nadam se da smo ovakvom radnom verzijom stvorili platformu za razgovor s resornim ministarstvom, ali i o načinima za razrešenje problema koji u pozorištima postoje. To će svakako biti trajan proces u kome zakon neće biti svemoguća sredstvo za rešenje dugo nagomilanih čvorova, ali ne treba da bude ni mač kojim bi oni bili presečeni. Ovom radnom

Upravni odbor
Sindikata dramskih umetnika
obaveštava članove da će
**PETA SKUPŠTINA
SINDIKATA DRAMSKIH UMETNIKA
BITI ODRŽANA**
U PONEDELJAK, 4. FEBRUARA 2002.
U 14⁰⁰ SATI
U NARODNOM POZORIŠTU
u Beogradu

**POZIV ČLANOVIMA I MATERIJAL ZA
SKUPŠTINU BIĆE DOSTAVLJENI
ČLANOVIMA POŠTOM**

POZORIŠTE I TRŽIŠTE

O mogućoj strukturi pozorišnog života tržišno orijentisanog društva

Hadi Kurić

Ako iko još veruje u suprotno, moraće da se razuveri, ali u kapitalizmu umetnost je roba. Specifična, no roba. Samim tim, producent i umetnik više ne zamišljaju idealnog gledaoca, već ga konkretizuju kao grupu korisnika koji se u svojoj ukupnosti pretvaraju u tržište. Specifično, no tržište. Zvuči banalno, ali je istina i ne može se smetnuti s uma, pa čak ni u ime nedodirljivosti i autonomnosti umetničkog čina. Stalno moramo imati u vidu zakon ponude i potražnje pokušavši, naravno, da mu u svemu ne podlegnemo, jer podleći mu znači proizvoditi samo ono što smo godinama, s pravednim prezirom, zvali »tezga«, a to nikako ne bi bilo ni korisno ni dobro.

Kao ni u jednoj delatnosti, tržište ne sme, bez regulative da diktira kreiranje proizvoda.

Država je dužna da kontroliše zakon ponude i potražnje jer bi se u protivnom sektor pretvorio u džunglu. Proizvođači bi stvarali samo ono što je potrošač sposoban da koristi, ne navodeći ga na raznovrsnost i boreći se međusobno za njega nelojalnom konkurencijom. Sve ovo je, znam, opširan uvod za jednostavnu konstataciju da i u pozorištu mora postojati državna regulativa.

Tokom svog nedavnog boravka u Jugoslaviji sam naučio sam da je u pripremi nacrt pozorišnog zakona, što je već samo po sebi izvanredna vest. No, ipak ne bi bilo mudro doneti ga po hitnom postupku, bez javne rasprave. Urgentno — da, ali bez zaletanja. Da bi zakon bio donet, ceo državni aparat mora da se pokrene i nikome se ne isplati, ukoliko baš nije krucijalno državno pitanje, da ga naknadno ispravlja.

Već viđeno

Kičma zakona je — pitanje ugovora. Upravnik će po sopstvenom nahodenju i po prethodno razrađenom planu moći da zaposli, na ugovor od nekoliko godina, radnike koje smatra neophodnim za funkcionisanje delatnosti. Kad isteknu, ugovori će biti obnavljeni, ili ne — u zavisnosti od interesa kuće. Ideja je odlična i već je 60-ih funkcionisala u Jugoslaviji. Izvršni upravnik, kao Ljubiša Ruzić u Nišu, još su tada znali da iskoriste prerogative koji im je davao tadašnji zakon i stvore odlične ansamble. Kasnije je nastupilo samoupravljanje i znamo šta se dogodilo. Vidimo, dakle, da je ideja oprobana i pokazala se korisna. No, treba se zapitati: je li dovoljna? Ima li buduću zakon svest o tržištu ili opet reguliše samo »državne« ansamble bez upliva u privatnu inicijativu?

Otpustiti sve glumce i ponovo ih zaposliti, je relativno lako. No, šta s administrativnim, tehničkim i »zanatskim« osobljem. Za državu je preskupo da zadrži pod okriljem stolarske, obućarske, krojačke i ostale radionice. Da bi bila promenjena stara struktura Burg teatra, država treba da pomogne profesionalcima iz tih sektora da stvore privatne radionice — firme, a one bi zatim, kao nezavisne, na slobodnom tržištu nudile na prodaju svoje usluge pozorištima. Isto, ili slično, važi i za tehniku. Ljudi to ne mogu sami i na prečac, ali ako im država pomoću subvenci-

njihov ostanak u ansamblima, posebno u provinciji, gde često čine i više od 50% trupe, opasan i nepoželjan. Oni će, naime, sve do penzionisanja vući, iz ličnog nezadovoljstva, pozorište u nazad. Upravnik neće znati šta da s njima radi i to će mu vezivati ruke. Jedino logično rešenje je stvaranje posebnog zaštitnog fonda, neke vrste prevmene penzije koja bi im garantovala opstanak a ne bi ugrožavala finansije pozorišta. Svi oni moraju biti zbrinuti ali ne o trošku teataru već države.

Pozorišta i trupe

No, kad smo već kod upravnika, on bi morao biti svestan da su se vremena promenila te ne može da praviti megalomanske zahvate koji nemaju finansijski osnov, bilo u direktnoj prodaji, bilo u

dogovorenoj subvenciji ili donaciji. Ne mogu se više praviti kule u vazduhu niti zaposljivati višak radnika, a ni na planu produkcije. Osim umetničkih aspiracija, upravnici moraju imati i menadžerski dar i konkretna znanja. Ali moraju i da odustanu od prekomerne i lažne »blagosti«. Njihov posao nije zbrinjavanje već osposobljavanje teatra da stane na noge i ponudi dobar proizvod. Ukoliko imaju neku »socijalnu« funkciju, ona se sastoji u pritisku na administraciju da uloži novac u prevmene penzije ili pre-kvalifikaciju ili restrukturiranje postojećih radnih mesta.

Osim ovih, postoje još i mnogi drugi problemi vezani za sistem ugovora koje nije moguće na ovom mestu obuhvatiti, utoliko pre što je neophodno pomenuti i druge sistemske promene koje je u ovom času neophodno sprovesti.

Država je odgovorna da obrazuje građanina, približi mu kulturu. Između ostalog i zato postoje ministarstva kulture. Dakle, ne samo da bi se bavila umetnicima, već građanima uopšte. Zato je neophodno proceniti korist od postojanja Narodnih pozorišta s ansamblima i velikim brojem osoblja u svim mestima

gde sada postoje. Čini se da bi valjalo zadržati strukturu nacionalnih teataru samo u gradovima koji imaju više od 200.000 stanovnika. Budući da ostaju na državnim subvencijama, ta bi pozorišta morala gostovanjima da pokriju celu državnu teritoriju. Troškove održavanja ostalih teataru treba da preuzme opština koja bi, ali uvek pod budnim okom ministarstva, morala da odluči o tome da li su te institucije svrsishodne. Pretpostavka je da je tako nešto predviđeno ne samo pozorišnim zakonom no i budućim zakonom o autonomiji opština. Sve bi to bilo višestruko korisno jedino ako se država odluci da osim »zvaničnih« podrži i privatna pozorišta, odnosno teatarske trupe. Da bi tržište bilo osposobljeno i uistinu konkurentno, nužno je potencirati privatnu inicijativu. Trupe bi morale biti oformljene kao pravno lice, a država bi ih, na osnovu njihovih programa i razvoja, morala bar delimično subvencionisati. To bi bile buduće snage koje bi popunjavale repertoarsku prazninu u sredinama gde će nerentabilnost i nedostatak kvaliteta ugasiti stalne ansamble.

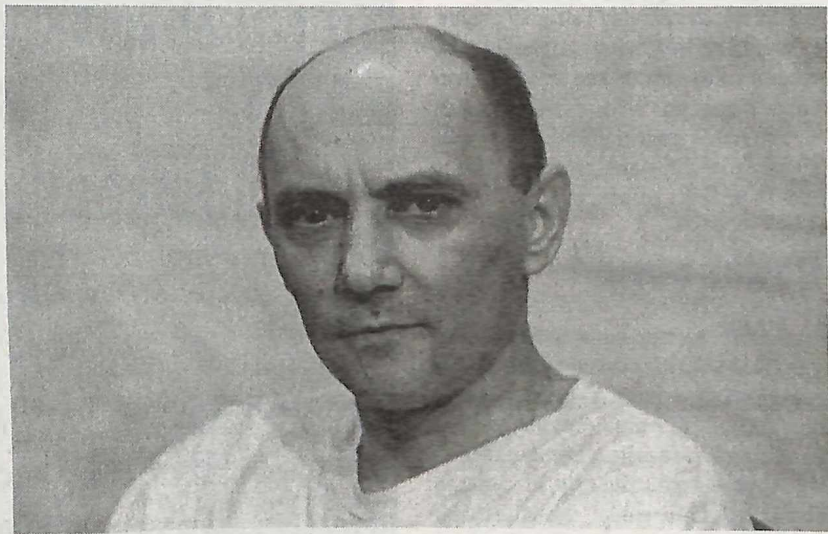
DOBRI PUTEVI U RETROVIZORU

Delom porodice najboljih evropskih teataru ne postaje se političkom preporukom ili drugom nepozorišnom odlukom, već se vrednuju izrazite individualnosti, umetnici visokih kreativnih zahteva prema sebi i kulturni te društveni kontekst koji takav pokušaj prepoznaje

Željko Hubač

Već nekoliko sezona uspešno režirate u Mađarskoj. Moj rad u Mađarskoj vezan je, za sada, za samo jedno pozorište. U kapošvarskom ževropskom čudraž (postoji i knjiga o tom pozorištu isog naslova) režirao sam 3 predstave: *Murlin Murlo* Koljade, *Lepoticu* Linejna Mekdone i *Stradiju* Domanovića u mojoj dramatisaciji... Iduće sezone ponovo ću raditi tamo, najverovatnije komad *Mrtve uši* Olega Bogoeva, Koljadinog studenta. Uz rad u Kapošvaru imao sam prilike da upoznam i druga mađarska pozorišta, pre svih »Katona Jožef« iz Budimpešte, i znam koliko je »Čiki Gergel« iz Kapošvara po mnogo čemu jedinstveno mesto na pozorišnoj mapi Mađarske. Po broju premijera u sezoni (od 10 do 14), broju gledalaca (200.000 godišnje u gradu od 80.000 stanovnika), aktivnoj

ulozi u Evropskoj Pozorišnoj Konvenciji (jedino mađarsko pozorište u toj asocijaciji), značaju vodećih ljudi u umetničkom delu ansambla (direktor Laslo Babarci, glavni reditelj Ašer Tamaš, reditelj Mohači Janoš, dramaturzi Erši Istvan, Lendel Ana, glumci Molnar Piroška, Lazar Kati, Varga Žuža, Marozan Erika, Bezeredi Zoltan, Kovač Žolt, Spindler Bela, Anger Žolt, Znamenak Istvan...) i visokom standardu kvaliteta produkcije, koji traje već skoro 30 godina... U vreme tvrdog komunizma ovaj je teatar bio važno mesto. Danas, nakon više od deceniju duge tranzicije on je to i dalje. Bez smanjivanja broja zaposlenih, s ozbiljnom brigom za sve ljude koji su ga gradili i koji ga danas grade i visokom svešću i odgovornošću prema društvu koje ga izdržava.

Beograd kao Budimpešta: Radoslav Milenković (Foto: D. Tomić)

Zajednička briga

Na čemu je utemeljena organizacija tamošnjeg pozorišnog života?

Valja znati da glumci osim što krajem sezone produžavaju ugovore (ili ih, zaista retko, raskidaju) za narednu ili naredne sezone, poslednjeg dana u sezoni uz analizu prethodno učinjenog mogu čuti i precizan plan za narednu sezonu. A jasan plan je nešto što obavezuje i one koji su ga sačinili i one koji će ga realizovati. Iako je to stroga poslovna tajna, po priči kolega plate nisu velike: najmanje, početnička je oko 300 DM pa nadalje prema »minulom radu«, biografiji, talentu, veličini i značaju odigranih i planiranih uloga — a na osnovu planiranog je i angažovan. No uz platu postoji još nešto: našim kolegama, jednako početnicima kao i prvacima, pozorište koje ih angažuje za poslove iz ugovora obezbeđuje i stan (za te potrebe grad daje na raspolaganje konforne zgrade i kuće sa stanovima za glumce — za ženu i svako dete po sobu). Uz to, naše kolege su posebno plaćene za rad u slobodne dane (skoro pola mesečne plate), za svaku treću obavezu u toku dana (npr. proba i dve predstave ili dve probe i predstava, što se ne dešava retko), za svaku predstavu odigranu izvan ugovorom dogovorenog — takode... U svojim pozorištima glumci mogu da se hrane dobro po niskim cenama... (kompletan ručak je oko 1,5 dem, espresso je pola marke itd.).

S druge strane, svaki prekršaj (pijanstvo, neopravdan dolazak, svakovrsna neprofesionalnost) može biti kažnjena momentalnim otkazom. Direktor ima sva prava da spreči osujećivanje plana i programa. Prevashodno zbog odgovornosti koju ima prema finansijerima pozorišta (30% ministarstvo kulture Mađarske, 70% grad). Ulaznice su dostupne svima i u slobodnoj prodaji koštaju između 2 i 5 DM — u pretplati upola jevtinije. Ali ono što mi je najdraže u sistemu rada ovog pozorišta je zajednička briga članova trupe za rezultat. Obaveza je svih reditelja kuće, svih dramaturga da pogledaju generalnu probu, otvoreno prodiskutuju svaku primedbu s autorima. Sa svih strana Mađarske i Evrope, ma gde se nalazili, nekoliko dana pre premijere, sjate se Ašer, Erši,

Babarci... i pomažu da se ostvari zajednički interes — dobra predstava. Nema mrzovoljnog opanjkavanja u pauzi premijere, zburadih komentara o kolegama iz svoje kuće — tamo je to nezamislivo.

Ne nazirem naš put

Kakva iskustva iz tranzicije u Mađarskoj možemo da izvučemo?

Nisam neposredni učesnik tranzicije u Mađarskoj, pre sam gost koji najpre vidi dobre strane tog procesa tamo uveliko odmaklog — kako će se stvari odvijati kod nas tek ćemo videti. Hoćemo li i kada na 10-ak miliona stanovnika dostići 5 miliona pozorišnih gledalaca godišnje? Kada će Beograd, kao Budimpešta, imati 50-ak profesionalnih pozorišta? Hoće li i kada i koje naše pozorište postati deo Evropske Pozorišne Unije ili Evropske Pozorišne Konvencije... Još uvek ne nazirem put kojim smo krenuli, ako smo uopšte ikuda pošli. O »zankama tranzicije« ništa ne znam. Lično, voleo bih da bar neko naše pozorište upadne u »zanku« u kakvu je upalo kapošvarsko pozorište. I po umetničkom postignuću i po sistemske suvislosti u kome ono postoji.

U Budimpešti ste bili gost Festivala Evropske pozorišne Unije. Da li, na osnovu tog iskustva, možete napraviti kvalitativno poređenje našeg i evropskog pozorišta.

Preteško pitanje na koje bih rado izbegao odgovor jer takvo poređenje nikako ne mogu izvesti a da rezultat tog poređenja bude u korist pozorišnog konteksta kome kao glumac i reditelj pripadam. Nažalost, nisam video sve predstave prikazane na prošlogodišnjem Festivalu Evropske pozorišne Unije, novembra 2000. u Budimpešti. (...)

Kako izgleda povratak ovamo iz Mađarske?

Odličnim mađarskim putevima vozim polako ne bi li što kasnije smenili naše razlokane i neobeležene ceste... U retrovizoru nije Evropa već dobri putevi. Pred snopom mojih farova nije Balkan već katastrofalno loši drumovi. Nejasno je samo to zbog čega se i tamo i ovde naplaćuje putarina...

TAŠNA I DŽAK

Četiri slike iz naše (pozorišne) stvarnosti

Svetislav Jovanov

Slika I: Deda-Mrazevi se već uveliko spremaju na svoje praznične turneje: Božići, a između njih, kavaljerski smeštena, bezbožnička Novogodišnja noć se bliži. U najvećem broju slučajeva, glavni protagonisti ovih šizoidno zgusnutih turneja - putem zabavljanja tuđe dečice prehraniti nekako i svoju - biće koribanti, žongleri, jokulatori, horezi i reperti čije je zajedničko sirotinjsko ime: srpski glumci.

Slika II: Zakon o pozorištu - već godina je kako se najrazumnija htenja, ali i najluđe traume i emotivne projekcije srpskog pozorišnog življa usmeravaju na donošenje ovog "superpropisa". Ako bi zakon bio radikalniji u smislu žešće selekcije (ugovori) - smrviće lažni "proizvodni" konsenzus, ali i krhko tkivo manjih (uglavnom vanbeogradskih) ambicioznijih teatar - a bojim se da će pozorišna birokratija ostati na svojim neugovornim sinekurama. Ako ne uvede minimalnu klasifikaciju teataru i ugov-

ornu selekciju - ostaje i dalje agonija jednakosti u sirotinji, umnožavanje "genijalnih" predstava i "epohalnih" festivala. Takođe, u oba slučaja, s druge strane, vrata koja štite nove i stare privilegije ostaće mladi stvaraoci - šta biva sa stotinak mladih glumaca koji se trenutno školuju? Sudeci po dosadašnjoj širini i javnosti rasprave o ovom zakonu (skoro nikakva), kao i o konceptima koje su proklamovale kulturne vlasti (mnogo klanovskog centralizma skrivenog novom retorikom) - izgleda da je zakon o pozorištu suviše ozbiljna stvar da bi se prepustio olako Ministarstvu i njegovim ekspertima. Da li će se to ipak dogoditi?

Slika III: Priča mi apsolutkinja glume koja je igrala u domu za nezbrinutu decu: iako je bila obradovana predstavom, jedna devojčica je ipak čežljivo buljila isključivo u njenu "radnu tašnicu"; naravno, na odlasku, kaže apsolutkinja, poklonila sam joj tašnu.

Slika IV: Naravoučeni? Zakon o pozorištu nije zakon o predstavama; ministarstvo nije glumac; glumac nije Deda-Mraz; a Deda-Mraz ne nosi tašnu, nego pun džak obećanja.

KONKURS JE REŠENJE

Naš cilj je da napravimo unutrašnju organizaciju Narodnog pozorišta koja će biti spremna za prelazak na ugovorne odnose

Ljubivoje Tadić

Dobro je što su Savez dramskih umetnika Srbije i Sindikat dramskih umetnika pokrenuli inicijativu o zakonu, ali u predlogu zakona treba napraviti poseban deo o Narodnom pozorištu. Ili - što bi možda bilo bolje - treba napraviti poseban zakon o Narodnom pozorištu. Zato nameravamo da preduhitimo zakon o pozorištu Pravilnikom NP. Rad na tome smo već započeli. Predložili smo uvođenje beneficiranog radnog staža za neke kategorije i vrste umetnika, recimo baletske igrače i operne pevače, inicirali rad na sistematizaciji radnih mesta u Kući...

Cilj je da napravimo unutrašnju organizaciju koja će biti spremna za prelazak na ugovorne odnose. Možda bi taj pravilnik mogao i da pomogne pri izradi budućeg zakona, a svakako će naš rad olakšati posao onima koji budu formulisali konačnu verziju zakona o pozorištu. Nama je to važno da bi neke naopake stvari bile konačno razrešene. Za početak nam je bilo važno da uradimo nešto što decenijama niko ovde nije radio: pobrojimo sve ljude koji rade u pozorištu i vidimo koje poslove obavljaju, da se ne događa da za jedan posao, u različitim sektorima, imamo istu vrstu majstora i tako dupliramo radna mesta i - plate. Na umetničkom planu, predlog je da budu ukinute sve formulacije tipa "članovi Drame" i sl, a da, recimo u Drami, budu: prvaci, glumci Narodnog

pozorišta i mladi glumci. (U Baletu je specifična situacija zbog solista, pa bi tamo stvari izgledale nešto drugačije.)

Ovaj posao je zastao jer smo se suočili sa zakonskim ograničenjima te moramo da poštujemo zatečeno stanje. Zato, na primer, ne možemo da u penziju pošaljemo ljude koji više objektivno ne mogu da rade. Takvih je, naravno, najviše u Baletu i Operi, ali ih ima i u tehničkim službama, gde su zaposleni ljudi koji više ne mogu da podižu teške predmete... Da ne pominjem mogućnost sjedinjavanja tzv. činovničkog aparata koji je preglomazan. Primenićemo i iskustva inostranih pozorišta gde postoji sistematizacija na osnovu vrednovanja tehnike. U tehnici, naime, postoje stručni poslovi koji su pretežno umetničke prirode. To su dizajneri svetla, maskeri, vlasuljari... Iza njih su oni čiji su poslovi pretežno majstorske vrednosti, treću kategoriju čine poslovi zanatske vrednosti, a na kraju su poslovi tzv. Fizičke vrednosti.

Osim toga, zakon bi morao i da predvidi i raspisivanje konkursa za mesto upravnika pozorišta kakvo je Narodno, jer za normalno funkcionisanje ovog teatra je neophodno dugoročno planiranje. Tako bi, napokon, bio uspostavljen kontinuitet, a odlučivalo bi se o programu a ne ličnostima, konceptu a ne političkoj podobnosti.

MISLITI TRŽIŠNO

Pozorište bi trebalo pre svega da »živi« od publike, a ne od budžeta, ali kako to ljudima objasniti

Maša Jeremić

Povremeni susreti i razgovori s onima koji u poslednje vreme upravljaju srpskim teatrima, ali i iz priča sa samim pozorišnicima, dolazim do zaključka da je, bez obzira na to koliko želeli, tržišno orijentisan model i organizacioni i menadžerski još uvek daleko od nas. Više je razloga za to: prvi i osnovni, svakako i ključni, je što su stalno zaposleni u domaćim pozorišnim kućama naviknuti na zaštićenu poziciju rada u budžetiranoj instituciji i da im to, u većini slučajeva, nije glavni prihod. Suština je da radno mesto u teatru tako predstavlja neku vrstu medveđe jazbine - ušuškane i obezbeđenih beneficija (tipa zdravstvenog i penzionog osiguranja). Istovremeno, ma kako budžetska sredstva za materijalne troškove i nove produkcije bila mala, veliki broj onih koji se have menadžmentom pozorišta, razmišljaju o njima kao i jednim izvorima prihoda. Samim time teatri mogu biti

shvaćeni kao neka vrsta dotrajalog ukrasa koji ili treba baciti ili podhitno reparirati. On skuplja prašinu, više nije ni tako zanimljiv, već samo teret.

Svi marš - u lov

Bilo bi to sve vrlo jednostavno rešivo da po običaju ne postoji »kvaka«. S jedne strane je uvreženi, marksistički način razmišljanja po kome je pozorište, kao i većina ostalih institucija kulture, zapravo parazit društva kojeg mora biti, ali koji je tako zakonima, neprimerenim njegovim strukturama i načinima rada, sputan, kao u ostalom i dobrom voljom opštinskih, gradskih i ostalih vlasti koje raspodeljuju budžete. Kada se suočite s takvim načinom razmišljanja (a teško ga je promeniti) izgleda kao da ste videli kera koji cvili zato što je zapušten i gladan, i neprestano gleda u gazdu

čežljivo, umesto da izade iz dvorišta i nešto sam ulovi.

Većina pozorišnika, s druge strane, odlazi u taj lov, ali kako se i ne odriče sigurnosti »za svaki slučaj« matične kuće, dovodi iste u nezavidnu situaciju. Status slobodnjaka ili rada na ugovor je bauk koji preti onima koji love sa strane, a istovremeno imaju dobar izgovor da se žale što ih nema u projektima matičnog pozorišta, kako im uloge ne odgovaraju ili su im plate male. O sastavljanju repertoara i da ne govorim.

Do trenutka kada postane moguće - rastom životnog standarda - naplaćivati zaista ekonomske cene ulaznica, teatri će morati da budu donekle vezani za budžete. Međutim, svojeвременa ideja Ljubivoja Ršumovića o stvaranju konzorcijuma firmi koje bi redovno pomagale po jednu kuću, a koje bi, opet, po britanskom modelu iz 80-ih dobijale od vlasti određene beneficije pravom na učešćanje u Asocijaciju sponzora kulture, bio bi dobar način da se ovaj tranzicioni period manje bolno prevaziđe.

Kako oprati ime

Tu su i budući sistemski zakoni koji će omogućiti savremen menadžment u pozorištima u kojima bi pozorišnici bili angažovani ili po projektu ili na dugoročniji ugovor. A tada bi trenutnu sliku izmenili sledeći faktori: nesigurnost statusa i borba za opstanak, kao i agresivniji marketinški pristup da bi se za konzorcijume prikupilo što više firmi, te konačno uviđanje realnosti da ne treba praviti određeni broj projekata po sezoni samo zato što Osnivač i statut to predviđaju. Kvalitetna produkcija, makar jedanput u sezoni, vešto reklamirana i medijski plasirana - postaće finansijski daleko uspešnija za ugled i poziciju pozorišne kuće i kod budućih, mogućih sponzora i kod publike, no tavorjenje u mrtvili pred polupraznim salama.

A sponzora - njih uvek ima - ali čekaju i da im se nešto ponudi zauzvrat. Prostor u pozorišnoj radnjici, mesto u reklami, prostor za promocije proizvoda, atraktivne kreativne ideje... Naravno, ima i onih koji bi rado da »peru« novac, a u poslednje vreme naročito svoje »ime«, ali bi upravo stvaranje Asocijacije sponzora kulture moglo da spreči takve mahinacije, a istovremeno bude dodatni bonus onima koji žele da pomažu kulturu čista srca.

Pravilnik kao uvod u zakon: Ljubivoje Tadić (Foto: Đ. Tomić)

Za čitaoce LUDUS-a

10% popusta!

Dial SCnet
Web Hosting
Web Design
Web mail
Inter SCnet
SCnet Housing
Porodični e-mail

SCnet Vaš Internet Provajder!

SCnet

SCnet
Milentija Popovića 9
11000 Beograd
Tel/fax: (011) 311-56-84, 311-45-02
E-mail: office@net.yu

www.net.yu

POZORIŠTE SE UREĐUJE PROGRAMIMA

Razgovor s rediteljem Janezom Pipanom, upravnikom Slovenskog narodnog pozorišta

Ivana Đilas

(...)
Šta je to specifično za nacionalno pozorište u odnosu na druga? Da li je Slovensko nacionalno pozorište dobilo poseban status u novim društvenim okolnostima?

Nikakve »specifičnosti« nema. Ili drugačije rečeno, specifičnost svakog pozorišta stvaraju ljudi koji u njemu rade. A nemamo ni poseban status. Naš osnivač je Vlada, koja u celini finansira našu delatnost. Među dramskim pozorištima mi smo jedini u Sloveniji s takvim statusom. Još uvek se borimo za poseban status u visini iznosa finansiranja, ubeđeni smo da ga zaslužujemo, jer je naš program obimniji i zahtevniji od drugih. Osim toga, mogu da kažem, da smo uspešno pozorište. Iako »nove društvene okolnosti« nisu suštinski uticale na događaje u slovenačkom pozorištu. Pozorište nije bilo podvrgnuto nikakvoj tranziciji, jednostavno smo sve vreme radili u skladu sa znanjem, talentom i uverenjima. Naše pozorište se menjalo, koliko smo se promenili sami i koliko se promenio svet oko nas. To što nas tranzicija nije zahvatila ima svoje dobre i loše strane. Dobro je da smo, za razliku od mnogih pozorišta u drža-

vama nekadašnje Istočne Evrope, preživeli, da nas kapital i nova ekonomija nisu odveli u komercijalu ili nas izbrišali s lica zemlje; loše je što se slovenačko pozorište previše zatvorilo u estetske sfere, više zanimljive posvećenima, i da je skoro prestalo da se zani- ma za tzv. društvenu istinu, politička, socijalna pitanja itd. Lično se izvesnim repertoarskim potezima borim protiv takvih tendencija, iako naravno ne mogu mimo režisera, njihovih interesa i estetika.

S malim zakašnjenjem u Srbiji je upravo počelo nešto što bi se moglo nazvati tranzicijom pozorišta. Pokušavamo da po prvi put načinimo Zakon o pozorištu i najveći problem su nam socijalni potresi koji će zbog toga u teatru verovatno nastati. Pozorišta imaju previše zaposlenih i premalu produkciju da bi svi mogli da rade. Kako je taj problem rešen u Sloveniji?

Uveren sam da se pozorište ne uređuje zakonima već programima. Naravno, moraju da postoje opšta pravila igre inače je potrebno oblikovanje profila pojedinih pozorišta prepustiti samim umetnicima. Na čelo pozorišta je potreb-

no postaviti kompetentnu ličnost, iskusnog i uvaženog umetnika, i omogućiti mu odgovarajući budžet. Ako ne bude uspešan, treba ga zameniti boljim. Država (ili neko drugi) mora, dakle, da pozorištima omogući odgovarajuće uslove za rad, ostalo će se »desiti« samo od sebe. Osim toga, mislim da nije moguće problematiku svih pozorišta rešavati formulom. Svako pozorište je zapravo specifičan »individualni« problem, koji zahteva individualni pristup.

Kroz koje faze ste morali da prođete i kako sada pozorišta funkcionišu?

Nešto sam već govorio o tranziciji u slovenačkom pozorištu. Zasluga države je da smo preživeli kritični period. Ni jedno pozorište nije bilo ukinuto ili ostalo bez budžeta, niti je bilo prisiljeno da se komercijalizuje. Takođe nismo nikoga otpustili (iako bi možda tu i tamo nekoga morali). Nismo još dobili odgovarajuće uslove za rad. Imamo izrazito niske budžete, pre svega za produkcije, radimo u lošim prostornim i tehničkim uslovima, pre svega Ljubljanska Drama. Za sve to se još borimo. Drama je sada među dramskim pozorištima jedina »nacionalna« (u celini nas finansira država), ostala pozorišta bi u budućnosti trebala da se profilisu kao regionalna, opštinska, gradska ili »mešana«, kao što su sada (finansiraju ih država i opštine).

Koliko država dotira pozorišta, a koliko ona sama zaraduju?

Govoriću o Drami SNG, naš proračun je u prošloj godini iznosio oko 7 miliona DEM, sami smo tome dodali (sopstvenim prihodima) još oko milion DEM. Veći deo te svote ide, naravno, za plate. Ako gledamo samo program, deo države je tek oko 45 %, a ostalo pokrivamo sami.

Postoji li upliv politike u upravljanje pozorištem?

Iz mog iskustva ne, možda samo oko imenovanja direktora, mada su i tu pravila jasna. Upliv je razume se moguć, pre svega preko dodeljivanja sredstava. Uglavnom se borimo za to da politika uopšte ima neki interes za pozorište, jer

ga uglavnom nema. Inače sam u vođenju pozorišta potpuno autonoman i slobodan, »ograničen« samo zakonima i javnim mnijenjem.

Većina pozorišta u Sloveniji radi po sistemu abonmana. Protivnici ovog sistema tvrde da se tako čak i lošim umetnicima obezbeđuje publika.

Takve tvrdnje su naravno potpuno glupe; obično ih govore oni koji ne bi imali publike čak i da je policija privede na njihove predstave. Danas je potrebno krvavo se boriti za svakog gledaoca, pa neka taj kupi abonman ili kartu za pojedinačnu predstavu. Uspevamo jedino kvalitetom.

(...)

Drama SNG, Ljubljana

MUKE PO ALTERNATIVI

Finansiranje pozorišta u Sloveniji

Milan Mađarev

Finansiranje repertoarskih pozorišta i neinstitucionalne scene u Srbiji pred velikim je problemima. Kako je finansiranje rešeno u Sloveniji s čijom sam pozorišnom produkcijom najbolje upoznat? Na prvi pogled stiže se utisak da neinstitucionalna scena u Sloveniji dobro funkcioniše.

Repertoarska pozorišta i neinstitucionalna scena imaju godišnju produkciju od po 60-ak predstava. Međutim, kada se uporedi finansiranje repertoarskih pozorišta i predstavnika neinstitucionalne scene dolazimo do podatka da je odnos 94% prema 6%. Pa čak i tih 6% ne usmerava se samo za predstave već se time isplaćuju prostori za probe, honorari saradnika i zakupnine sala gde se održavaju predstave. U cilju obezbeđivanja što boljih uslova, autori prave koprodukcije s Cankarjevim domom, Dramom Slovenskog narodnog gledališta i Slovenskim mladinskim gledalištem. Tada, i samo tada, njihovi (rediteljski) honorari mogu da se mere s honorarima kolega koji rade u repertoarskim pozorištima.

Repertoarski teatri dobijaju stabilni priliv sredstava dok predstavnici neinstitucionalne scene tj. njihovi projekti, moraju da prođu kroz lavirint godišnjeg

Konkursa Ministarstva kulture. Stavke konkursa su toliko komplikovane da se i poznatim umetnicima događa da zalutaju u njenim lavirintima. Količina dobijenih sredstava po projektu je upoređena i nije napravljena bitna razlika između afirmisanih grupa i početnika.

Predstave neinstitucionalne scene nemaju sredstva za postprodukciju zbog čega »žive« samo tokom 2 ili 3 izvođenja. Predstave koje traju duže uspevaju zbog učešća na međunarodnim festivalima i gostovanjima (BETONTANC i EN – KNAP). Princip (lokalnog) umreženja koji je pokrenuo ljubljanski Muzeum pre nekoliko godina nije mogao da opstane tokom dužeg perioda uprkos podrške Ministarstva kulture i Fonda za otvoreno društvo. Umreženje je omogućilo kruženje predstava neinstitucionalne scene po gradovima Slovenije.

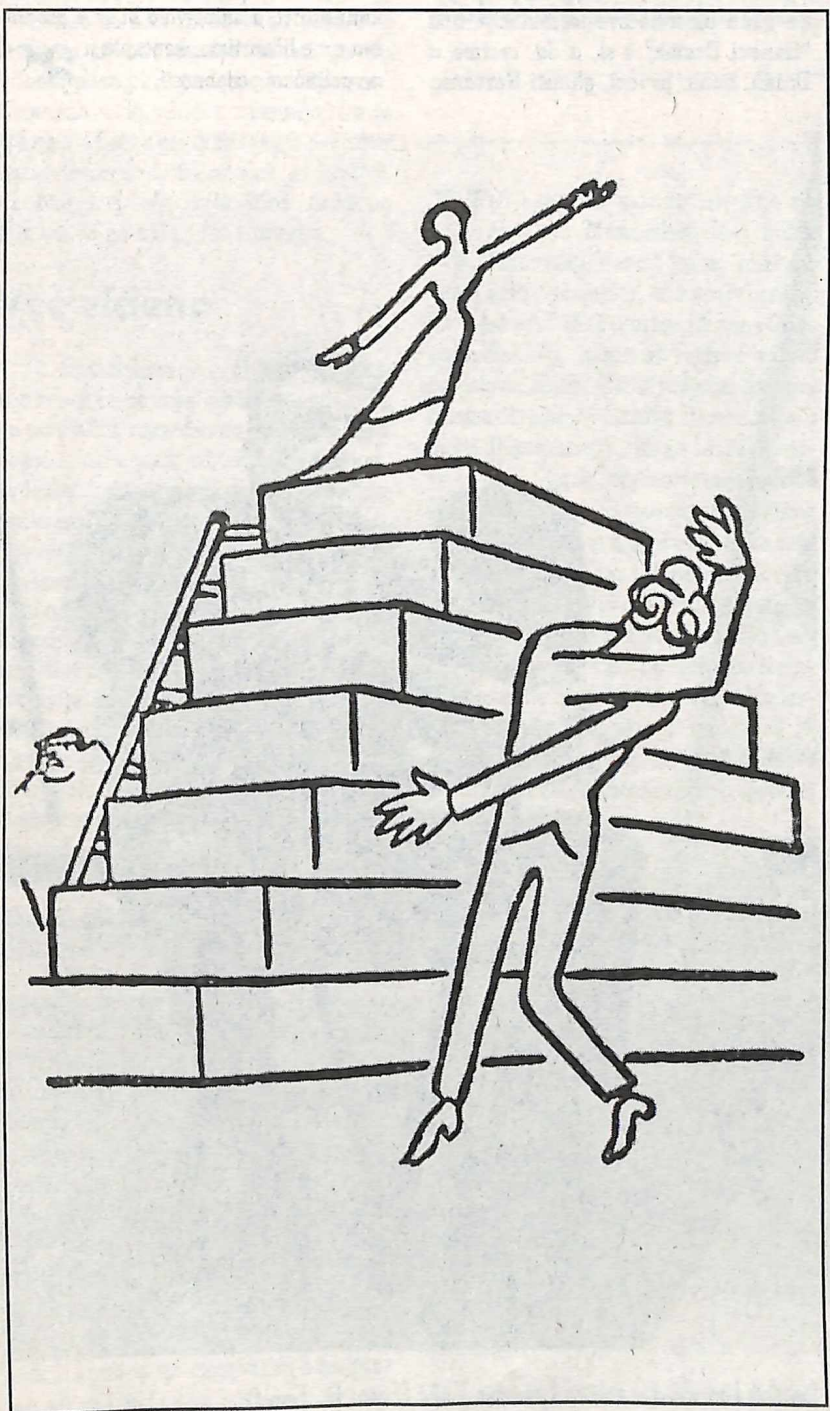
Problem br. 1 neinstitucionalne scene u Ljubljani je namenski prostor u kome bi bile održavane predstave. U razgovoru sa Simonom Kardumom, savetnikom ministra za kulturu za pozorište i performing art, na 7. Exodosu (maj. 2001) saznao sam da je Ministarstvo kulture podnelo predlog Viki Potočnik, gradonačelnici Ljubljane, da se izvesni odgovarajući a napušteni

prostor odredi upravi za tu namenu. Predlog je odbijen.

U Beogradu je takođe aktuelan problem namenskih prostora za sve brojniju neinstitucionalnu scenu jer su termini CINEMA REX-a, Centra za kulturnu dekontaminaciju i Bitef teatra prebukirani. Ono što ne budu mogli da »osvoje« predstavnici ANET-a nastaviće i dovršiti reprezentivno Centra za dramu i edukaciju u umetnosti (CEDEUM-a) na čijoj je strani mladost i – vreme.

**FOND ZA
OTVORENO
DRUŠTVO**

NACRT ZAKONA O POZORIŠNOJ DJELATNOSTI

Ovaj Nacrt je u skupštinskoj proceduri

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Pod pozorišnom djelatnošću, u smislu ovog zakona, smatra se pripremanje za javno izvođenje i javno izvođenje scenskih djela.

Član 2

Pozorišna djelatnost je od javnog interesa.

Javni interes u pozorišnoj djelatnosti ostvaruje se na način i pod uslovima propisanim zakonom.

Član 3

Pozorišnu djelatnost obavljaju pozorišta. Pozorišnu djelatnost mogu obavljati i druga pravna i fizička lica, pod uslovima i na način utvrđen ovim zakonom.

Član 4

Pozorište je slobodno i samostalno u stvaralačkom djelovanju.

Zabranjena je cenzura javnog izvođenja scenskog djela.

Niko nema pravo da nezakonito ograniči slobodu javnog izvođenja scenskog djela.

O povredi slobode javnog izvođenja scenskog djela odlučuje sud po hitnom postupku.

Član 5

Scensko djelo se ne može javno izvoditi prije nego što pozorište, odnosno drugo pravno ili fizičko lice koje se bavi pozorišnom djelatnošću sa nosiocima autorskih prava ne uredi pitanja autorskog prava, ukoliko posebnim propisima nije drugačije uređeno.

Član 6

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom zakonu imaju sljedeće značenje:

1) scensko djelo obuhvata umjetnička djela, kao i sinkretične oblike scenskog dešavanja nastale u obliku pozorišne predstave (drame, kamerne drame, monodrame, pantomime, recital i sl.), muzičke (opera, opereta, oratorijum, mjuzikl i sl.) i plesne predstave (balet, koreodrama, folklorna predstava i sl.), priredbe (svečane, edukativne, zabavne estradne i sl.) i koncerte;

2) priprema scenskog djela za javno izvođenje obuhvata utvrđivanje umjetničke koncepcije i, u vezi sa tim, stručne i operativno-tehničke poslove;

3) javno izvođenje scenskog djela je njegovo izvođenje pred gledalištem;

4) programska orijentacija obuhvata mjere i aktivnosti na utvrđivanju koncepcije stvaralačkog djelovanja pozorišta u kulturnom životu Republike Crne Gore;

5) umjetnička koncepcija je planirano umjetničko osmišljavanje i vođenje scenskog djela;

6) repertoar (plan prikazivanje) je spisak scenskih djela koja se u pozorištu prikazuju ili će se prikazati u određenom periodu;

7) produkcija podrazumijeva cjelokupne aktivnosti na proizvodnji, prikazivanju i izvođenju scenskog djela;

8) visoka pozorišna reputacija predstavlja potvrđeni stvaralački ugled iz oblasti pozorišne umjetnosti na osnovu strukovnih nagrada i priznanja u zemlji i inostranstvu i visokih dometa iz oblasti pozorišne umjetnosti;

9) recenzija je kritički i stručno-umjetnički prikaz, odnosno ocjena scenskog djela;

10) cenzura je službeno procjenjivanje muzičko-scenskih djela radi njihovog odobravanja ili zabrane prije javnog izvođenja;

11) pozorišna sezona je određeni vremenski period u toku kalendarske godine u okviru kojeg se realizuje program pozorišta;

12) umjetnički ansambl je skup pozorišnih umjetnika u pozorištu koji čine posebnu organizacionu jedinicu.

II POZORIŠTE

1. Osnivanje i rad

Član 7

Pozorište se osniva kao ustanova. Pozorište mogu osnovati pravna i fizička lica, u svim oblicima svojine.

Kad je osnivač pozorišta država, odnosno jedinica lokalne samouprave, pozorište se osniva kao javna ustanova.

Strano pravno i fizičko lice može osnovati pozorište u skladu sa ovim zakonom i propisima kojima su uređene strana ulaganja.

Član 8

Pozorište se osniva aktom o osnivanju u skladu sa zakonom.

Član 9

Kada se pozorište osniva kao javna ustanova, osnivač je dužan da, prije donošenja akta o osnivanju, usvoji elaborat sa kojim se utvrđuje opravdanost i potreba za osnivanjem pozorišta.

Elaborat iz stava 1 ovog člana, sadrži:

- 1) ciljeve radi kojih se osniva pozorište;
- 2) društvene potrebe za vršenjem pozorišne djelatnosti;
- 3) program obavljanja pozorišne djelatnosti sa programskom orijentacijom;
- 4) uslove za osnivanje pozorišta u pogledu: poslovnog prostora, opreme, kadra, i neophodnih sredstava za osnivanje i obavljanje djelatnosti pozorišta.

Član 10

Pozorište može da obavlja djelatnost kada ministarstvo nadležno za poslove kulture (u daljem tekstu: ministarstvo) utvrdi da su ispunjeni uslovi u pogledu potrebnog kadra, prostora, opreme i sredstava.

Bliže uslove, koje treba da ispune pravna i fizička lica u smislu stava 1 ovog člana, propisuje ministarstvo.

Član 11

Pozorište stiče svojstvo pravnog lica upisom u sudski registar.

Pozorište se upisuje i u poseban registar, radi evidencije, koji vodi ministarstvo.

Način i postupak vođenja registra iz stava 2 ovog člana, propisuje ministarstvo.

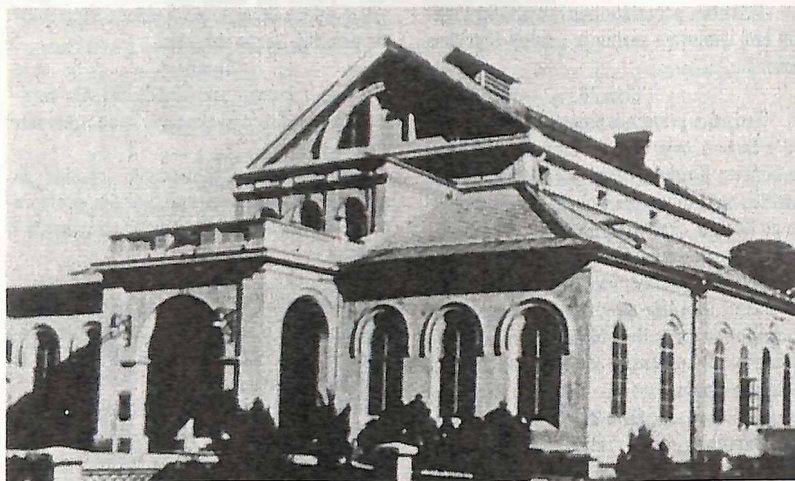
Član 12

Pozorište je dužno da obavlja djelatnost u skladu sa zakonom i pozorišnim pravilima.

Pozorišnim pravilima se utvrđuju normativi i standardi vezani za obavljanje pozorišne djelatnosti, kategorizacija dramskih umjetnika, i druga pitanja od značaja za rad pozorišta.

Član 13

Na pozorišna pravila, statut i program rada pozorišta, saglasnost daje osnivač.

Zetski dom, Cetinje

Kada je osnivač pozorišta država, odnosno jedinica lokalne samouprave, saglasnost na akta iz stava 1 ovog člana, daje ministarstvo, odnosno nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

Član 14

Nadzor nad zakonitošću zakonskih uslova za početak rada i nadzor nad zakonitošću obavljanja djelatnosti pozorišta vrši ministarstvo.

Član 15

Kad ministarstvo utvrdi da pozorište ne ispunjava uslove za početak, odnosno nastavljanje rada, ili se u svom radu ne pridržava zakona, drugih propisa i opštih akata, određuje rok za otklanjanje tih nedostataka i o tome obavijestiti osnivača.

Ukoliko pozorište ne otkloni, blagovremeno, uočene nedostatke, Ministarstvo, donosi rješenje o zabrani njegovog rada i o tome obavještava osnivača.

2. Vrste pozorišta

Član 16

Zavisno od repertoara i postignutih umjetničkih dometa, pozorišta se organizuju kao: narodno pozorište, gradsko pozorište, producersko pozorište i pozorišne grupe.

Član 17

Narodno pozorište u okviru svoje repertoarske djelatnosti bavi se pripremom i prikazivanjem scenskih djela iz crnogorske i svjetske kulturne baštine, posebno njegujući savremenu domaću i stranu dramu, kao i druga muzičko-scenska djela od izuzetnog umjetničkog značaja.

Član 18

Gradsko pozorište je stalno repertoarsko pozorište, koje se bavi pripremanjem i javnim izvođenjem scenskih djela.

Član 19

Producersko pozorište se povremeno bavi pripremanjem i javnim izvođenjem scenskih djela.

Član 20

Pozorišna grupa je pozorište koje osniva dva ili više pozorišnih umjetnika. Pozorišna grupa se osniva ugovorom.

3. Upravljanje i finansiranje

Član 21

Organi pozorišta su:

- pozorišni savjet, kao organ upravljanja

i

- upravnik, kao poslovodni organ.

Pozorišni savjet i upravnik pozorišta čine upravu pozorišta.

Kod pozorišta čiji je osnivač država, odnosno jedinica lokalne samouprave upravu pozorišta, pored lica iz stava 2 ovog člana, čini i umjetnički direktor pozorišta.

Član 22

Pozorišni savjet imenuje i razrješava osnivač.

Pozorišni savjet čine predstavnici zaposlenih u pozorištu i predstavnici osnivača.

Način i postupak izbora predstavnika zaposlenih u pozorištu savjet uređuje se statutom pozorišta.

- vrši i druge poslove utvrđene zakonom, statutom i pozorišnim pravilima.

Član 25

Upravnika pozorišta, čiji je osnivač država, odnosno jedinica lokalne samouprave, imenuje Vlada, odnosno nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

Član 26

Upravnik pozorišta:

- organizuje i vodi poslovanje pozorišta;
- učestvuje u kreiranju umjetničke koncepcije pozorišta;
- predlaže pozorišna pravila;
- predlaže cijene usluga koje pruža pozorište;

- postavlja i razrješava lica sa posebnim ovlaštenjima i odgovornostima;
- izvršava odluke pozorišnog savjeta;
- predlaže unutrašnju organizaciju i sistematizaciju radnih mjesta;

- odlučuje o zasnivanju i prestanku radnog odnosa zaposlenih u pozorištu, kao i njihovom raspoređivanju;

- zastupa pozorište
- obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, statutom i pozorišnim pravilima.

Član 27

Narodno i gradsko pozorište imaju umjetničkog direktora.

Umjetničkog direktora pozorišta, čiji je osnivač država, odnosno jedinica lokalne samouprave, imenuje Vlada, odnosno nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

Izuzetno, na predlog pozorišnog savjeta, osnivači pozorišta iz stava 1 ovog člana, ne moraju imenovati umjetničkog direktora, ako je upravnik pozorišta stvaralac visoke pozorišne reputacije.

Član 28

Umjetnički direktor:

- predlaže repertoar sa umjetničkom koncepcijom pozorišta;

- rukovodi radom umjetničkog ansambla;

- daje recenziju za svako scensko djelo, prije uvrštavanja u program;

- odgovoran je za svako javno izvođenje scenskog djela.

Podnosilac zahtjeva koji je nezadovoljan recenzijom iz alineje 3 stava 1 ovog člana, može podnijeti prigovor pozorišnom savjetu.

Član 29

U pozorištu koje nema umjetničkog direktora, poslove iz člana 28 ovog zakona, obavlja upravnik pozorišta.

Član 30

Pozorište se finansira sredstvima, koja:

- obezbjeđuje osnivač;
- ostvari kao sopstveni prihod;

- stiče putem sponzorstava, donatorstava i drugim načinom sticanja sredstava, u skladu sa zakonom.

Sredstva iz alineje 1 stava 1 ovog člana, kod pozorišta čiji je osnivač država, odnosno jedinica lokalne samouprave, ostvaruju se iz budžeta Republike, odnosno jedinice lokalne samouprave na osnovu programa rada pozorišta.

III POZORIŠNI UMJETNICI

Član 31

Pozorišni umjetnici, u smislu ovog zakona, su dramski umjetnici (glumci, reditelji, koreografi, dramaturzi, scenografi, kostimografi, animatori lutaka), plesači, dirigenti, muzičari, operski pjevači i lektori.

Član 32

Pojedini dramski umjetnici koji imaju potvrđen stvaralački ugled, nagrade i priznanja iz oblasti pozorišne umjetnosti dodijeljene od strane strukovnih udruženja u zemlji i inostranstvu i značajno doprinose razvoju pozorišne djelatnosti u Republici, mogu dobiti određeno zvanje, kao stručno i društveno priznanje (doajen, prvak i sl.).

Pozorišnim pravilima određuju se zvanja, u smislu stava 1 ovog člana.

Zahtjev za dobijanje zvanja, po pravilu, podnosi pozorište, mogu podnijeti i odgovarajuća strukovna udruženja.

O dodjeljivanju zvanja dramskim umjetnicima odlučuje posebna komisija, koju obrazuje ministarstvo, iz reda afirmisanih stvaralaca iz oblasti kulturnog i javnog života.

Član 33

U pozorištu se radni odnos zasniva ugovorom o radu.

Ugovor o radu se, po pravilu, zaključuje na određeno vrijeme (tzv. "angažman"), na vrijeme do završetka projekta, a najduže do

četiri pozorišne sezone, nakon čega ugovor može biti produžen.

Zaključivanje ugovora o radu, u smislu stava 2 ovog člana, određuje se prema kriterijumima koji se utvrđuju statutom pozorišta i pozorišnim pravilima, u skladu sa repertoarskom politikom pozorišta.

Član 34

Pozorišni umjetnici i drugi zaposleni u pozorištu dužni su da izvršavaju obaveze vezane za pripremanje i javno izvođenje programa u skladu sa aktima pozorišta i zaključenim ugovorom o radu.

Član 35

Pozorišni umjetnici mogu, uz saglasnost upravnika pozorišta, povremeno saradivati na pripremanju programa izvan pozorišta u kojem su zaposleni, a najduže 90 dana u toku pozorišne sezone.

Član 36

U pogledu prava, obaveza i odgovornosti zaposlenih u pozorištu, kao i njihovih međusobnih odnos, shodno se primjenjuju propisi o radnim odnosima.

Član 37

Na unutrašnju organizaciju pozorišta, statusne promjene, djelatnost, imovinu, javnost rada, poslovnu tajnu, nadzor, zastupanje, predstavljanje, način odlučivanja zaposlenih, prava i dužnosti organa upravljanja i drugih organa pozorišta, shodno se primjenjuju propisi kojima su va pitanja uređena za preduzeća, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

IV KAZNE NE ODREDBE

Član 38

Novčanom kaznom u visini od dvjestostrukog iznosa minimalne zarade u Republici, kazniće se za prekršaj pozorište ili drugo pravno lice:

1) ako obavlja pozorišnu djelatnost, a ne ispunjava propisane uslove, prije nego što nadležni organ utvrdi da su ispunjeni uslovi (član 10)

2) ako ne usvoji pozorišna pravila (član 12).

Za radnje iz stava 1 ovog člana, kazniće se za prekršaj i odgovorno lice u pozorištu ili drugom pravnom licu, novčanom kaznom u visini od dvadesetostrukog iznosa minimalne zarade u Republici.

Član 39

Novčanom kaznom u visini od stotostrukog iznosa minimalne zarade u Republici, kazniće se za prekršaj pozorište ili drugo pravno lice, ako:

1) javno izvede scensko djelo suprotno odredbi člana 5 ovog zakona.

2) Za radnju iz stava 1 ovog člana, kazniće se za prekršaj i odgovorno lice u pozorištu ili drugom pravnom licu novčanom kaznom u visini od desetostrukog iznosa minimalne zarade u Republici.

Član 40

Novčanom kaznom u visini od desetostrukog iznosa minimalne zarade u Republici, kazniće se za prekršaj pozorišni umjetnik ili drugo fizičko lice, ako osnuje pozorišnu grupu, suprotno odredbi člana 20 ovog zakona.

V PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 41

Postojeća pozorišta i drugi oblici pozorišnog organizovanja su dužni da usaglasu svoju organizaciju i opšta akta sa odredbama ovog zakona, u roku od šest mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.

Član 42

Javne ustanove Kraljevsko pozorište "Zetski dom" i Crnogorsko narodno pozorište, danom stupanja na snagu ovog zakona, nastavljaju sa radom kao narodna pozorišta.

Član 43

Zaposleni, koji su do dana stupanja na snagu ovog zakona, u radnom odnosu na neodređeno vrijeme u pozorištu, neće zaključivati ugovore o radu iz člana 33 ovog zakona.

Član 44

Propise predviđene ovim zakonom, ministarstvo će donijeti u roku od tri mjeseca od dana njegovog stupanja na snagu.

Član 45

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore".

ZAKON O KAZALIŠTIMA

I OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim zakonom uređuje se kazališna djelatnost kao dio kulturne i umjetničke narodne vrednote.

Članak 2.

Kazališta su ustanove koje javno izvode dramska, operna, operetna, baletna, lutkarska i druga scenska djela.

Članak 3.

Kazališta se osnivaju i djeluju kao: nacionalna, gradska, stalne kazališne družine i povremene kazališne grupe.

Nacionalna kazališta osnivaju se zakonom.

Članak 4.

kazališta mogu biti u državnom, javnom i privatnom vlasništvu.

Državno kazalište u vlasništvu je Republike Hrvatske.

U javnom vlasništvu su nacionalna kazališta, gradska kazališta i stalne kazališne grupe, ako su u vlasništvu grada odnosno općine.

Kazališta u državnom i javnom vlasništvu imaju status javnih kazališta.

Privatna kazališta, stalne kazališne družine i povremene kazališne grupe mogu biti u vlasništvu domaćih i stranih fizičkih i građansko-pravnih osoba.

Članak 5.

Kazališnu djelatnost mogu obavljati i kazališne kuće.

Kazališna kuća je prostor s prijeko potrebnim umjetničkim i tehničkim osobljem, funkcionalno pogodan za izvođenje scenskih djela u kojem se stalno ili povremeno izvode predstave gostujućih kazališta, kazališnih družina ili povremenih kazališnih grupa.

Kazališna kuća može biti u javnom ili privatnom vlasništvu.

Odredbe ovoga zakona odgovarajuće se primjenjuju i na kazališne kuće.

Članak 6.

Kazališta, izuzev povremenih kazališnih grupa, i kazališne kuće imaju svojstvo pravne osobe i upisuju se u sudski registar i registar kazališta pri Ministarstvu prosvjete, kulture i športa.

Za obaveze povremenih kazališnih grupa odgovoran je osnivač.

Članak 7.

Sredstva za rad javnih kazališta osiguravaju se:

- iz prihoda ostvarenih djelatnošću kazališta
- iz proračuna Republike
- iz proračuna grada odnosno općine
- iz zaklada, sponzorstava, darova i drugih prihoda.

Sredstva za rad privatnih kazališta osiguravaju se:

- iz prihoda ostvarenih djelatnošću kazališta
- iz zaklada, sponzorstava, darova i drugih prihoda.

Sredstva za rad privatnih kazališta mogu se osigurati i u proračunu grada odnosno općine u dijelu u kome je program (kazališni repertoar) privatnog kazališta utvrđen kao javna potreba grada odnosno općine u području kulture.

Članak 8.

Ministar prosvjete, kulture i športa po pribavljenom mišljenju ministar financija propisuje kriterije za utvrđivanje programa kazališta (kazališnog repertoara) koji se može kao javna potreba u području kulture financirati iz proračuna Republike, grada odnosno općine putem fondova za kulturu.

Članak 9.

Nadzor nad zakonitošću rada nacionalnih kazališta obavlja Ministarstvo prosvjete, kulture i športa, a nadzor nad zakonitošću rada ostalih kazališta obavlja organ uprave nadležan za poslove kulture grada odnosno općine na čijem je području sjedište kazališta.

Članak 10.

Kazališta su dužna čuvati dokumentaciju, registraturnu i arhivsku građu u skladu s propisima o zaštiti arhivske građe i arhivima. Kada kazalište prestane s radom dokumentacija, registraturna i arhivska građa predaju se na čuvanje nadležnom arhivu.

Članak 11.

Aktom o osnivanju kazališta, osim nacionalnih, uređuju se pitanja koja se moraju urediti kod osnivanja poduzeća u privatnom vlasništvu.

Članak 12.

Kazalište prestaje:

- 1) ako tako odluči vlasnik kazališta,
- 2) ako je kazalištu izrečena mjera zabrane obavljanja djelatnosti jer ne ispunjava zakonom propisane uvjete, a u roku određenom za otklanjanje nedostataka
- 3) ako se pravomoćnom sudskom presudom utvrdi ništavost upisa u sudski registar.

Odluku o prestanku nacionalnog kazališta vlasnik donosi uz saglasnost Vlade Republike Hrvatske.

U slučajevima iz stavka 1. ovoga članka provodi se postupak likvidacije.

Kazalište prestaje i provođenjem postupka stečaja.

Članak 13.

Kazalište je dužno o godišnjem programu rada i kazališnom repertoaru te njihovom izvodenju obavijestiti Ministarstvo prosvjete, kulture i športa te organ uprave nadležan za poslove kulture grada odnosno općine na čijem području je sjedište kazališta.

II. KAZALIŠTA

a) Nacionalna kazališta

Članak 14.

Status nacionalnog kazališta imaju:

- Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu
- Hrvatsko narodno kazalište u Splitu
- Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku
- Narodno kazalište "Ivan Zajc" u Rijeci
- Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu

ujedno je i državno i matično kazalište nacionalnih kazališta i cjelokupne nacionalne glazbeno-scenske i dramske umjetnosti u Republici Hrvatskoj.

Članak 15.

Vlasnik Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu je Republike Hrvatske.

Sredstva Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu čine sredstva postojeće radne organizacije Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu.

Članak 16.

Sredstva za rad Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu osiguravaju se u proračunu Republike, proračunu Grada Zagreba i iz drugih izvora sredstava utvrđenih ovim zakonom.

Članak 17.

Vlasnik Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu je Općina Split.

Sredstva Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu čine sredstva postojeće radne organizacije Hrvatsko narodno kazalište u Splitu.

Članak 18.

Vlasnik Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku je Općina Osijek.

Sredstva Hrvatskog narodnog kazališta u Osijeku čine sredstva postojeće radne organizacije Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku.

Članak 19.

Vlasnik Narodnog kazališta "Ivan Zajc" u Rijeci je Općina Rijeka.

Sredstva Narodnog kazališta "Ivan Zajc" u Rijeci čine sredstva postojeće radne organizacije Narodno kazalište "Ivan Zajc" u Rijeci.

Članak 20.

Sredstva za rad nacionalnih kazališta osiguravaju se u proračunu općina koje su vlasnici kazališta, u proračunu Republike, te proračunima drugih općina u dijelu u kojem program kazališta utvrde kao vlastitu javnu potrebu u području kulture, kao i iz drugih izvora sredstava utvrđenih ovim zakonom.

b) Ostala javna kazališta

Članak 21.

Javna kazališta, osim nacionalnih, osnivaju se sredstvima općina.

Javna kazališta iz stavka 1. ovoga članka mogu se osnovati i sredstvima postojećih kazališnih radnih organizacija u društvenom vlasništvu odlukom skupštine grada odnosno općine na čijem je području sjedište postojećeg kazališta.

Članak 22.

Sredstva za rad javnih kazališta iz članka 21. ovoga zakona osiguravaju se u proračunu grada, odnosno općine koja je vlasnik kazališta, u proračunu Republike i proračunima drugih općina u dijelu u kojem program kazališta utvrde kao vlastitu javnu potrebu u području kulture, kao i iz drugih izvora sredstava utvrđenih ovim zakonom.

c) Ustrojstvo i upravljanje javnim kazalištima

Članak 23.

Kazalištima sa statusom nacionalnog kazališta upravlja intendant, a ostalim javnim kazalištima upravlja ravnatelj.

Članak 24.

Intendant odnosno ravnatelj predstavlja i zastupa kazalište, organizira i provodi umjetničku i poslovnu politiku kazališta i odgovoran je za zakonitost rada kazališta.

Intendant odnosno ravnatelj ima ovlasti koje u društvenom poduzeću imaju organ upravljanja i poslovni organ.

Članak 25.

Intendanta Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu imenuje i razrješava Vlada Republike Hrvatske na prijedlog ministra prosvjete, kulture i športa.

Intendant kazališta iz stavka 1. ovoga članka imenuje sa temeljem natječaja na vrijeme od četiri godine.

Članak 26.

Intendanta ostalih nacionalnih kazališta imenuje i razrješava ministar prosvjete, kulture i športa na prijedlog skupštine grada odnosno općine koja je vlasnik kazališta.

Intendant nacionalnog kazališta se imenuje temeljem natječaja na vrijeme od četiri godine.

Članak 27.

Ravnatelje ostalih javnih kazališta imenuje i razrješava organ skupštine grada odnosno općine koja je vlasnik kazališta.

Ravnatelj se imenuje temeljem natječaja na vrijeme od četiri godine.

Članak 28.

Intendant odnosno ravnatelj javnog kazališta najmanje jednom godišnje podnosi izvješće o poslovanju kazališta i ostvarenju kazališnog repertoara ministru prosvjete, kulture i športa i vlasniku kazališta.

Ako ministar prosvjete, kulture i športa odnosno vlasnik kazališta ne prihvati izvješće, intendant odnosno ravnatelj mogu biti razrješeni dužnosti prije isteka mandatskog razdoblja za koje su izabrani.

U slučaju stavka 2. ovog članka razrješavanjem intendanta odnosno ravnatelja razrješavaju se i prestaje radni odnos, ako vlasnik kazališta ne odluči drugačije, i rukovoditeljima u kazalištu određenim statutom kazališta, koje je imenovao razrješeni intendant odnosno ravnatelj.

Članak 29.

U javnom kazalištu može se osnovati stručno savjetodavno tijelo koje prati ostvarenja programa rada kazališta.

Članak 30.

Kazalište ima statut kojim se uređuje: unutarnja organizacija kazališta, programiranje rada i kazališnog repertoara, način osiguranja sredstava za rad i raspoređivanje dobiti, način ostvarivanja suradnje sa sindikatima, javnost rada kazališta i druga pitanja koja se prema propisima uređuju statutom.

Statut donosi intendant odnosno ravnatelj javnog kazališta uz prethodnu suglasnost vlasnika kazališta.

d) Privatna kazališta

Članak 31.

Privatna kazališta osnivaju se sredstvima domaćih i stranih fizičkih i građansko-pravnih osoba.

Privatnim kazalištima upravlja ravnatelj.

Odredbe ovoga zakona o upravljanju javnim kazalištem i statutu javnog kazališta odgovarajuće se primjenjuju i na privatna kazališta.

Članak 32.

Program privatnih kazališta može se financirati i iz proračuna grada odnosno općine na način utvrđen ovim zakonom.

III. UMJETNIČKI I DRUGI DJELATNICI

Članak 33.

Radni odnos u javnom kazalištu zasniva se s umjetnicima i drugim djelatnicima utvrđenim ovim zakonom na određeno vrijeme ugovorom o zapošljavanju koji u ime kazališta zaključuje intendant, odnosno ravnatelj.

Izbor umjetničkih i drugih djelatnika iz stavka 1. ovoga članka provodi se natječajem koji se objavljuje u tisku Republike Hrvatske. U nacionalnom kazalištu ravnatelja opere, drame i baleta, temeljem natječaja, imenuje intendant na osnovi predloženog programa rada, na vrijeme od četiri godine.

Način raspisivanja i provođenja natječaja uređuje se statutom ili drugim općim aktom kazališta.

Radni odnos s ostalim djelatnicima javnih kazališta zasniva se u skladu sa zakonom, općim aktom kazališta i kolektivnim ugovorom.

Članak 34.

Na uređivanje radnog odnosa djelatnika u kazalištima primjenjuju se odredbe zakona u organizacijama društvenih djelatnosti, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Ministarstvo prosvjete, kulture i športa svojim aktom određuje koji se kazališni djelatnici smatraju umjetničkim osobljem.

Članak 35.

Umjetnički rukovoditelj, administrativni upravitelj javnog kazališta i upravitelj tehnike javnog kazališta zasnivaju radni odnos na vrijeme od 4 godine u skladu sa statutom.

Umjetnici solisti u javnom kazalištu zasnivaju radni odnos na rok od 2 godine, odnosno za trajanje uloge.

Članovi kolektivnih umjetničkih tijela javnog kazališta u operi, baletu i orkestru zasnivaju radni odnos na vrijeme od 4 godine.

Osobe iz stavka 1, 2 i 3. ovog članka s kojima se neće zaključiti novi ugovor o zapošljavanju, obavještavaju se o tome najkasnije 6 mjeseci prije isteka ugovorenog roka.

Članak 36.

Za izvođenje i ostvarivanje kazališnog programa (repertoara) može se angažirati umjetničko i drugo osoblje ugovorom o autorskom radu u skladu sa zakonom.

Umjetnici zaposleni u javnom kazalištu mogu sklopiti autorske ugovore iz stavka 1. ovoga članka samo uz suglasnost intendanta odnosno ravnatelja kazališta.

Članak 37.

Radni odnos djelatnika zaposlenih u kazalištu može prestati prije isteka vremena na koje je zasnovan pod uvjetom i na način utvrđen zakonom, kolektivnim ugovorom i općim aktima kazališta.

Članak 38.

Pravo na mirovinsko i zdravstveno osiguranje umjetničkog osoblja iz reda kazališnih umjetnika izvan trajanja radnog odnosa u pojedinom kazalištu uređuje se posebnim propisima.

Članak 39.

Prvakom opere, drame i baleta hrvatskog narodnog kazališta može postati osobito istaknuti umjetnik.

Ministarstvo prosvjete, kulture i športa donosi pravilnik o dodjeli naziva prvaka opere, drame i baleta hrvatskog kazališta.

Pravilnikom iz stavka 2. ovoga članka utvrđuju se uvjeti za stjecanje naziva prvaka opere, drame i baleta hrvatskog kazališta, te materijalne i druge pogodnosti koje mu pripadaju.

IV. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 40.

Nacionalna kazališta osnovana ovim zakonom pravni su sljednik i preuzimaju sredstva, prav i obaveze, te zaposlene postojećih kazališta iz članka 15, 17, 18. i 19. ovoga zakona, te se upisuju u sudski registar u odgovarajućem vlasničkom statusu.

Članak 41.

Skupština grada odnosno općine na čijem je području sjedište kazališta, osim kazališta iz članka 40. ovoga zakona, može u roku od dva mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona donijeti odluku o tome da sredstvima postojećeg kazališta osniva javno kazalište u vlasništvu grada odnosno općine.

Kazalište iz stavka 1. ovog članka pravni je sljednik i preuzima sredstva, prava i obaveze, i zaposlene u kazalištu čijim se sredstvima osniva, te se upisuje u sudski registar u odgovarajućem vlasničkom statusu.

Članak 42.

nacionalna i druga javna kazališta dužna su, u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovoga zakona, uskladiti svoju organizaciju i svoje akte s odredbama ovoga zakona.

Danom stupanja na snagu ovoga zakona, osnovne organizacije udruženog rada u sastavu postojećih kazališta, koje imaju svojstvo pravne osobe ukidaju se i nastavljaju rad kao radne jedinice kazališta.

U roku od 2 mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona imenuju se vršitelji dužnosti intendanta odnosno ravnatelja javnih kazališta, bez objavljivanja natječaja, na vrijeme od godinu dana, u kojem roku se donosi statut i četverogodišnji program rada javnog kazališta.

Imenovanje intendanta odnosno ravnatelja, prema odredbama ovoga zakona,

obavit će se nakon usvajanja statuta i četverogodišnjeg programa rada javnog kazališta.

U roku utvrđenom stavkom 1. ovoga članka, a nakon što donesu opće akte o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada, nacionalna i druga javna kazališta dužna su raspisati natječaj za sva radna mjesta u kazalištu, osim za radna mjesta zaposlenih baletnih umjetnika koji imaju izvršen radni staž od 18 godina, opernih umjetnika od 20 godina, dramskih umjetnika od 25 godina i članova kolektivnih umjetničkih tijela od 30 godina mirpinskih staža, ostvaren u kazališnoj djelatnosti.

Do usklađivanja organizacije i donošenja akata iz stavka 1. ovoga članka zadržava se zatečeno stanje zaposlenih.

Umjetnicima i ostalim djelatnicima koji ne budu primljeni na rad prema natčaju iz stavka 5. ovoga članka prestaje radni odnos u skladu sa zakonom.

Članak 43.

Do donošenja statuta javnih kazališta primjenjuju se odredbe statuta i drugih općih akata postojećih kazališta čijim su sredstvima osnovana javna kazališta, ako nisu u suprotnosti sa odredbama ovoga zakona.

Članak 44.

Postojeća kazališta za koja ne bude utvrđen status javnog kazališta dužna su obaviti pretvorbu vlasništva na način i u roku određenom zakonom kojim se uređuje pretvorba poduzeća s društvenim kapitalom u poduzeća kojima je određen vlasnik.

Članak 45.

Ministarstvo prosvjete, kulture i športa posebnim će propisom urediti pitanja u vezi sa statutom, ustrojstvom i financiranjem festivala ovisno o njihovom značenju.

Članak 46.

Ministarstvo prosvjete, kulture i športa donijet će akte iz članka 8, 34, 39. i 45. ovoga zakona u roku od 90 dana od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Članak 47.

Danom stupanja na snagu ovoga zakona prestaje važiti Zakon o kazališnoj i scensko-glazbenoj djelatnosti ("Narodne novine" br.8/82 i 53/89).

Članak 48.

Ovaj zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Narodnim novinama".

Klasa: 612-03/91-02/02

Zagreb, 9. studenoga 1991.

IZMENE I DOPUNE ZAKONA O KAZALIŠTIMA (1997)

Članak 2.

U članku 3. stavak 1. mijenja se i glasi: "kazališta se osnivaju i djeluju kao nacionalna, županijska, gradska općinska i privatna kazališta."

Članak 3.

Članak 4. mijenja se i glasi: "Kazališta mogu biti u vlasništvu Republike Hrvatske, županije, Grada Zagreb, grada, općine i drugih domaćih pravnih i fizičkih osoba."

Kazališta kao javne ustanove, mogu osnovati Republika Hrvatska, županije, Grad Zagreb, gradovi, općine i druge domaće pravne osobe (u daljem tekstu javna kazališta).

Privatna kazališta i kazališne družine osnivaju se kao ustanove, trgovačka društva ili umjetničke organizacije i mogu biti u vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba."

Članak 4.

U članku 5. stavku 2. iza riječi "gostujućih kazališta" briše se zarez te dodaje riječ: "i", a iza riječi "kazališnih družina" stavlja se točka i brišu se riječi: "ili povremenih kazališnih grupa".

Stavak 3. mijenja se i glasi:

"Kazališna kuća može biti u vlasništvu Republike Hrvatske, županije, Grada Zagreba, gradova i općina, te drugih domaćih pravnih i fizičkih osoba."

Članak 5.

Članak 6. mijenja se i glasi: "Kazališta, kazališne družine i kazališne kuće imaju svojstvo pravnih osoba i upisuju se u sudski registar, odnosno Registar umjetničkih organizacija pri Ministarstvu kulture, kao i u očevidnik Ministarstva kulture."

Sadržaj i način vođenja očevidnika iz stavka 1. ovoga članka pravilnikom propisuje ministar kulture"

Članak 6.

U članku 7. stavku 1. u drugoj alineji, riječi: "proračuna Republike", zamjenjuju se riječima: "državnoga proračuna", a u trećoj alineji, riječi: "grada odnosno općine" zamjenjuju se riječima: "županije, Grada Zagreba, grada i općine".

U stavku 2. iza riječi: "privatnih kazališta", te u alineji 1. iza riječi "kazališta", dodaju se riječi: "i kazališnih družina".

U stavku 3 iza riječi: "privatnih kazališta" u odgovarajućem padežu dodaju se riječi: "i kazališnih družina", u odgovarajućem padežu, riječi: "grada odnosno općine", zamjenjuju se riječima: "županije, Grada Zagreba, grada i općine", a iza riječi: "javna potreba", stavlja se točka i brišu riječi: "grada odnosno općine u području kulture".

Članak 7.

Članak 8. mijenja se i glasi:

"Kriterije za programe rada kazališta (kazališnog repertoara) utvrđuju njihovi vlasnici."

Članak 8.

Članak 9. mijenja se i glasi:

"Nadzor nad zakonitošću rada i općih akata Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu obavlja Ministarstvo kulture, a nadzor nad zakonitošću rada i općih akata nacionalnih i ostalih javnih kazališta, privatnih kazališta i kazališnih družina, obavlja županijski ured nadležan za poslove kulture, na čijem području je njihovo sjedište, odnosno Gradski ured za kulturu Grada Zagreba."

Članak 9.

Članak 11. se briše.

Članak 10.

U članku 12. stavku 1. iza točke 3. dodaje se točka 4. koja glasi:

"4. i u drugim slučajevima propisanim zakonom."

Članak 11.

Članak 13. mijenja se i glasi:

"Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu dužno je o godišnjem programu rada i kazališnom repertoaru, te o njihovu izvršavanju, najmanje jednom godišnje, a uvijek na njihov zahtjev, obavješćivati Ministarstvo kulture i Poglavarstvo Grada Zagreba, a nacionalna i ostala javna kazališta, upravno tijelo nadležno za poslove kulture županije, Grada Zagreba, grada i općine, ovisno o tome koja je jedinica lokalne samouprave i uprave vlasnik kazališta."

Članak 12.

U članku 14. stavku 1. u drugoj alineji, briše se riječ: "u", a četvrta alineja mijenja se i glasi:

"- Hrvatsko narodno kazalište Ivana pl. Zajca Rijeka."

U stavku 2. iza riječi: "matično kazalište", stavlja se točka, a ostale riječi se brišu.

Članak 13.

Članak 16. briše se.

Članak 14.

U članku 17. stavku 1. riječ: "Općina" zamjenjuju se riječju: "Grad".

Članak 15.

U članku 18. stavku 1. riječ: "Općina Osijek" zamjenjuju se riječima "Županija Osječko-Baranjska i Grad Osijek u jednakim dijelovima".

Članak 16.

Članak 19. mijenja se i glasi:

"Vlasnik Hrvatskoga narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka je Grad Rijeka.

Sredstva Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka čine sredstva postojeće javne ustanove Hrvatskog narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka.

U sastavu Hrvatskoga narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka, djeluje Talijanska drama."

Članak 17.

Članak 20. briše se.

Članak 18.

Članak 21. mijenja se i glasi:

"Javna kazališta, osim nacionalnih, osnivaju se sredstvima županija, Grada Zagreba, gradova i općina, kao i drugih domaćih pravnih osoba."

Članak 19.

Iza članka 21. dodaje se odjeljak pod naslovom:

"c) Sredstva za rad javnih kazališta" i članci 21a., 21b i 21c., koji glase:

Članak 21a.

Sredstva za rad Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu osiguravaju se u državnom proračunu i proračunu grada Zagreba, kao i iz drugih izvora utvrđenih ovim Zakonom.

Međusobna prava i obveze glede osiguravanja sredstava iz stavka 1. ovoga članka, uređuju se međusobnim sporazumom Ministarstva kulture i Grada Zagreba.

Ako se ne zaključi sporazum iz stavka 2. ovoga članka, Grad Zagreb dužan je osigurati sredstva u visini sredstava osiguranih u državnom proračunu.

Članak 21b.

Sredstva za rad nacionalnih kazališta, iz članka 17., 18. i 19. ovoga Zakona osiguravaju u svojim proračunima njihovi vlasnici.

Ako su vlasnici nacionalnih kazališta iz stavka 1. ovoga članka više jedinica lokalne samouprave i uprave, svoja prava i obveze glede osiguravanja sredstava za rad kazališta dužne su urediti međusobnim sporazumom, razmjerno svojim vlasničkim udjelima, odnosno prema međusobnom dogovoru.

Županije su dužne u svojem proračunu osiguravati sredstva za dio programa nacionalnih kazališta sa sjedištem na svom području, a koji se utvrđuje godišnje međusobnim sporazumom županije i vlasnika kazališta.

U državnom proračunu osiguravaju se sredstva za dio programa nacionalnih kazališta, koji je od interesa za Republiku Hrvatsku.

Sredstva za rad nacionalnih kazališta iz stavka 1. ovoga članka osiguravaju se i iz drugih izvora utvrđenih ovim Zakonom.

Članak 21c.

Sredstva za rad javnih kazališta iz članka 21. ovoga Zakona osiguravaju se u proračunima županija, Grada Zagreba, gradova i općina, te u sklopu sredstava drugih pravnih osoba, koje su vlasnici kazališta.

Ako su vlasnici kazališta iz stavka 1. ovoga članka više jedinica lokalne samouprave i uprave, svoja prava i obveze glede osiguranja sredstava za rad kazališta, dužne su urediti međusobnim sporazumom, razmjerno svojim vlasničkim udjelima, odnosno prema međusobnom dogovoru.

Sredstva za rad kazališta iz stavka 1. ovoga članka mogu se osiguravati i iz proračuna drugih jedinica lokalne samouprave i uprave u djelu u kojem program kazališta utvrde kao svoju javnu potrebu, kao i iz drugih izvora sredstava utvrđenih ovim Zakonom.

U državnom proračunu osiguravaju se sredstva za dio programa kazališta iz stavka 1. ovoga članka, koji je od interesa za Republiku Hrvatsku."

Članak 20.

Članak 21. briše se.

Članak 21.

Ispred članka 23. u nazivu odjeljka: "c) Ustrojstvo i upravljanje javnim kazalištima", slovo "c)" zamjenjuje se slovom "d)".

Članak 22.

Članak 24. mijenja se i glasi:

"Kazalištima sa statusom nacionalnih kazališta upravlja intendant, a ostalim javnim kazalištima upravlja ravnatelj.

Intendant, odnosno ravnatelj, predstavlja i zastupa kazalište, organizira i provodi umjetničku i poslovnu politiku kazališta i odgovoran je za zakonitost rada kazališta."

Članak 23.

Članak 25. mijenja se i glasi:

"Intendanta Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu imenuje i razrješava Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog ministra kulture.

Intendant Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu imenuje se putem javnog natječaja na vrijeme od četiri godine, a na temelju predloženoga četverogodišnjeg programa rada."

Članak 24.

Članak 26. mijenja se i glasi:

"Intendanta nacionalnog kazališta imenuje i razrješava predstavničko tijelo vlasnika kazališta, uz naknadnu potvrdu ministra kulture.

Ako su vlasnici nacionalnog kazališta iz stavka 1. ovoga članka više jedinica lokalne samouprave i uprave, prijedlog za imenovanje i razrješanje intendanta kazališta vlasnici će utvrditi sporazumno, a ako se sporazum ne postigne, svaki od vlasnika utvrdit će svoj prijedlog.

Intendant nacionalnog kazališta imenuje se putem javnog natječaja na vrijeme od četiri godine, a na temelju predloženoga četverogodišnjeg programa rada kazališta.

Ako ministar kulture ne potvrdi akt o imenovanju ili razrješanju intendanta, u roku od dva mjeseca računajući od dana dostave akta na potvrdu, smatrat će se da je potvrda dana."

Članak 25.

Članak 27. mijenja se i glasi:

"Ravnatelje ostalih javnih kazališta imenuju i razrješavaju predstavnička tijela vlasnika kazališta, uz naknadnu potvrdu ministra kulture.

Ravnatelj iz stavka 1. ovoga članka imenuju se putem javnog natječaja na vrijeme od četiri godine i an temelju

predloženoga četverogodišnjeg programa rada.

Ako su vlasnici kazališta iz stavka 1. ovoga članka više jedinica lokalne samouprave i uprave, vlasnici će imenovati, odnosno razrješiti, ravnatelja kazališta sporazumno. Ako se sporazum ne postigne, ravnatelja će imenovati odnosno razrješiti, pretežiti vlasnik kazališta, a ako takvog nema, vlasnik na čijem je području sjedište kazališta, sve u postupku i na način iz stavaka 1. i 2. ovoga članka.

Ako ministar kulture ne potvrdi akt o imenovanju ili razrješanju ravnatelja javnoga kazališta, prema stavku 1. ovoga članka, u roku od dva mjeseca računajući od dana dostave akta na potvrdu, smatrat će se da je potvrda dana."

Članak 26.

Iza članka 27. dodaje se članak 27a. koji glasi:

Članak 27a.

Natječaje za imenovanje intendantata, donosno ravnatelja kazališta, iz članka 25., 26. i 27. ovoga Zakona, raspisuju i provode kazališta, u skladu s aktom o osnivanju i statutom."

Članak 27.

Članak 28. mijenja se i glasi:

"Intendant Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu podnosi izvješće o poslovanju kazališta i ostvarenju kazališnog repertoara Ministarstvu kulture i Poglavarstvu Grada Zagreba, najmanje jednom godišnje, a uvijek na njihov zahtjev.

Intendanti ostalih nacionalnih kazališta i ravnatelji javnih kazališta podnose izvješće o poslovanju kazališta i ostvarenju kazališnog repertoara vlasnicima kazališta, na način i u rokovima iz stavka 1. ovoga članka.

Ako ministar kulture, odnosno vlasnik kazališta, ne prihvati izvješće, intendant, odnosno ravnatelj kazališta može biti razriješen dužnosti prije isleka mandatnog razdoblja za koje je imenovan.

U slučaju iz stavka 3. ovoga članka, razrješanjem intendanta, odnosno ravnatelja, razrješavaju se dužnosti i prestaje rad i voditeljima određenim statutom kazališta, koje je imenovao razriješeni intendant, odnosno ravnatelj, ako vlasnik kazališta ne odluči drukčije."

Članak 28.

U članku 29. na kraju se briše točka i dodaju riječi: "i kazališnog repertoara."

Članak 29.

Ispred članka 31. u nazivu odjeljka "d) Privatna kazališta", slovo "d)" zamjenjuje se slovom "e)", a članak 31. mijenja se i glasi:

"Privatna kazališta i kazališne družine osnivaju se sredstvima domaćih fizičkih i pravnih osoba.

Privatna kazališta i kazališne družine vodi i njima upravlja ravnatelj.

Ravnatelja privatnog kazališta i kazališne družine imenuje vlasnik, odnosno osnivač.

Statut i druge opće akte privatnih kazališta i kazališnih družina donosi ravnatelj uz suglasnost vlasnika, odnosno osnivača.

Odredbе ovoga Zakona o ovlastima i dužnostima ravnatelja javnih kazališta, odgovarajuće se primjenjuju i na privatna kazališta i kazališne družine, ako su osnovane kao ustanove, odnosno umjetničke organizacije."

Članak 30.

Članak 32. mijenja se i glasi:

"Program privatnih kazališta i kazališnih družina (kazališni repertoar) može se financirati i iz državnoga proračuna, proračuna županija, Grada Zagreba, gradova i općina, u dijelu u kojem je od interesa za Republiku Hrvatsku, odnosno za županiju, Grad Zagreb, grad ili općinu."

Članak 31.

Ispred članka 33. naziv glave: "III. Umjetnički i drugi djelatnici" zamjenjuje se nazivom koji glasi: "III. Kazališni umjetnici i drugo kazališno osoblje".

Članak 32.

U članku 33. stavci 1. i 2. mijenjaju se i glase:

"Radni odnosi u javnim kazalištima, s kazališnim umjetnicima i drugim djelatnicima kazališta, utvrđeni stavkom 3. ovoga članka i člankom 35. stavkom 1. ovoga Zakona, zasnivaju se na određeno vrijeme, ugovorima o radu koje u ime kazališta zaključuju intendant, odnosno ravnatelj kazališta.

Izbor kazališnih umjetnika i drugih djelatnika kazališta iz stavka 1. ovoga članka provodi se na temelju natječaja koji se objavljuje u dnevnom tisku Republike Hrvatske."

Stavak 5. mijenja se i glasi:

"Radni odnos s djelatnicima javnih kazališta koji nemaju status kazališnih umjetnika utvrđen prema odredbi članka 34. ovoga Zakona, zasniva se ugovorom o radu, sukladno s odredbama Zakona o radu, općim aktima i kolektivnim ugovorom."

Članak 33.

Članak 34. mijenja se i glasi:

"Pravilnikom se određuje koji se kazališni djelatnici smatraju kazališnim umjetnicima.

Pravilnik iz stavka 1. ovoga članka donosi ministar kulture, na prijedlog kazališta.

Članak 34.

Članak 35. mijenja se i glasi:

"Umjetnički voditelj, upravitelj tehnike i poslovni ravnatelj javnoga kazališta, ako je takvo radno mjesto predviđeno općim aktom kazališta, zasnivaju radni odnos u kazalištu ugovorom o radu na određeno vrijeme, na rok od četiri godine, sukladno s općim aktima kazališta.

Kazališni umjetnici u javnom kazalištu zasnivaju radni odnos ugovorom o radu na određeno vrijeme, na rok od dvije godine, odnosno za vrijeme trajanja uloge.

Kazališni umjetnici koji čine kolektivna umjetnička tijela javnoga kazališta u operi, baletu i orkestru, zasnivaju radni odnos ugovorom o radu na određeno vrijeme, na rok od najmanje dvije, a najduže četiri godine.

Kazališni umjetnici i drugi djelatnici iz stavka 1. do 3. ovoga članka s kojima se neće zaključiti novi ugovor o radu, obavješćuju se o tome najkasnije šest mjeseci prije isteka ugovorenog roka."

Članak 35.

Članak 38. briše se.

Članak 36.

Članak 39. mijenja se i glasi:

"Nacionalnim prvakom i prvakom opere, drame i baleta hrvatskoga kazališta može postati osobito istaknuti kazališni umjetnik.

Stručno povjerenstvo pri Ministarstvu kulture dodjeljuje naziv iz stavka 1. ovoga članka na prijedlog intendanta, odnosno ravnatelja kazališta."

Članak 37.

Iza članka 39. dodaje se članak 39a. koji glasi:

Članak 39a.

Kazališnim umjetnicima prestaje radni odnos u kazalištu prestankom ugovora o radu:

1. kada navrše 40 godina staža osiguranja ili 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža, ako se intendant, odnosno ravnatelj kazališta i kazališni umjetnik ne sporazumiju o produženju radnog odnosa za još najviše godinu dana, te

2. u drugim slučajevima određenima zakonom."

Članak 38.

Članak 45. briše se.

Članak 39.

Ministar kulture donijeće akt iz članka 34. ovoga Zakona u roku od 90 dana od stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 40.

U svim odredbama Zakona o kazalištima, riječi: "Ministarstvo prosvjete, kulture i športa" i riječi: "ministar prosvjete, kulture i športa, u odgovarajućem padežu, zamjenjuju se riječima: "Ministarstvo kulture" i "ministar kulture", o odgovarajućem padežu.

Članak 41.

Javna kazališta dužna su u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona uskladiti svoje opće akte, ustrojstvo i poslovanje s njegovim odredbama.

Dok se ne donesu opći akti javnih kazališta i ne uskladi njihovo ustrojstvo i poslovanje s odredbama ovoga Zakona, važiti će postojeći opći akti, postojeće ustrojstvo i način poslovanja javnih kazališta.

Članak 42.

Javna kazališta u kojima nisu provedeni natječaji o zasnivanju radnog odnosa s kazališnim umjetnicima i drugim djelatnicima kazališta, prema članku 42. stavku 5. Zakona o kazalištima ("Narodne novine", br.61/91), dužna su u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona raspisati natječaje za radna mjesta kazališnih umjetnika i djelatnika iz članka 32. i 34. ovoga Zakona, osim za radna mjesta zaposlenih baletnih umjetnika koji imaju izvršeni radni staž od 18 godina, opernih umjetnika od 20 godina, dramskih umjetnika od 25 godina i članova kolektivnih umjetničkih tijela od 30 godina mirovinskog staža.

Na kazališne umjetnike i ostale djelatnike kazališta koji ne budu primljeni na natječajima provedenima prema stavku 1.

ovoga članka, primjenjuju se odredbe Zakona o radu, kolektivnog ugovora i općih akata kazališta.

Članak 43.

Stupanjem na snagu ovoga Zakona, povremene kazališne grupe, osnovane na temelju Zakona o kazalištima ("Narodne novine", br. 61/91), nastavljaju s radom kao kazališne družine, te su dužne upisati se u sudski registar, odnosno registar umjetničkih organizacija, te uskladiti svoje ustrojstvo i poslovanje s odredbama ovoga Zakona, u roku od 6 mjeseci od dana njegova stupanja na snagu.

Povremena kazališna grupa koja ne uskladi svoje ustrojstvo i poslovanje s odredbama ovoga Zakona i ne upiše se u odgovarajući registar, sukladno sa stavkom 1. ovoga članka, prestaje sa radom i brisat će se iz registra.

Članak 44.

Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaju važiti odredbe članka 1. stavka 5. te odredba članka 8. Zakona o upravljanju ustanovama u kulturi ("Narodne novine", br. 50/95), a u odredbi članka 1. stavka 3. loga Zakona briše se riječ: "kazališta."

Danom stupanja na snagu ovoga Zakona prestaju se primjenjivati na kazališta, kazališne družine i kazališne kuće odredbe članka 1. stavka 4. i članka 5. stavka 2. Zakona o upravljanju ustanovama u kulturi ("Narodne novine", br. 50/95.).

Članak 45.

Ovlašćuje se Odbor za zakonodavstvo Zastupničkog doma Sabora Republike Hrvatske da utvrdi, redakcijski uredi i izda pročišćeni tekst Zakona o kazalištima.

Članak 46.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u "Narodnim novinama".

Klasa: 612-03/93-01/07

Zagreb, 24. siječnja 1997.

ZASTUPNIČKI DOM
SABORA REPUBLIKE HRVATSKE

MINISTARSTVO KULTURE

Na temelju članka 34. stavka 2. Zakona o kazalištima ("Narodne novine" broj 61/91 i 13/97) ministar kulture donosi

PRAVILNIK
O ODREĐIVANJU KAZALIŠNIH
DJELATNIKA KOJI SE SMATRAJU KAZALIŠNIM UMJETNICIMA

Članak 1.

Ovim Pravilnikom određuje se koji se kazališni djelatnici u smislu Zakona o kazalištima smatraju kazališnim umjetnicima.

Članak 2.

Kazališni umjetnici su: dramski glumci, operni i operetni pjevači i članovi zbora, plesači klasičnog baleta, plesači suvremenog plesa, stvaraoči i animatori lutaka, orkestralni solisti i članovi orkestra, redatelji, dirigenti, koreografi, dramaturzi, umjetnički voditelji dramskog, opernog, baletnog i lutkarskog studija te slikarske i kiparske radionice, zborovode, baletni majstori, baletni pedagogi, korepetitori, scenografi, kostimografi, scenski slikari (majstori slikari), scenski kipari (majstori kipari), oblikovatelji scenskog svjetla i tona (voditelji rasvjete i tona, majstori rasvjete i tona), slikari maske (voditelji maskerske radionice, majstori maske), voditelji vlasuljarske radionice i majstori vlasuljari ako su raspoređeni na takva radna mjesta prema općem aktu kazališta.

Da bi kazališni umjetnik mogao obavljati poslove prema stavku 1. ovoga članka treba imati odgovarajuću školsku spremu (svjedodžbu, diplomu), odnosno priznati status samostalnog umjetnika sukladno odgovarajućim zakonskim propisima.

Članak 3.

Kazališni umjetnici iz članka 2. ovog Pravilnika ostvaruju prava i obveze iz radnog odnosa ili u svezi s radnim odnosom u skladu sa zakonom i kolektivnim ugovorom koji se primjenjuje za zaposlene u javnim službama, ako Zakonom o kazalištima nije druk

FEDERALNI ZAKON O POZORIŠTU I POZORIŠNOJ DELATNOSTI U RUSKOJ FEDERACIJI

Predlog dat na razmatranje Savetu Federacije Federativne Skupštine Ruske Federacije

23. decembra 1999, Br. 545 - SF

Glava I. Opšte odredbe

Član 1. Opis osnovnih pojmova: pozorište, pozorišna organizacija, komercijalno i komercijalno pozorište, državno pozorište, mesno (gradsko), nedržavno (nevladino) pozorište i nevladine pozorišne organizacije, pozorišna delatnost, pozorišna postavka, predstava, reditelj (koreograf, dirigent, scenograf), producent.

Član 2. Predmet regulisanja i oblast delovanja Federalnog zakona

1. Federalni zakon reguliše odnose koji nastaju pri stvaranju i javnom izvođenju pozorišnih predstava i obezbeđuje pravne osnove pozorišne delatnosti u Ruskoj Federaciji.

2. Zakon se odnosi na sva postojeća i nova pozorišta Ruske Federacije i pozorišne organizacije, kao i na sve organizacije koje učestvuju u pozorišnoj delatnosti.

3. Ne odnosi se na odnose koji su regulisani zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima.

Član 3. Ciljevi i zadaci Federalnog zakona

1. Obezbeđivanje i zaštita prava građana Ruske Federacije i drugih lica na slobodu umetničkog stvaralaštva, učešće u pozorišnoj delatnosti, korišćenje usluga pozorišta i pristup pozorišnoj umetnosti.

2. Zadaci: čuvanje originalnosti (izvornosti) pozorišne kulture naroda Rusije, razvitak i međuregionalnih, međunacionalnih i međunarodnih kulturnih veza; izgradnja pravnih garancija kojima se čuvaju istorijski složeni sistemi državnih i mesnih (gradskih) pozorišta, razvitak različitih pozorišnih formi i svojinskih odnosa, realizacija inovativnih projekata u sferi pozorišne delatnosti; zaštita prava reditelja i glumaca na pozorišnu postavku; dosledno sprovođenje politike državnog protekcionizma u odnosima pozorišne umetnosti, pozorišnih stvaralaca i drugih organizacija, koji učestvuju u pozorišnoj delatnosti; finansijsko-ekonomsko obezbeđivanje pozorišne delatnosti, sistem socijalne zaštite pozorišnih radnika, izgradnja uslova za obnavljanje pozorišnog sastava.

Član 4. Zakonodavstvo Ruske Federacije o pozorištu i pozorišnoj delatnosti

Zasnvano je na građanskom zakonodavstvu Ruske Federacije, osnovama zakona o kulturi i sastoji se od ovog zakona, usklađenog sa drugim federalnim zakonima i drugim pravnim aktima Ruske Federacije, kao i sa zakonima i drugim pravnim aktima subjekata Ruske Federacije.

Član 5. Državna politika u oblasti pozorišta i pozorišne delatnosti

1. Sastavni je deo kulturne politike države i zasniva se na priznavanju jedinstvene uloge pozorišta u Rusiji, nerazdvojni je elemenat višenacionalne kulture, sredstvo očuvanja nacionalne samosvesti i jezika naroda i drugih etničkih zajednica Ruske Federacije, jedna od društvenih institucija koja ima važno značenje u društvenom razvitku.

2. Državna politika u oblasti pozorišta zasniva se na: neotuđivosti i pripadnosti svim građanima Ruske Federacije prava i sloboda u oblasti pozorišnog stvaralaštva; na priznavanju jedinstvenosti talenta i odgovornosti države za izgradnju uslova za njihovu realizaciju i potrebe; na nezavisnosti pozorišta, pozorišne organizacije i njihovog prava na državnu podršku; na uzajamnom dejstvu domaćeg i svetskog pozorišta.

Član 6. Ciljevi i vidovi osnovne pozorišne delatnosti

1. Cilj pozorišne delatnosti je razvoj pozorišne umetnosti, formiranje i zadovoljavanje potreba stanovništva za scenom umetnošću.

2. Osnovni vidovi pozorišne delatnosti: gradjenje i prikazivanje pozorišnih postavki i drugih dela pozorišne umetnosti na sceni, gostovanja, organizacija festivala, konkursa, smotri, realizacija

1. Određeni su zakonom i drugim normativnim aktima

2. Osnovni načini podrške: izgradnja uslova za razvoj pozorišne delatnosti, infrastruktura pozorišnog tržišta, širenje pozorišta pre svega za decu; investiranje izgradnje, rekonstrukcije i kapitalnog remonta pozorišnih zgrada i njihove modernizacije; potpuno i delimično finansiranje tekućih rashoda državnih i gradskih pozorišta, kroz subvenciju i supstituciju; namensko finansiranje stvaralačkih narudžbina; učestvovanje u organizaciji i finansiranju gostovanja, međunarodnih, sveruskih i regionalnih pozorišnih festivala, konkursa, smotri, međunarodne razmene; (godišnje) davanje sredstava iz budžeta za izgradnju i zakup dramskih i muzičko-dramskih dela i postavku predstava; državno i mesno stipendiranje vodećih i mladih talentovanih autora za nove predstave; u skladu sa zakonom, davati olakšice i

Boljšoj teatar

karata; priprema pozorišnih postavki, koncerata na osnovu ugovora sa pravnim i fizičkim licima radi prikazivanja na svojim ili iznajmljenim scenama, na TV, radiju, za snimanje na filmsku traku, video traku i druge materijalne nosioce, prema zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima; organizacija drugih preduzetih mera umetničko-stvaralačkog karaktera koje se izvode ličnim ili kolektivnim naporima, onih koje je pozvao izvođač; stažiranje pozorišnih radnika kod vodećih umetničkih i pozorišnih radnika; davanje na raspolaganje organizacijama koje obavljaju usluge i daju sredstva za scensku postavku prema ugovoru, za realizaciju predstava, koncerata i slično; izrada po narudžbini pravnih i fizičkih lica predmeta umetničke namene za predstavu, koncert i slično; predstavljanje svoje scene drugim pozorištima prilikom gostovanja, zajedničkih projekata i programa; postavka, realizacija, informisanje i reklamna izdanja, kopija video-materijala i fonograma, vezanih za umetničku delatnost pozorišta, u skladu sa zakonom o autorskom pravu; projekat realizacije kostima, obuće, rekvizite, scenografije i dr; realizacija prenosa tovara i usluga.

Glava II.

Podrška pozorištima, pozorišnim organizacijama i pozorišnoj delatnosti kroz organe državne vlasti i organe mesne uprave

Član 7. Sadržaj, forma i način podrške

Član 10. Organi državne vlasti i društvene organizacije pozorišnih radnika

1. Organi državne vlasti: pomažu delatnost Saveza pozorišnih stvaralaca Ruske Federacije i drugih društvenih udruženja pozorišnih radnika, kao i pozorišne saveze; omogućavaju društvenim udruženjima pozorišnih radnika da učestvuju u razradi politike u oblasti kulture, savetuju se sa njima pri razradi mera u sferi nauke, profesionalnog rada, uslova i zaštite rada, socijalne zaštite zaposlenih u teatru, u skladu sa zakonodavstvom Federacije o poreskim olakšicama; daju podršku Savezu pozorišnih stvaralaca Ruske Federacije i drugih društvenih udruženja pozorišnih radnika putem ciljnog finansiranja posebnih programa, prijavljivanja na konkurse posebnih projekata, predviđenih kao programa sa federalnim ciljevima u oblasti kulture.

2. Organi državne vlasti i njihovo osoblje ne mešaju se u delatnost društvenih udruženja pozorišnih radnika, kao što se ni radnici ne mešaju u delatnost organa vlasti.

Glava III.

Prava i obaveze pozorišta i pozorišnih organizacija

Član 11. Prava pozorišta u oblasti umetničko-stvaralačke delatnosti

1. Pozorište je nezavisno u izboru umetničkog smera i repertoara.

2. Ograničavanja pozorišne delatnosti putem cenzure nije dozvoljena.

3. Federalni organi izvršne vlasti, organi izvršne vlasti federalnih jedinica Ruske Federacije mogu zabraniti javno izvođenje predstava i drugih vidova, kao i štampanih informativnih i reklamnih materijala samo na osnovu sudskog rešenja.

Član 12. Prava pozorišta, pozorišnih organizacija u oblasti organizaciono-ekonomske delatnosti

1. Pozorišta, pozorišne organizacije samostalno planiraju svoju delatnost i odrađuju puteve razvoja koji proizilaze iz ciljeva

2. Sami ustanovljavaju cenu karte. Cene drugih platnih usluga i produkcije ustanovljava se u skladu sa zakonodavstvom Ruske federacije.

3. U skladu sa zakonima, pozorište, pozorišna organizacija sami ustanovljavaju u skladu sa sredstvima koja imaju, visinu plate svome osoblju, formu isplate, dužnosti svojih zaposlenih, vidove i veličinu doplate i drugih plaćanja stimulativnog karaktera.

4. Pozorište, pozorišna organizacija samostalno ustanovljava svoj režim rada, ako drugačije nije predviđeno dokumentima.

Član 13. Pravo pozorišta, pozorišne organizacije na vlastitu simboliku

1. Imaju pravo na svoju simboliku (zvanični naziv, amblem, znak, druge simbole).

2. Na one simbole koji su registrovani imaju isključivo pravo.

3. Korišćenje simbolima pozorišta od strane drugih pravnih i fizičkih lica moguće je samo na osnovu dogovora sa pozorištom.

4. Oni koji ne dozvoljeno koriste simbole odgovaraju sudskim organima.

Član 14. Obaveze pozorišta, pozorišnih organizacija

(Obavezni su da daju zaradene plate svojim zaposlenima, ne manje od zagarantovane minimalne cene, uslove

rada i socijalnu zaštitu, takođe angažovanim licima, da vode knjigovodstvene i statističke knjige.)

1. Pozorište, pozorišna organizacija koji izvodi javno pozorišne predstave, dužna je da: obezbedi tokom predstave sigurnost i zdravlje gledalaca, kao i njihove stvari koje su im poverene na čuvanje; da postavi na javna mesta gde se prodaju karte i javno izvode predstave, afišu sa punim imenom pozorišta, naslovom predstave, imenom/ima autora, reditelja i izvođača, kao i drugih učesnika. Afiša namenjena za izvođenje predstave na teritorije Rusije, objavljuje se na ruskom jeziku i državnom jeziku republike u kojoj se izvodi, maternjim jezicima naroda i drugih etničkih zajednica u Ruskoj Federaciji; obavezna je da obavesti o mestu i vremenu početka i završetka predstave, o ceni karte, uslovima, pogodnostima predviđenim za određene grupe gledalaca, o uzrasnim ograničenjima; obavezan je da na karti navede njegovu cenu, ime teatra i mesto, datum i vreme predstave i mesto u sali; dužno je da vrati novac za prethodno kupljenu kartu u slučaju izmenjene predstave.

Glava IV.

Isključivo pravo na pozorišnu postavku uživo

Član 15. Subjekti ovog prava

1. Subjekti ovog prava su reditelj, glumci i producent te postavke.

2. Isključivo pravo na pozorišnu predstavu uživo proizilazi od trenutka kada je rešeno njeno javno prikazivanje.

3. Producent ostvaruje svoja imovna prava na pozorišnu postavku pridržavajući se autorskih prava, kao i pridržavajući se neimovinskih prava reditelja i glumaca, prema postojećem zakonu.

4. Odluka o spremnosti pozorišne postavke za javno prikazivanje donosi se zajednički od strane reditelja i producenta, ako nije drugačije dogovoreno među njima.

Član 16. Prava reditelja i glumaca na pozorišnu predstavu

1. Imaju pravo na ime – da se njihovo ime objavi u reklamnim izdanjima, na afišama i drugim informativnim materijalima, vezanim za pozorišnu postavku.

2. Reditelj ima pravo na zaštitu pozorišne postavke od izvrtanja. Pod tim se podrazumevaju izmene bez znanja i odluke reditelja u sastavu izvođača, mišanscenu, koreografiju, scenografiju, izmene svetla, kostima, rekvizite, muzičkih rešenja. Dogovorom između reditelja i producenta mogu biti ustanovljene i druge mogućnosti izvrtanja pozorišne postavke.

3. Dogovorom između producenta, reditelja i glumaca mogu se rešiti i druga prava, pored ustanovljenih u tačkama 1 i 2.

4. Pravo glumaca na ime traje sve vreme njegovog učešća u postavci.

5. Pravo reditelja na pozorišnu postavku traje tokom sveg perioda javnog prikazivanja te postavke.

Član 17. Pravo producenta na javno prikazivanje pozorišne postavke

Zaključivanje ugovora između reditelja i producenta na učešće u izgradnji i/ili prikazivanju pozorišne postavke nosi sa sobom prenos prava producentu da javno prikazuje predstavu.

U tom slučaju producent ima pravo: da odredi mesto i vreme javnog prikazivanja, ustanovi cenu karte; da odredi broj javnih nastupa, prekida i obnavljanja prikazivanja; da odredi uslove izvođenja predstave, njenih delova u drugim programima, uslove prenosa postavke u eter, pomoću tehničkih sredstava (radio i televizijskih talasa, kablovske TV, i drugih tehničkih sredstava), snimanje na bilo koji

materijalni način, reprodukcije zapisa predstave; dozvoliti pravnim i fizičkim licima reprodukciju predstave s pravom javnog prikazivanja pridržavajući se normi drugog dela ovog stava, ako drugačije nije predviđeno dogovorom između producenta i tih lica.

Član 18. Obaveze producenta po donošenju umetničke odluke o pozorišnoj predstavi

Producent je obavezan, ako nije drugačije navedeno u ugovoru sa rediteljem, da obavesti reditelja: o neophodnosti izmena u predstavi i uslova koje predlaže reditelju; o brzim izmenama koje su nastale mimo učešća reditelja i o razlozima tih izmena; o obustavi javnog prikazivanja predstave pre isteka roka ili o skraćivanju dužine predstave predviđene ugovorom, u slučaju kada određeno trajanje predstave nije predviđeno ugovorom.

Reditelj, realizujući pravo zaštite pozorišne postavke od izvrtnja, može zatražiti zadržavanje prikazivanja u cilju uspostavljanja umetničkog rešenja pozorišne postavke.

Član 19. Zaštita prava na pozorišnu postavku

1. Subjekti isključivog prava na pozorišnu postavku traže od narušitelja tog prava uspostavljanje stanja kakvo je bilo pre narušavanja.

2. Ugovorom između producenta i drugih subjekata isključivog prava može biti predviđena materijalna i druga odgovornost za narušavanje isključivih prava jedne od strana.

Glava V.

Organizacija i ekonomsko regulisanje delatnosti pozorišta i pozorišnih organizacija

Član 20. Organizaciono-pravne forme nekomercijalnog pozorišta

(1. Državna i gradska nekomercijalna pozorišta mogu biti sazdana u formi organizacije ili u drugoj formi, predviđenoj zakonodavstvom Ruske Federacije za nekomercijalne organizacije.

2. Nevladine pozorišne organizacije, mogu biti sazdate od organizaciono-pravnih formi, predviđenih posebnim zakonom o nekomercijalnim organizacijama.)

Državna i gradska nekomercijalna pozorišta, kao i nekomercijalna pozorišta sa drugačijim formama svojine, mogu biti zasnovani u formi organizacije ili nekoj drugoj formi, predviđenoj zakonodavstvom Ruske Federacije za nekomercijalne organizacije.

Član 21. Imovina državnih i gradskih nekomercijalnih pozorišta

1. Državna i gradska nekomercijalna pozorišta, u skladu sa zakonodavstvom Ruske Federacije, imaju imovinu neophodnu za pozorišnu delatnost (zgrade, saradnike, opremu, scenska sredstva, drugu potrebnu imovinu, socijalne, kulturne i drugih namena).

2. Za državna i gradska pozorišta, sazdana u obliku organizacije, imovina se potvrđuje stvarnim operativnim upravljanjem.

3. Nepokretna imovina, vezano za državna i gradska nekomercijalna pozorišta, može biti izuzeta od strane vlasnika samo u okviru zakona ili ugovora o upravljanju.

4. Zemljišnji deo dat im je na bezročno korišćenje.

5. Ovi teatri mogu biti učesnici u radu domaćih društava i ulagači udruženja samo po odluci ovlašćenog državnog organa vlasti ili organa mesne uprave.

6. U ime Ruske Federacije imovinskim pravima i obavezama, kao i državnom kontrolom imovine pozorišta Ruske Federacije, bavi se federalni organ izvršne vlasti, koji ima odgovarajuća punomoćja u sferi imovinskih odnosa.

7. U ime subjekata Ruske Federacije, bavi se određeni organ subjekata Ruske Federacije.

8. Imovinska prava i obaveze, kao i kontrola u imovinskim odnosima gradskih pozorišta, regulisani su federalnim zakonima i drugim normativnim pravnim aktima Ruske Federacije, zakonima i aktima subjekata Ruske Federacije, aktima organa mesnog upravljanja.

9. Pri likvidaciji državnog ili gradskog nekomercijalnog pozorišta, njegova imovina, koja ostaje posle zadovoljavanja obaveza prema kreditorima, uključujući nepokretnu imovinu, predaje se na punomoćje organu državne vlasti ili organu mesne uprave i taj organ može ga koristiti isključivo u cilju pozorišne delatnosti.

Član 22. Finansiranje državnih i gradskih nekomercijalnih pozorišta

1. Finansiranje se ostvaruje iz odgovarajućih budžetskih i nebudžetskih izvora.

2. Obim finansiranja iz budžeta, uključujući dopunska sredstva od organa državne vlasti i organa mesne uprave, određuje se prema dogovoru zaključenom u skladu sa zakonima između pozorišta i određenog organa državne vlasti ili organa mesne uprave.

3. Prihodi dobiveni od izdavanja pod zakup imovine koja pripada državi i mesnoj upravi, u potpunosti odlaze tom pozorištu kao izvor finansiranja njihove osnovne delatnosti.

4. Sredstva koja se prikupljaju iz drugih izvora ne umanjuju budžetsko finansiranje.

5. Sredstva neiskorišćena u započetoj periodu ne mogu ući u obim finansiranja u sledećoj godini.

6. Finansiranje državnih i gradskih pozorišta sprovodi se na besplatnoj i bespovratnoj osnovi.

Član 23. Državne i gradske nekomercijalne pozorišne organizacije

Norme, predstavljene stavovima 20, 21 i 22 tekućeg Federalnog zakona za državne i gradske nekomercijalne pozorišta, odnose se i na državne i gradske nekomercijalne pozorišne organizacije.

Član 24. Upravljanje državnim i gradskim nekomercijalnim pozorištima

1. Organi državne vlasti, organi mesne uprave učestvuju u upravljanju državnim i gradskim nekomercijalnim pozorištima, prema zakonima.

2. Neposredno rukovodstvo delatnošću državnih i gradskih pozorišta, prema normativnim dokumentima, vrši se na osnovu: individualne uprave – direktora ili umetničkog rukovodioca pozorišta, sa kojim osnivač zaključuje radni ugovor na rok do pet godina; na osnovu razgraničenja sfera punomoćja – direktora i umetničkog rukovodioca pozorišta, sa svakim sa kojima osnivač zaključuje radni ugovor na rok do pet godina.

3. Radni ugovor, zaključen u skladu s tačkom 2 ovog stava, s licem kome je predato pozorište na rukovođenje, uskladjuje se sa organom izvršne vlasti ili organom mesne uprave, kojima su data odgovarajuća punomoćja u sferi imovinskih odnosa.

Član 25. Nevladina pozorišta i pozorišne organizacije

1. Nevladina komercijalna i nekomercijalna pozorišta i pozorišne organizacije jednako s državnim i mesnim nekomercijalnim pozorištima i pozorišnim organizacijama, imaju pravo učešća na konkursima koje objavljuju organi državne vlasti i mesne uprave, kao i da dobiju (subvencije) namensko finansiranje prema politici davanja pogodnosti socijalno nezaštićenim slojevima stanovništva.

2. Nedržavnim nekomercijalnim pozorištima i pozorišnim organizacijama jednako s državnim i gradskim nekomercijalnim pozorištima i pozorišnim organizacijama, mogu se odobriti u skladu sa zakonima Ruske Federacije o olakšicama i pogodnostima; mogu se osloboditi od plaćanja za korišćenje državnih i mesne imovine; i na njih se mogu odnositi posebne tarife za komu-

nalne usluge, ustanovljene za budžetske organizacije.

Glava VI.

Profesionalna pozorišna delatnost. Socijalna zaštita pozorišnih radnika

Član 26. Redosled utvrđen spiskom (registrom) stvaralačkih pozorišnih profesija i spisak dužnosti radnika drugih specifičnih pozorišnih profesija

Spisak stvaralačkih pourošnih profesija (specijalnosti) i spisak dužnosti radnika drugih specifičnih pozorišnih profesija utvrđuje Vlada Ruske Federacije na osnovu predloga federalnog organa izvršne vlasti koji se bavi državnim regulisanjem u oblasti kulture, uskladjeno sa Savezom pozorišnih stvaralaca Ruske Federacije.

Član 27. Radni ugovori s radnicima stvaralačkih pozorišnih profesija

1. (Delatnost radnika pozorišnih profesija odvija se na osnovu radnih ugovora i/ili građansko-pravnih ugovora.)

2. (1.) Radnici stvaralačkih profesija u pozorištu sklapaju radni ugovor na rok do pet godina.

3. (2.) Njihov položaj utvrđuje federalni organ izvršne vlasti, koji polaže pravo na državno regulisanje u oblasti kulture, u saglasnosti sa Savezom pozorišnih stvaralaca Ruske Federacije.

4. (3.) U ugovoru radnika stvaralačke pozorišne profesije sa administracijom pozorišta, pored obaveznih uslova, određuju se uslovi i redosled realizacije autorskih prava i srodnih prava, prava na pozorišnu postavku uživo.

Član 28. Zaštita rada radnika u pozorištu

1. Zaštita rada radnika u pozorištu svih organizaciono-pravnih formi i formi vlasništva, određena je zakonima Ruske Federacije, kao i sporazumima i kolektivnim ugovorima.

2. Radnici stvaralačkih profesija i radnici drugih specifičnih pozorišnih profesija, radeći na osnovu građansko-pravnog ugovora, podležu obaveznom socijalnom osiguranju od nesrećnih slučajeva na radu i profesionalnih oboljenja, ako, u skladu sa datim ugovorom, osigurani uplaćuju osiguraniku.

Član 29. Osobenosti organizacija koje zapošljavaju radnike stvaralačkih pozorišnih i radnike drugih specifičnih pozorišnih profesija

1. Organi državne službe zapošljavanja pokazuju saradnju (pomoć) zapošljavajući lica bez posla prema zakonu Ruske Federacije o zapošljavanju građana.

2. Predloženi posao se ne smatra odgovarajućim ako onaj koji je bez posla a bavi se stvaralačkom pozorišnom profesijom, i poslodavac nisu se saglasili o zaključivanju ugovora iz stvaralačkih razloga.

3. U saglasnosti sa onim koji je ostao bez posla, predloženi odgovarajući posao može biti vezan s promenom mesta stanovanja. Kompenzacija materijalnih troškova u vezi premeštanja u drugo mesto, plaća se iz sredstava Državnog fonda zapošljavanja stanovnika Ruske Federacije.

(Izostavljeni član 30 – 32. Deo.)

(Pozorišta i pozorišne organizacije mogu se osloboditi od uplata carina, naloga i taksi na uvoz po ugovoru na teritoriju Ruske Federacije uređaja i materijala za tehničko opremanje pozorišta, u skladu sa međunarodnim ugovorima i ruskim zakonima. Način i uslove takvog oslobađanja ustanovljava Vlada Ruske Federacije po predlogu federalnog organa izvršne vlasti za oblast kulture.)

2. Pozorišta i pozorišne organizacije imaju olakšice na carinska plaćanja, naloge i takse predviđene carinskim propisima Ruske Federacije.

3. Predviđeno zakonom Ruske Federacije, pozorište, pozorišna organizacija uspostavlja neposrednu vezu sa inostranim organizacijama, ostvaruje spolnoekonomsku delatnost (ima devizni

račun u banci i drugim kreditnim organizacijama).

Član 33. Pozorišna delatnost, ostvarivana od strane ruskih građana izvan zemlje

Organi državne vlasti mogu materijalno i organizaciono podržavati ruske građane koji se bave pozorišnom delatnošću izvan granica Ruske Federacije, putem uključivanja u mere takve podrške u međunarodne ugovore Ruske Federacije.

Član 34. Ruski centri međunarodnih pozorišnih organizacija

1. Na teritoriji Ruske federacije mogu se podizati i mogu raditi ruski centri međunarodnih pozorišnih organizacija.

2. Federativni organi izvršne vlasti, organi izvršne vlasti subjekata Ruske federacije i organi mesne uprave podržavaju delatnost ruskih centara međunarodnih pozorišnih organizacija, prema zakonu Ruske Federacije.

RAPORT SA SEVERA

Pozorište i ples u Finskoj

Pozorište je veoma popularan oblik umetnosti u Finskoj, a tokom 1997. godine privuklo je tri miliona gledalaca. Mreža pozorišta je razgranata i utemeljena je još u doba kada su funkcionisale samo amaterske aktivnosti. U Finskoj postoji gotovo 60 pozorišta sa stalno zaposlenim osobljem. Te institucije imaju pravo na zakonom propisane državne subvencije. Nacionalna opera, Nacionalno pozorište, TTT pozorište (Tampere) i Svenska Teatern (Helsinško švedsko pozorište) imaju status nacionalnih umetničkih institucija, a osim njih, postoje i pozorišne grupe.

Zakonom određena državna pomoć pokriva oko 75 odsto troškova Nacionalne opere i Nacionalnog pozorišta, a 60% TTT pozorišta i Svenska Teatern. U slučaju drugih velikih teatar, kao i pozorišta srednje veličine, vlada plaća oko 30% njihovih troškova, lokalne vlasti oko 45%, a sama pozorišta treba da obezbede 25%. Ali, u ovom pogledu postoje velike razlike među pozorištima. Udeo koji plaća vlada i lokalne vlasti veći je u slučaju manjih pozorišta i teatarskih grupa. Zakonom propisana državna pomoć plaća se na osnovu broja zaposlenih (u toku jedne godine). Pozorišne grupe koje rade na osnovu honorarnih ugovora primaju pomoć od države koja nije određena (slobodno se određuje u svakom pojedinačnom slučaju).

Viši savetnik u Ministarstvu za obrazovanje Finske, gospodin Katri Pallari, daje sledeće informacije relevantne za razumevanje pozorišnog života njegove donovine. U Finskoj su sva pozorišta nezavisna. Samo jedno od njih, Nacionalno pozorište, u potpunosti finansira država subvencijama. U ovom trenutku 58 pozorišta prima subvencije države na osnovu Zakona o pozorištu. Što znači da trećinu budžeta ovih pozorišta obezbeđuje država, jednu trećinu opština, a jedna trećina se dobija prodajom karata. Fond koji dotira država određuje se na osnovu broja osoba na godišnjem nivou. U državnom budžetu postoji određena suma za godišnje dohotke koje ministarstvo može da dodeli pozorištima. U ovom trenutku, godišnji dohodak za jednu osobu u državnom budžetu iznosi 177.593 fima i pozorište će dobiti 37% od toga.

Tako je budžet pozorišta baziran na njihovom radu. Pozorišta izračunavaju broj godišnjih dohodaka na sledeći način. Broj godišnjih dohodaka daje se u određenom izveštajnom roku za prethodnu kalendarsku godinu, na primer, podaci koji se daju u jesen 2001. odnose se na broj godišnjih dohodaka u 2000.

3. Prema ruskim centrima međunarodnih pozorišnih organizacija, u saglasnosti sa zakonom Ruske Federacije za nekomercijalne organizacije, dobijaju se olakšice i prednosti, ustanovljene ovim Federalnim zakonom za pozorišne organizacije.

Glava VIII.

Zaključne odredbe

Član 35. Stupanje na snagu ovog Federalnog zakona

Ovaj Federalni zakon stupa na snagu od dana njegovog zvaničnog objavljivanja.

(Nedostaju članovi 36 – 37)

Član 38. Dovodenje normativnih pravnih akata u saglasje sa ovom Federalnim zakonom

Predložiti Predsedniku Ruske Federacije i poručiti Vladi Ruske Federacije da dovedu svoje normativne pravne u sklad sa ovim Zakonom.

Prosečne plate za stalno zaposlene sa punim radnim vremenom. Broj stalno zaposlenih s punim radnim vremenom (1) – minimum 30 sati nedeljno – računa se svakog meseca. Cifre za svaki mesec se sabiraju i dele sa 12. Nepotpunjena upražnjena mesta i neplaćena odsustva ne ulaze u broj zaposlenih.

Za troškove plate (2), sabiraju se plate stalno zaposlenih s punim radnim vremenom, s tim što u to ne ulazi socijalno osiguranje; što se tiče pozorišta i orkestara, u troškove plate ne ulazi ni vanumetničko osoblje. Dobijena suma se onda deli sa brojem stalno zaposlenih sa punim radnim vremenom što daje prosečnu platu stalno zaposlenog osoblja (3).

Broj godišnjih dohodaka u instituciji. Ostali troškovi za plate u instituciji (4) – iz kojih su isključeni troškovi socijalnog osiguranja, a za pozorišta i orkestre i vanumetničko osoblje – dele se sa prosečnom platom stalno zaposlenih sa punim radnim vremenom (3); rezultat se onda sabira sa brojem stalno zaposlenih sa punim radnim vremenom (1). Ta cifra se zaokružuje na najbliži broj.

Broj godišnjih dohodaka ne podrazumeva osobe koje su zaposlene preko fondova za zapošljavanje. Troškovi plata koji ulaze u naručene usluge mogu se dodati na ostale troškove plata pod uslovom da su ti troškovi navedeni u fakturi.

Pored pozorišta koja primaju subvencije od države na osnovu Zakona o pozorištu, u Finskoj postoje i profesionalna pozorišta koja nisu obuhvaćena ovim zakonom. To su slobodne grupama i njih, po slobodnom principu, finansira Ministarstvo.

Pozorišni život u Finskoj osoben je po tome što pozorišta generalno imaju veliki broj stalno zaposlenih. Trend prisutan poslednjih godina podrazumeva orijentaciju prema honorarnim i angažmanima po projektu. Osim toga, u Finskoj su sindikati pozorišnih radnika veoma jaki. Finski Pozorišni informativni centar beleži pozorišnu statistiku i održava međunarodne kontakte.

Ples je u Finskoj dugo bio u senci pozorišta i muzike, ali sada postaje sve popularniji. Nacionalni balet i Helsinško gradsko pozorište zapošljava igrače za stalno. Na osnovu zakona o pozorištu, oko polovina ukupnog fonda devet plesnih pozorišta dolazi od zakonom propisanih državnih subvencija, a osim toga postoje i igračke trupe koje umetnike angažuju honorarno.

GLASNI SMO KADA TO HOĆEMO

Razgovor s Tomasom Bolmeom, predsjednikom švedskog Pozorišnog udruženja

Jelena Ivanišević Paunović

Udruženje (Teater förbundet) na čijem je čelu Tomas Bolme (56) štiti prava scenskih radnika, glumaca, pevača, režisera, scenografa, igrača, koreografa i, naravno, tehnike i administracije, ima više od 8.000 članova, a polovina su izvodaci. Razgovor je vođen u Tomasovom stanu, na obodu južnog dela centra Stockholma u staroj višespratnici s pogledom na park, a osnovne teme razgovora su vezane za uslove života i rada švedskog glumca i rad pozorišta iz ugla Sindikata. Inače, na švedskom Fah Forbundet znači savez, udruženje, sindikat – određenog faha, a švedski Teater Forbundet odgovara našem Savezu dramskih umetnika.

Tomas je predsednik Udruženja već 22 godine, u pozorištu je od svoje šeste, igrao je za decu i čitav života je posvetio glumi. S 14 se izražavao radeći na TV i Radiju. Kao gimnazijalac igrao je u Bergmanovim filmovima. Po završetku studija na Pozorišnoj akademiji angažuje ga Dramaten, gde provodi nekoliko godina, a zatim osniva svoju grupu PRO teater (progresivni teater) koja radi 20 godina. Poslednjih 10 godina Tomas je slobodnjak a naglašava da nikada u karijeri nije bio bez posla. Bio je aktivan u studentskom savezu glumaca, a 1969, ulaskom u Dramaten, postaje član uprave. Pet godina je bio predsednik slobodnjacima (u okviru Saveza) a onda postaje potpredsednik, a od 1979. ga biraju za predsednika Udruženja. Tomas je među prvima pokrenuo protest švedskih intelektualaca protiv bombardovanja Jugoslavije, na spisku je bilo čak 135 uglednih imena ljudi iz kulture, predvodio.

Kome je potreban sindikat?

Otkuda da ste se angažovali protiv bombardovanja Jugoslavije?

Pripadam generaciji antimperijalista koji su protestovali protiv bombardovanja u Vijetnamu, Kambodži, Laosu. Kada je počelo bombardovanje Jugoslavije odmah sam gostovao u udarnim emisijama jutarnjeg i večernjeg programa švedske TV. Ta gostovanja su izazvala kontroverzne reakcije. Bombardovanje je počelo uoči našeg Uskrsa pa sam slobodne dane provodio odgovarajući na telefonske pozove. Neki razgovori su bili kratki: 'Halo, ovde Tomas!', a s druge strane: 'Prokleta pizdo!' To je bio i najkraći razgovor.

Uzima li funkcija predsednika mnogo vremena?

Da sam imao decu verovatno se ne bih bavio i Udruženjem. Ovaj posao oduzima vreme i ja ga nikada nemam dovoljno. Na meni se možda ne primećuje stres, ali ga iolekako osećam. To najčešće osećam po tome što uvek treba da budem na nekom drugom mestu. Predsednik Udruženja mora da bude poštovan u svom poslu. To nije kancelarijski posao. Bilo bi mi jednostavnije i lakše da ne trčim s proba u pozoristu ili sa snimanja na sastanak, te da tražim da mi otvore radno mesto u Udruženju s punim radnim vremenom. Ali, to ne ide. Postoji uvreženo misljenje da onaj ko radi u sindikatu nije nesposoban za svoj posao.

No, podsetiću na imena dosadašnjih predsednika Udruženja: Lars Edstrom, Jan Ulf Strandberg, Erland Josefson, Jor Fant, Siv Rud. Zar oni nisu dokaz da smo za predsednike imali velikane. Meni, s vremena na vreme, stigne kompliment: Kako uspevaš – i karijera i Udruženje?

Istorija Udruženja je očigledno veoma bogata.

Ono je osnovano 1894, a s namenom da se obezbede sradstva za sahranu članova. Docije je pridodat i cilj da se pomogne izbačenima s posla i onemogućiti eksploatacija radne snage. Od tridesetih

ugovorom na godinu dana. To je uslov za ulazak u Udruženje. Studenti glume ulaze u Udruženje odmah čim upišu Akademiju. Oni, kao i penzioneri, plaćaju manju članarinu. Najveći problem su TV saponice, s mnogo mladih ljudi koji postaju »zvezde« pa traže odmah da uđu u Udruženje. Istina, nemamo baš kontrolu nad ovim novim tržištem i nismo još načisto s takvim članovima. S druge strane, mladi danas ne misle da je naročito važno biti član Sindikata. Zato se izuzetno mnogo angažujem obilazeći mlade po školama i objašnjavajući im koliko je značajno da se učlane. Obično im naglasim tri stvari koje su mi važne: Ljubav je kul, kultura je nešto bez čega se ne može i – Sindikat. A njihova reakcija je obično: 'Šta? Sindikat?' I svi me gledaju belo misleći da je to nešto

inijih i najuglednijih ljudi iz branše. Jan Ulf Strandberg je predsedavajući *Jesenjeg sunca*; to je naša Organizacija penzionera. Max Ion Sidou je član i velika podrška Udruženju.

U Švedskoj i muškarci i žene odlaze u penziju sa 65 godina, a najranije je moguće penzionisati se sa 55. Pre toga u penziju mogu da idu samo invalidi rada, a kriterijumi za dobijanje su izuzetno pooštreni naročito u poslednje vreme. Pri tom, veliki je problem vezan za penzionisanje umetnika. Pevači idu u penziju već s 52. ili 55 godina. No, plesači se mnogo mladi penzionišu – s 42. Državni zakon tu penziju ne odobrava i igrači moraju da rade najmanje do 55, jer je za birokratiju čovek je u najvećoj radnoj snazi s 45-godina. Nemojte se zato izne-

Tomas Bolme

godina u upravi Pozorišnog udruženja su direktori teataru i predstavnici privrednih delatnosti. To je sada tradicija i princip. Tada je začel i prvi politički angažman Udruženja – kroz kolektivni ugovor. No, Udruženje počinje da funkcioniše na modernim principima tek od 1950. Tada nastaju pravi kolektivni ugovori, pokreće se priča o radnom vremenu, zagarantovanoj plati. U Sindikatu sam od 1963.

Kako se postaje član Udruženja?

Nimalo jednostavno. Po tom pitanju smo baš rigorozni. Mi u Udruženju nemamo samo glumce, već i administrativce, tehničare, koreografe, igrače, pevače. Nepravedno je što administrativac ili tehničar iz Dramatena postaje direktno član Udruženja, a potencijalni član-glumac mora da dokaže da je glumac. Član postaje svako s akademskim obrazovanjem iz oblasti glume ili pevanja, a oni bez škole se dokazuju kroz posao –

najdosadnije i najgluplje na svetu. Tada im objašnjavam koliko je to značajno.

Udruženje penzionera

Ko su članovi?

Imamo i članove starije od 100 godina, a ko je član 50 godina ne mora više da se plaća članarinu. Na pismo koje šaljem članovima koji su više od 50 godina u Udruženju i uvek dobijem odgovor: »Gospode, da li je moguće da je prošlo toliko?« Izuzetno je visok procenat ljudi iz branše koji su u Sindikatu. Članovi su i Ingmar Bergman i Erland Josefson koji je bio i moj prvi predsednik, kada sam ušao u Udruženje. Jan Ulf Strandberg je bio predsednik posle Erlanda, koji je još uvek u tzv. Najstarijem savetu. On se okuplja kada se Udruženje suoči s krupnim krizama. Sastavljen je od najuticaj-

naditi ako vidite 60-godisnjaka da igra balet.

Kako izgleda Udruženje penzionera?

To je specijalni deo Udruženja, osnovan 1920. I tada su glumci imali užasno niska primanja na kraju karijere, a penzije su bile još manje. Gustav Fredrikson, poznati glumac iz Dramatena, s još nekoliko kolega i ljudi iz privrednih delatnosti osnovao je ogranak Udruženja pod nazivom *Jesenje sunce*. On je testamentom otavio svoju prelepu kuću u Stockholmu penzionerima koji se tu okupljaju a neki i žive. Nažalost, danas više nemamo tu kuću jer smo 1979. bili prinuđeni da je prodamo. Morali smo, naime, da izdvojimo mnogo novca za opremanje kuće po standardu koje država postavlja za uslove života penzionera. Sada imamo zgradu s 36 penzionerske stana koja se, kao i Udruženje

penzionera, zove *Jesenje sunce*, ali nije ni nalik kući Gustava Fredriksona.

Kao štite interese glumaca?

Tri su oblasti u kojima Udruženje deluje: pozorište, TV/radio i film/mediji. Ove oblasti posmatramo kao tri različita poslodavca. Naš najvažniji i jedini zadatak kod ugovaranja posla je da se izborimo za tzv. minimalni zahtev. Ne određujemo maksimum i ne bavimo se ugovorima. Minimalni ugovor podrazumeva da primanje ne može da ide ispod 16.000 kruna bruto (oko 11.000 kruna neto, što je oko 2.500 DEM) mesečno za pozorište, manje od 1.800 kruna (neto oko 300 DEM) za dan snimanja na filmu i ne manje od 1.200 kruna (neto oko 200 DEM) za dan na TV (sva primanja u Švedskoj su uvek iskazana bruto iznosom, a 30% je državni porez na sva bruto primanja, prim aut). Kasnija visina ugovora zavisi od izvodaca i poslodavaca. Ako nastanu problemi član ih sam rešava uz mogućnost da zatraži stručnu pomoć Udruženja, a ona podrazumeva agenta za čiji angažman troškove snosi sam član. Udruženje takođe posreduje i kod određivanja radnog vremena. Svako radno vreme se plaća. Mi se angažujemo i kod penzionisanja.

Delatnost Udruženja delim u dve grupe: jedna se bavi platom, zdravstvom, penzijama, radnim vremenom, a druga deluje na planu kulturne politike i cilj joj je pospešivanje rada slobodnih grupa i finansiranje pozorišnih institucija, animiranje političara koje navodimo da misle na pozorište. To niko ne može za nas da uradi.

Pričam Tomasu lično iskustvo stečeno lane u Malmeu, na snimanju kratkog filma za decu »Piknik na groblju« rediteljke Elizabete Zemljic, na kojem su bili angažovani i Milena Dravić, Jelisaveta Sablić, Aleksandar Berček i Ljiljana Krstić. Snimanja su trajala od 9 ujutru do 5 popodne, s pauzama za ručak u 13h. Često se dešavalo da usred scene organizator objavi da je vreme ručku i tog časa se kamere isključuju. Posle se događalo da jednostavnu scenu ponavljamo bezbroj puta dok je, punih stomaka, ne uigramo i snimimo. Slično je bilo i na kraju snimanja, a sve je to izazivalo negodovanje naših glumaca.

Sve košta, a radno vreme mora biti poštovano. Na filmu postoji izuzetak da može da se radi i prekovremeno, ali prekovremeni rad je skuplji. U ozbiljnijim produkcijama se radi po dogovoru, uglavnom dok posao ne bude završen. I malo ko zakera. Ali ko hoće – ima pravo da zahteva plaćanje prekovremenog rada.

Kulturno-politička pitanja

Da li Udruženje ima svoje produkcije?

Ne, nemamo ih, pa ni svoj teatar. Ako bi ovo malo para što imamo delili eventualno za projekte to bi značilo da nekima dajemo prioritet, a to ne ide. Naše pozorište u svetu reprezentuju gostovanja uglavnom velikih teataru kao što su Dramaten ili Gradsko pozorište, a na osnovu ugovora o saradnji s drugim velikim svetskim pozoristima. Mi, međutim, nemamo nista s tim.

Ima li Udruženje svoje novine?

»AKT« su izuzetno važne novine Pozorišnog udruženja i izlaze mesečno. Svaki član mesečno dobija primerak ovog lista na svoju adresu. Preko njih informišemo članove o svemu, organizujemo debate, definišemo probleme i pokušavamo da ga javno rešimo. Teme su: za šta se Udruženje bori, u čemu smo do sada uspeli, koji su problemi administracije, tehnike... Uvek su aktuelna pi-

tanja vezana za plate, ali i kulturno-politička pitanja.

Šta podrazumevate pod kulturno-političkim pitanjima?

Kao predsednik Pozorišnog udruženja smatram da je moj osnovni posao da utičem na političare za dobrobit članova Udruženja. Užasno mnogo vremena odvajam za razgovore s ministrima, nadležnim državnim organizacijama koje se bave kulturom i pozorištem – i na nivou grada, ali i države. Jednako su važni kontakti s novinarima, medijima; neophodno je da stalno budemo prisutni u javnosti. Ponekad mi se učini da je dosta, da sam možda i odveć dugo u ovom poslu – i kao glumac i kao Predsednik, te da deca mojih prijatelja postaju ličnosti kojima se obračam.

Kolika su primanja glumaca u Švedskoj?

Minimalna plata je, rekao sam već, 16.000 kruna bruto. Nemamo ni jednu pozorišnu platu veću od 30.000 kruna (neto oko 5.000 DEM), a čini mi se da je prosek oko 20.000 kruna. U komercijalnim pozorištima, koja nemaju stalno zaposlenih, već rade po projektu, zarada ide i do 75.000 kruna mesečno, ali je tu posao neizvestan. To je tri puta više nego u Gradskom pozorištu. Za turneje, međutim, važe posebni uslovi, s tim što producent obezbeđuje smeštaj i hranu.

Ako tražite veliku zaradu, nećete je naći u Dramatenu; tu je maksimum 20.000 do 30.000 kruna mesečno. No, u privatnim pozorištima zarada može da ide i do 25.000 kruna za dan. Korsberg i Karola primaju toliko. Moja najveća dnevna zarada je bila 8.000 kruna. Imam visoka godišnja primanja – oko milion, i to je O.K. Treba uzeti u obzir i da maksimum primanja ne postoji, jer što su veća primanja, veći je i porez. Na listi najbolje plaćenih u zemlji su i glumci – mahom oni koji imaju svoju firmu, a rade zabavne programe. Njihova primanja je teško odrediti.

Da li Udruženje u Švedskoj obezbeđuje posebne pogodnosti za svoje članove?

Svi plesači imaju besplatan pristup salama za trening. Država odvaja

150.000 kruna godišnje da bi i slobodnjaci ostali u formi. Podrazumeva se da stalno zaposleni to već imaju. Isto pokušavamo da obezbedimo i pevačima-slobodnjacima.

Kada je reč o pogodnostima, u pozoristu smo uveli novost – Teatar alijansa. Postoji 100 slobodnjaka koji veoma mnogo rade i nisu na kasi za nezaposlene. Za njih je osnovana ova Alijansa koja obezbeđuje posao za pola godine. Tu se organizuju radionice, posebna predavanja i sl. a s ciljem umetničkog usavršavanja. Imamo dobru saradnju s Pozorišnom akademijom u Stockholmu. Alijansa je interesna organizacija za glumce u kojoj se skuplja novac (honorari od, recimo, televizijskih reprizira), sredstva koji pojedinačno nisu velika, ali kada se sakupe u zajedničku kasu dostignu i iznos od nekoliko miliona kruna godišnje, te omogućavaju umetničko usavršavanje članova.

Super, solidno, loše

Kakav je društveni status glumca u Švedskoj?

Jedno su zarade. Razume se, ako si uspešan – onda je dobro. Uspešni super zarađuju. Manji broj njih – solidno. Ostatak – jako loše. Sećam se u školi predmeta sociologije; imali smo u udžbeniku status-listu zanimanjima gde su lekari, profesori bili na vrhu. Glumci su, naravno, bili na dnu, s obučarima. Postoji ukorenjena obojnost prema ovom zanimanju. A opet, danas bi mladi da budu TV ličnosti. Ovo je super poziv ako se uspe, ali i najgori u slučaju neuspeha. Ja više zarađujem na predavanjima i konsultacijama no na sceni.

Da li je u Švedskoj bolje biti slobodnjak ili stalno zaposlen?

U švedskim pozorištima je veoma malo stalno zaposlenih. Pre nekoliko godina smo u Udruženju imali 750 stalno zaposlenih članova. Danas ih je svega 350. Sefovi teataru bi hteli da se otvore za slobodnjake, i da imaju što manje stalno zaposlenih. Smatram da je to graška. Dok sam studirao trećina glumaca je bila stalno zaposlena. Danas to nije slučaj. A

i suprotno je sporazumu sindikata. Na tom planu nešto mora da se uradi. Danas je npr. tek 20% zaposlenih, na sve zasicienijem tržištu rada.

Na osnovu kojih akata je regulisan pozorišni život u Švedskoj?

Imamo *Pravilnik o Udruženju* namenjen članovima, ali pravilnik o pozoristima, u smislu kako će pozorište biti uređeno, nemamo. Svako pozorište ima svoj pravilnik, a u Udruženju postoji zajednički ugovor između nas i pozorišta. Uostalom, mi ne tražimo posao glumcima, niti smo privatni posrednik. *Pravilnik Udruženja* se odnosi samo na Udruženje i članove gde se rešavaju ekonomska pitanja, zaštita, i na tom planu ako i ne znamo odgovore na sva pitanja, barem pokušavamo donekle da pomognemo. Ali tražimo lojalnost! Kritika je dozvoljena, ali ne može član svašta da priča o nama. Ako to ipak čini biće isključen.

Kako Udruženje utiče na pozorišni život Švedske?

Zaslужni smo za razvoj regionalnih pozorišta u Švedskoj, što svaka oblast u državi ima svoje pozorište, a Švedska ima 23 regije. Pomažemo i osnivanje slobodnih grupa, pratimo situaciju na političkom planu, na nivou države ali i po regionima, gradovima pa i komunama. Vodimo kampanje i insistiramo na slobodnoj umetnosti, i – postižemo rezultate. Udruženje ne rukovodi, ali izuzetno mnogo usmerava i utiče na tok kulturnog života u Švedskoj. Političari su nemoćni kada pred njima stoji ovakav kolektiv. Mi smo glasni kada to hoćemo. Nalazimo se svuda, pre svega u novinama i medijima, i logično je da koristimo sva sredstva kojim raspolažemo da bi ostvarili cilj, za zajedničko dobro.

Kolika je članarina?

Zависи od zarade i kreće se između 147 i 219 kruna mesečno. Tome dodajmo i 86 kruna za tzv. »A kasu«, koja se aktivira kada član ostane bez posla, a odnosi se na sve zaposlene, bez obzira na posao i iznosi 80% zvanične plate. Ima i članova koji ne uplaćuju dodatak za »A kasu«.

Da li u Švedskoj postoje organizacije slične Udruženju?

Bio je pre 15 godina pokušaj osnivanja Udruženja dobrih glumaca, koje bi okupljalo tzv. elitu, to je trajalo oko dve godine i – ugasilo se.

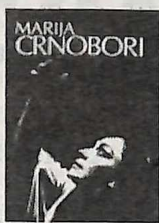
Kako uticati na Evropsku Uniju

Kako Udruženje funkcioniše na međunarodnom planu?

Imamo prilično razgranatu internacionalnu saradnju. Na prvom mestu je staro udruženje koje se zove Nordiska rodet (Nordijski savet). Ono postoji već 75 godina i dva puta godišnje okuplja predsednike pozorišnih udruženja nordijskih zemalja te jednog pravnika. Cilj je da načinimo jedinstveni zakon jer mnogo držimo do zajedništva. Preko Nordijskog saveta saradujemo, na primer, s Nordijskom TV kompanijom. Zajedničkim nastupom obaramo cene ali i stvaramo jedinstvenu nordijsku televizijsku mrežu.

Dobro saradujemo i s evropskim udruženjima, što podrazumeva i evropska muzička udruženja. To je tzv. Scenska alijansa koja okuplja glumce, muzičare i tehničare i ona se nalazi u Briselu a postoji u okviru Evropske Unije. Preko nje se ostvaruju uticaji na smernice koje zauzima EU po pitanju umetničke, posebno pozorišne branše.

Postoji i Internacionalna organizacija scenskih umetnika FIA (Federation Internacional des Actor) koja na proleće obeležava 50 godina postojanja. Sada des Actor manjeno u des Artist, pa FIA posta-

MARIJA CRNOBORI
Priredio Aleksandar Milosavljević
cena: 300 dinara

MATA MILOŠEVIĆ
Priredile:
mr Ksenija Šukuljević - Marković
i Olga Savić
cena: 300 dinara

LJILJANA KRSTIĆ
Priredila Ognjenka Milićević
cena: 300 dinara

PETAR KRALJ
Priredila Ognjenka Milićević
cena: 300 dinara

OLIVERA MARKOVIĆ
Priredila Feliks Pašić
cena: 300 dinara

PORUDŽBENICA

Neopozivo poručujem pouzecom sledeća izdanja Saveza dramskih umetnika Srbije:

1. Marija Crnobori	_____ primeraka
2. Mata Milošević	_____ primeraka
3. Ljiljana Krstić	_____ primeraka
4. Petar Kralj	_____ primeraka
5. Olivera Marković	_____ primeraka

Poručene knjige i PTT troškove platiću poštaru prilikom preuzimanja

Naručilac: _____

Adresa: _____

Telefon: _____

Savez dramskih umetnika Srbije, Beograd, Studentski trg 13/VI, 631 464, 631 522, 631 592.

je International Federation of Artist (Internacionalna Federacija Umetnika). Inicijali FIA odgovaraju svima, a ona broji 100 članova iz celog sveta. Predsednik sam FIA. Zanimljivo je da je FIA i u vreme hladnog rata okupljala članove iz oba bloka, pa i SSSR i SAD. Članovi su: SAD, Kanada, države Latinske Amerike, Australija, Novi Zeland, Tajvan, posle mnogo pokušaja učlanila se i Indija. Iz bivšeg SSSR-a članice su: Belorusija, Ukrajina, zemlje Baltika, Poljska, Češka, Uzbekistan, Kazahstan. Pa ipak, neke zemlje još nedostaju. Tu je, naime, bezmalo cela Evropa, ali ne i sve države bivše Jugoslavije. Za sada su nam se pridružili samo Slovenci i Hrvati.

Kada sam postao Predsednik nije bilo ni jedne zemlje Afrike, a prošle godine smo osnovali AfroFIA. Danas predstavljamo 300.000 glumaca iz celog sveta. FIA je član i drugih većih internacionalnih organizacija, Uneska, na primer. No, još uvek ima zemalja koje nemaju svoj pozorišni sindikat. Naš Treid Union Development pomaže osnivanje pozorišnih udruženja u zemljama kao što su Zimbabve ili Maroko, pa se čak trudimo i da im obezbedimo početni kapital.

Zašto Jugoslavija nije član FIA?

Uglavnom smo se koncentrisali na velike oblasti kao što su zemlje bivšeg Sovjetskog Saveza, Indiju, Ameriku, naročito oblasti u kojima ova udruženja tek treba da se razvijaju. Jugoslavija je uvek dobrodošla. Treba da se prijavi. Slovenci su aktivni i dolaze na naše sastanke, dok se Hrvati kao članovi još nisu pojavili.

Kad na Brodveju stigne prelepa Švedanka

Kako funkcioniše FIA?

Uprava FIA je u Londonu. Osnovana je kao dvojni savez Engleske i Francuske

čiji je centar u početku bio u Parizu. Onda se selio, kako su se menjali predsednici. Jedno vreme je bio i u Stockholmu. Kongresi FIA se održavaju svake četiri godine i tada učestvuju sve članice. Da bi posao bio realizovan radimo regionalno. Kongres košta mnogo, a svi smo prilično siromašni. Uprava od 15 zemalja i još 8 članova sastaje se jednom godišnje kao mini Kongres. Predsednički kabinet se sastaje dva puta godišnje i čine ga predsednik s 6 podpredsednika. Neke zemlje imaju i po nekoliko udruženja.

Kako FIA može da pomogne svojim članovima?

Evo primera. Nedavno je Petra Nil-sen, švedska glumica, dobila glavnu ulogu u mjuziklu *Čikago* na Brodveju. Veliki je uspeh što jedna Švedanka igra na Brodveju, jer su na tom polju Amerikanci neprevaziđeni. Pre Petre, poslednji Švedani na Brodveju su bili Bibi Anderson i Maks Ion Sidou 1960, ali u teatru, ne u mjuziklu. I sve je bilo O.K, dok se nije ispotavilo da Petra nema radnu dozvolu za SAD. Odgovor je glasio: NE, mi samo u Njujorku imamo 30.000 nezaposlenih umetnika za mjuzikl. Petra se tada obratila švedskom Udruženju, a ono je uputilo na FIA. Ja nisam mogao da donesem ma kakvu odluku ali sam znao na koja vrata da pokucam. Pozvao sam predsednika američkog udruženja i rekao da imam dobru i lošu vest. Dobra je da im stiže prelepa švedska glumica, a loša da ona nema radnu dozvolu. O.K, odgovorio je, videćemo šta možemo da uradimo. A sve to ne bi bilo moguće bez dobre internacionalne organizacije. Jer, danas je konkurencija zaista velika i zahteva dobru organizaciju i zaštitu prava i interesa umetnika na mnogo širem, međunarodnom planu.

Pretplatite se na LUDUS

Godišnja pretplata za SRJ - 500,00 din.

Dinarski žiro račun:

Savez dramskih umetnika Srbije

40806-678-2-10628

NOVO!

PRIMAMO PRETPLATE IZ INOSTRANSTVA

Godišnja pretplata - 30,00 DEM.

Devizni žiro račun:

5401-VA-1111502

(Privredna banka Beograd A.D.)

DEKRET O MERAMA ZA FINANSIRANJE UMETNIKA

Dekret o merama za finansiranje umetnika je zakon kreiran u Holandiji s ciljem da finansijski podrži umetnike u stvaranju karijera ili pomogne profitabilnost njihovih profesionalnih napora

U Holandiji, ljudi koji nisu u stanju da zarađuju za život, imaju pravo na beneficije na osnovu Dekreta o nacionalnoj pomoći (Algemene Bijstandswet, ABW). Beneficije se dodeljuju pod uslovom da kandidat prihvata obavezu da konkuriše za posao i prihvata da obavlja odgovarajući posao. Međutim, ovaj Dekret o nacionalnoj pomoći ne zadovoljava potrebe umetnika. Umetnici koji primaju ovu pomoć moraju da se prijavljuju na konkurse za posao ili da se pre-kvalifikuju, uprkos želji da se bave svojim poslom. Iz ovog razloga sastavljen je nacrt novog zakona. Ljudi koji koriste WIK (u daljem tekstu WIK – Wet Inkomensvoorziening Kunstenaars) nisu obavezni da se prijavljuju na konkurse za posao i da prihvataju one poslove za koje se proceni da su za njih odgovarajući.

Ko ima pravo na WIK

Svako ko može da dokaže da se profesionalno bavi umetnošću ima pravo na WIK pomoć. U tom cilju, nezavisno savetodavno telo, Fond za finansiranje umetnika (Voorzieningsfonds voor Kunstenaars, VvK), pregleda listu kandidata. Jedini kriterijum koji umetnici koji traže pomoć na osnovu WIK, u roku od dvanaest meseci po uspešnom završetku nekog profesionalnog programa za obrazovanje iz oblasti umetnosti, treba da ispune, jeste posedovanje diplome neke

priznate obrazovne institucije u koja školuje profesionalne umetnike.

Pored tog uslova, mora se pokazati da je kandidatu potrebna pomoć, odnosno da nema odgovarajući izvor sredstava za izdržavanje.

Umetnici koji steknu pravo na WIK dobijaju pomoć u vidu standardnih isplata koje iznose 70% relevantne pomoći na osnovu Dekreta o nacionalnoj pomoći. To podrazumeva sumu od 996,34 guldena mesечно za one koji žive sami, 1403,01 guldena za samohrane roditelje, i 1606,34 guldena za braćne, odnosno parove koji žive u vanbračnoj zajednici. Uz to, umetnik može svom prihodu da doda i do 125% relevantne nacionalne pomoći. Ukupna dodatna zarada može se umanjiti za profesionalne troškove pre nego što se uporedi s beneficijama. Umetnici koji se bave vizuelnim umetnostima mogu da oduzmu sumu od 10.000 guldena godišnje, a umetnici iz drugih disciplina imaju pravo da sumu umanjenu za 5.000 guldena godišnje.

Ako profesionalni troškovi umetnika znatno premašuju navedene sume, ponekad se mogu uzeti u obzir realni troškovi naspram WIK pomoći. Umetnik, međutim, mora jasno da dokaže da je tako. Umetnici mogu da dobiju priznaticu za WIK isplate za maksimalno četiri godine.

Ovaj period (od četiri godine) ne mora biti kontinuiran, ali se dobijena pomoć mora realizovati u periodu od 10 godina.

WIK isplate prestaju u trenutku kada umetnik dovoljno zarađuje od svoje

profesije. To znači da je njegova zarada takva da ne mora više da se oslanja na WIK isplate ili na nacionalnu pomoć.

Politika »bočnog delovanja«

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i kulturu razvilo je takozvanu »bočnu« politiku čija je namera da pomogne WIK. Biće određena sredstva, kao što su, obučavanje ili druge podsticajne mere koje će omogućiti umetnicima da se nezavisno bave svojom profesijom. Za implementaciju ove politike odvojena su materijalna sredstva.

Pomoć može biti namenjena, na primer, umetnicima koji bi želeli da razviju »mešovitu« profesionalnu praksu. To znači da bi dohodak od njihovog umetničkog rada mogao biti uvećan, recimo, davanjem časova iz umetnosti u osnovnim školama.

Fondacija za umetničku platformu i Fond za dohotke umetnika su odgovorni za implementaciju ove politike.

Implementacija

Trideset devet holandskih opština je bilo odgovorno za implementaciju WIK-a.

WIK je stupio na snagu 1. januara 1999. Umetnici koji su u tom trenutku primali nacionalnu pomoć imali su godinu dana da razmisle o prebacivanju na WIK. U toku prve godine po uvođenju WIK-a, oni koji su odlučili da se prebace

primali su 80% od nacionalne pomoći, a nadalje 70%. Umetnici koji su odlučili da po implementaciji WIK-a i dalje konkurišu za nacionalnu pomoć, morali su da zadovolje zahteve Zakona o nacional-

noj pomoći. To znači da su morali da se prijavljuju na konkurse za posao i prihvataju alternativne poslove ako nisu imali zaradu od bavljenja svojom profesijom.

LUDUS MOŽETE KUPITI...

U Beogradu u knjižarama:

Beopolis (Makedonska 22),
Naš dom, (Knez Mihailova 40),
„Pavle Bihali“, (Srpskih vladara 23),
Plato (Akademski plato 1),
Stubovi kulture, (Trg Republike 5),
„Školigrlica“, (Gospodar Jevremova 33),
Zadužbina Ilije M. Kolarca (Studentski trg 5),
kod Kolportera grada Beograda

U Novom Sadu u knjižarama:

„Solaris“ (Sutjeska 2),
Most (Zmaj Jovina 22);
„Mala-velika knjiga“ (Žarka Zrenjanina 4)

U Kikindi:

Narodna biblioteka „Jovan Popović“

O BUŽETU ZA KULTURU I NACIONALNOJ

KULTURNOJ POLITICI

Iz holandskog Pravilnika o subvencijama u kulturi

Sistem Subvencija

Ciklusom politike delovanja, povezanim s dokumentom o kulturnoj politici, u osnovi se jednom u 4 godine procenjuje globalna kulturna politika vlade. Ta procena se ne ograničava samo na principe kulturne politike već se proteže i na finansijski uticaj na različite sektore i institucije.

Pre uvođenja Plana za umetnost i Dokumenta o kulturnoj politici, sve subvencije je određivao ministar jednom godišnje. Svrha četvorogodišnjeg ciklusa subvencija je:

- da učini da kulturni budžet bude fleksibilniji tako što eliminiše automatsko dodeljivanje godišnjih subvencija etabliranim institucijama, i te institucije jednom u četiri godine stavlja pod sveobuhvatnu i simultanu analizu;

- da ovim institucijama ponudi izvesnu meru kontinuiteta time što četvorogodišnje subvencije utemeljuje u zakonu;

- da učini procedure vlade transparentnijim primoravajući i vladu i institucije da izražavaju i brane svoju politiku intenzivnije nego što su to činile u prošlosti.

U nekim slučajevima, kulturne institucije koje se kvalifikuju za subvencije Ministarstva za obrazovanje, nauku i kulturu mogu da dobiju pomoć od države za period od četiri godine. Ako je subvencija dodeljena tokom trajanja perioda određenog dokumentom o kulturnoj politici (što se sada, kada su pojedinačne subvencije u nadležnosti različitih fondova, sve rede dešava), dodeljena suma važi za ostatak relevantnog perioda.

Svaka institucija može u svakom novom periodu da priloži novu molbu za subvencije, ali činjenica da je već

primala određenu subvenciju ne znači da će i dalje biti tako. U stvarnosti bi, ipak, u slučaju nekih institucija, bilo nerealno očekivati da se svake četiri godine postavlja pitanje opstanka, iako visina subvencije i sadržaj politike ostaju otvoreni za raspravu čak i kada se određena institucija smatra "kraljevskim draguljem", kao što je na primer Kraljevski orkestar ili Rijksmuseum. Državna vlada ne može ni jednostavno da napusti institucije utemeljene zakonom, kao što su gore pomenuti fondovi, ili objekti u kojima su smeštene vredne zbirke sakupljene pomoću javnih fondova, na primer Holandski filmski muzej u Amsterdamu.

Kategorije subvencija

U aktuelnom sistemu Ministarstva postoje dve kategorije subvencija: dugoročna subvencija i jednokratna subvencija. Dugoročne ili "strukturne" subvencije dodeljuju se institucijama koje čine suštinski te neophodni deo holandske kulture, ili koje bi trebalo da daju značajan, mada u osnovi privremen, doprinos umetničkoj praksi u Holandiji. Jednokratne subvencije dodeljuju se za privremene projekte ili trenutne

aktivnosti, i skoro isključivo ih dodeljuju različiti fondovi.

Politika delovanja

Kulturne institucije koje se prijavljuju za strukturnu subvenciju moraju da prilože molbu godinu dana pre početka novog perioda kulturne politike. Molba mora da sadrži politiku delovanja za dolazeći period. Ministarstvo prosleđuje molbe Savetu za kulturu i traži njihovo mišljenje, a konačna odluka se donosi najkasnije trinaest nedelja pre početka narednog perioda.

Politika delovanja mora da sadrži potpun pregled umetničkih i suštinskih ciljeva institucije za sledeće četiri godine. Ona mora da obuhvati i analizu politike iz prethodnog perioda. Uz svaki plan politike delovanja prilaže se i budžet prihoda i rashoda za naredni period.

Plan politike delovanja je važan i institucijama i državnoj vladi. On instituciju primorava da formuliše svoje osnovne principe i ostvarive ciljeve i da bude sistematična u svom pristupu. A za vladu predstavlja osnovni kriterijum u procesu donošenja odluka o subvencijama i u procenjivanju rezultata tokom i nakon subvencionisanog perioda.

Postavljajući opšte i posebne uslove subvencionisanja, državna vlada primorava one koji te subvencije primaju da

rade u skladu sa ciljevima njene politike. Ovi uslovi se odnose na kvantitet i kvalitet produkcije, širenje i obim publike, kvalitet finansijskog rukovođenja i, shodno tome, na način na koji su finansijski i umetnički aspekti objašnjeni i opravdani. Savet za kulturu je odgovoran za procenu umetničke vrednosti planova u preliminarnoj fazi i z aprocenju kvaliteta rezultata kasnije.

Planovi aktivnosti

Pošto je Ministar dodelio određenu subvenciju, relevantna institucija mora da dostavi godišnji plan aktivnosti navodeći kako će osnovni principi njene politike biti realizovani tokom perioda od jedne godine.

Pošto institucije implementiraju svoju politiku delovanja u vidu konkretnih aktivnosti, Savet za kulturu ima još jedan važan zadatak tokom četvorogodišnjeg perioda: on mora da nadzire umetničku stranu ovih aktivnosti i da ih neprekidno analizira. Analize imaju dve svrhe: njima se verifikuje da određena institucija zaista radi ono što je obećala u planu politike delovanja, i one utiču na odluke koje će se donositi u vezi sa svim budućim molbama za subvencije. I ministar proverava da li se, i u kojoj meri, određena institucija drži politike koja je odobrena. U slučaju drastičnog odstupanja od plana u sred određenog perioda, ministar može da osluči da povuče subvenciju, delimično ili u potpunosti.

PRILOG ZA ISTORIJU

Pravila Udruženja glumaca Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca

priredila Dr Dragana Čolić-Biljanovski

Organizovanom rešavanju staleških pitanja pozorišnih umetnika u okvirima strukovnog udruženja prišlo se posle Prvog svetskog rata, 1. juna 1919. osnovanjem Udruženja glumaca Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Ovom prilikom sastavljena su i **Pravila Udruženja Glumaca Srba, Hrvata i Slovenaca**, štampana u Štampariji N. Dimitrijevića i s naznačenom cenom koštanja od jednog dinara. Na kraju **Pravila** overava Privremena Uprava: Sava N. Todorović, predsednik, Brana Cvetković, potpredsenik, Raja Pavlović, blagajnik, Dušan J. Burza, sekretar, članovi Upravnog odbora: Jovan R. Antonijević, J. Osipović, Draga Spasić, Nikola B. Jovanović, Teodora Arsenović i Sveta M. Jovanović, kao i članovi Nadzornog odbora: Dimitrije D. Ginić, Miodrag Ristić, Dobrica Milutinović, Zora Todorović i Aleksandar Tucaković. Pravila su potvrđena u Ministarstvu Prosvete Kraljevstva SHS pri Opštem Odelenju PBr.11.085, 16. juna 1919. i odobrena od ministra prosvete Ljubomira M. Davidovića. Pravila čini 11 poglavlja:

I Ime, sedište i žig (pečat). Član 1. potvrđuje da se u državi Srba, Hrvata i Slovenaca osniva Udruženje Glumaca, sedište Udruženja je »u onome mestu naše države u kome se nalaze najviše državne vlasti« (član 2.). Žig-pečat Udruženja je »ravnostrani trougao u latorovom vencu; u vrhu venca natpis Udruženje, a pri dnu: Glumaca. U trouglu je sfing, a oko trouglova strana natpis: Srpskih-Hrvatskih-Slovenačkih« (član 3.).

II Cilj Udruženja. Članom 4. definišu se ciljevi: 1) da Udruženje štiti interese članova stvaranjem povoljnih uslova za slobodno razvijanje glumačke umetnosti i zbližavanje predstavnika glume, omogućujući trajnu vezu srpsko-hrvatsko-slovenačkih glumaca za potpun sporazum u zajedničkom radu na napretku glumačke umetnosti, potom 2) da članovima omogući usavršavanje struke kojoj su se odali, izdavanjem stručnih listova, časopisa, knjiga, predavanjima, konferencijama i sl; 3) da osnuje fond pomaganja iznemoglih i obolelih i njihovih porodica, te neza-poslenih kojima je potrebna pomoć kao i da izdržava glumačku siročad. Za ovaj fond Upravni Odbor Udruženja propisao je naročita pravila; 4) da članovima bude posrednik pri angažmanima između pozorišnih Uprava i članova, pomogne regulisanju odnosa između pozorišnih trupa što pravednijoj podeli državne subvencije pozorišnim drušinama, što pogodnijem postavljanju upravnika za pozorišne družine i 5) u javnosti i pred vlastima bude zaštitnik svih glumačkih prava, pribavljajući što veće koncesije članovima, a članskim kartama vrednost legitimacije kako se glumci koji nisu članovi ne bi mogli koristiti pravima i povlasticama članstva.

III Članovi: Član 5. vrši kategorizaciju članstva na redovne, pomoćne, utemeljivače, dobrotvorne i počasne članove. Po članu 6. Redovan član može biti svaki glumac i glumica (drame opere i operete) iz naše države i upravnik pozorišta ako je glumac kao i šaptač. Redovan član podnosi pismenu prijavu u

kojoj daje pristanak na pravila Udruženja uz naznaku iz koje je pozorišne družine i od kada je glumac. Za prijem u članstvo potrebne su dve trećine glasova Upravnog Odbora (član 7) Primljeni član po položenoj upisnici i članarini dobija člansku kartu i stiće pravo da na godišnjoj, glavnoj skupštini bira i bude izabran za člana Upravnog Odbora. (član 8) Pri upisu redovan član plaća dva dinara, a potom dinar mesečne članarine. Članarina se polaže za šest meseci u napred. U slučaju proslave ili smrti ili kakvog drugog događaja, kada Upravni Odbor učini vanredni izdatak, redovan član dužan je da uplati onoliko koliko iznosi njegov deo za popunu izdataka (član 9).

Član 10, 11 i 12 govore o isključenju redovnih članova iz Udruženja i to u slučajevima: »ako su osuđeni zemaljskim sudovima za prljava dela«, ako ne izvršavaju odluke Udruženja ili se nedolično ponašaju, te prestanu da se bave glumačkim pozivom ili im on postane sporedna delatnost. Za isključenje redovnog člana potrebno je da glasa najmanje dve trećine članova Upravnog Odbora i odluka potom odmah stupa na snagu, a isključeni član ima pravo žalbe glavnoj skupštini. U slučaju da glavna skupština potvrdi isključenje člana, on se ne može ponovo primiti u Udruženje i dužan je da vrati člansku kartu dok mu se uplaćena članarina i upisnina takode, ne vraćaju. Članom 13 se definiše da »pomažući član može biti svaki prijatelj glumačkog staleža« ali uz pristanak Upravnog Odbora uz plaćanje godišnje članarine od dvadeset dinara. On ima pravo da prisustvuje glavnoj i godišnjoj skupštini ali nema pravo glasa niti može biti hiran za člana Upravnog Odbora. Zato, član utemeljač može biti svaki glumac koji položi sto dinara odjednom ili u pet rata, a uz to plaća i redovnu članarinu (član 14). Član dobrotvor je onaj koji jednom zauvek položi Udruženju pet stotina dinara (član 15). Počasni član može biti onaj koji ne samo da ima zasluga za samo Udruženje ili glumačku umetnost uopšte, već njega bira glavna skupština većinom glasova, a na pismeni predlog Upravnog Odbora ili bilo koga člana Udruženja koji se podnosi Upravnom Odboru mesec dana pre održavanja skupštine (član 16).

IV Uprava: (član 17- 23) na glavnoj godišnjoj skupštini zbor većinom bira od redovnih članova Upravni Odbor koji se sastoji od predsednika, potpredsednika, sekretara, blagajnika i sedam odbornika i pet članova Nadzornog Odbora. Svaka pozorišna družina koja broji preko 20 članova obrazuje pododbor od 5 članova za održavanje veze sa Upravnim Odborom a manje družine određuju svog poverenika. Upravni Odbor vodi svu brigu o Udruženju kao administrativni i izvršni organ za sve poslove i odgovara moralno i materijalno za sve štete učinjene nesavesnim radom ili neizvršavanjem pravilima utvrđenih propisa. Sednice Odbora se redovno drže svakih 15 dana a po potrebi i češće i njima prisustvuje najmanje dve trećine članova Odbora. Odluke Odbora su punovažne i njima se svi moraju pokoravati. Nadzorni Odbor sam se konstituiše i drži

sednice. Dužnost Nadzornog odbora je se stara i nadzire sav prihod Udruženja da pregleda često blagajnu i ako su interesi Udruženja ugroženi da hitno sazove vanrednu skupštinu i podnosi izveštaj o staranju društvene imovine i overava račune Upravnog Odbora.

V Sredstva Udruženja: (član 24) Sredstva se stiču od upisnine i uloga redovnih i pomažućih članova, priložima utemeljača, dobrotvora, zaveštanja, potpore, celokupnim prihodom od predstava ili koncerata koje dva puta godišnje priređuju članovi u pozorištu u kome su u sporazumu sa Upravom pozorišta, i to jedan u letnjoj a jedan u zimskoj sezoni, potom prihodi od velike zabave koju Udruženje mora prirediti posle godišnje skupštine u mestu gde je ona održana, potom procentom od prihoda sa predstave u kojoj učestvuje član kao i procent od učešća u prikazima za bioskopske filmove ili produkcije za gramofone, a veličinu procenta određuje poslovnik, taksom od članova kada gostuju u kakvom privatnom udruženju, prihodi od izdanja Udruženja, listovima, časopisa, knjiga, glumačkih dopisnih karata i ostalih izdanja. Ova sredstva upotrebljavaju se za administrativne troškove Odbora a ostalo se unosi u fond Udruženja.

VI Imanje Udruženja: (član 25- 29) Imanjem Udruženja rukuje Upravni Odbor a kontroliše Nadzorni Odbor. U Blagajni Udruženja nalaziće se najnužnija suma koja ne sme biti veća od jedne hiljade dinara a ostali kapital daje se na čuvanje i priplod Upravi Fondova. Svaki izdatak mora biti overen potpisom Predsednika i Blagajnika Upravnog Odbora i overen potpisom Predsednika Nadzornog Odbora. O većim izdacima rešava se na glavnoj skupštini. Godišnji bilans pregleda i overava ceo Nadzorni Odbor i podnosi izveštaj skupštini.

VII Odnos Udruženja prema Pozorišnim Upravama: (član 30-32) Udruženje je u neposrednoj vezi sa svim pozorištima na teritoriji naše države, radi stvaranja pogodnih uslova za članove aranžmana sa Upravama pozorišta i dopuna u predstavljачkom osoblju. Za sporove oko povrede ugovora između pozorišta i članova Upravni Odbor rešava rasprave legalnim putem. Pozorišne uprave angažuju članove Udruženja u sporazumu s Upravnim Odborom Udruženja koje prima na sebe moralnu i materijalnu odgovornost prema Poslovniku Udruženja a u saglasnosti s odredbama Zakona i Uredbe o Narodnom Pozorištu Aranžmani se vrše pismeno i potpisuju ih upravnici pozorišta, angažovani član i predsednik Upravnog Odbora Udruženja. U slučaju nesporazuma odlučuje Ministar Prosvete.

VIII Skupštine: (član 33-44) Skupštine su redovne, vanredne i glavna ili godišnja. Redovne su lokalne i o njima se podnosi izveštaj Upravnom Odboru. Vanrednu skupštinu saziva Upravni ili Nadzorni Odbor. Vanredna skupština donosi odluke samo o pitanjima, zbog kojih je sazvana i koje je stavila na dnevni red. Glavna ili godišnja skupština sastaje se svake godine u vremenu pozorišnog odmora a na poziv Upravnog Odbora koji je objavljen preko dnevnih listova i četrdeset dana pre održavanja s utvrđenim dnevnim redom koji čini: izbor Predsednika, Delovode, tri brojača glasova i tri potpisnika zapisnika; Izveštaj Upravnog Odbora o radu; Pola-

ganje računa Upravnog Odbora o upotrebi kapitala na korisne ciljeve; Izveštaj Nadzornog Odbora; Davanje razrešnica Upravno i Nadzornom Odboru; Predlozi Upravnog Odbora i pojedinih članova; Izbor članova Upravnog i Nadzornog Odbora i suda časti; Biranje u ova tela tajnim glasanjem. Pravo glasa ima svaki član koji ne duguje članarinu, a prihvataju se i pismeni predlozi i to mesec dana pre skupštine, a usmeni takode ako su polpomognuti od deset redovnih članova na samoj skupštini. Sve to rešava se apsolutnom većinom ne manjom od polovine broja prisutnih i svi predmeti imaju punu važnost. O svemu se vodi zapisnik.

IX Sud časti: (član 38-43) Da bi se svi javni sporovi članova rešavali mirnim putem ustanovljen je »Sud Časti Udruženja Glumaca« čijem se pozivu preko Upravnog Odbora mora odazvati svaki član. Sud se bira svake godine i čine ga tri člana od kojih jedan mora biti pravnik i tri zamenika. Oni sami biraju svog predsednika. Tuženi i tužilac određuju za sudije od svoje strane po jedno člana iz Udruženja. Tužilac podnosi tužbu Predsedniku Upravnog Odbora i u njoj imenuje svog sudiju te izjavljuje da pristaje na odluku suda i da neće posle nje tužiti tuženoga redovnim građanskim sudovima. Predsednik Upravnog Odbora izveštava optuženog i traži da i on naznači svoga sudiju. Predsednik poziva sud časti i obe sporne strane da se u roku od 10 dana sastanu. Sud časti pristupa suđenju ako sebe oglasi nadležnim za spor, pa porotski i neograničeno ceni verodostojnost optužbe i odbrane. Sekretar Udruženja vodi zapisnik i daje presudu obema spornim stranama. Presuda se mora odmah izvršiti. U postupak se uzimaju sve uvrede, klevete između članova i Uprava pozorišnih, između članova i privatnih lica koja nisu osuđivana za prljava dela. Presude Suda su: tuženi je kriv za uvredu pa ga oglašuje za nasrtljivca, ako je tužilac oklevetan, tuženi se označuje za klevetnika, ako je tuženi bio izazvan neumesnim ponašanjem tužioca obojici, sud prebija uvredu za uvredu, ako je tuženi bio naveden lažnim ili pogrešnim obavешtenjima su daje zadovoljenja oglašujući da je bio nepravedno napadnut i da je jedna ili druga strana svojim nepristojnim ponašanjem učinila toliko štetnih postupaka po Udruženje, da sud nalazi za potrebno da oglasi jednu ili drugu stranu ili obe strane za nečasne članove i isključuje ih iz Udruženja. Presudu koja povlači isključenje člana iz Udruženja, Upravni Odbor dužan je da objavi preko društvenog lista i dnevnih listova.

X Društvena izdanja: (član 44 i 45) Udruženje ima svoj stručni list pod uredništvom Upravnog Odbora a na njega se mora pretplatiti svaki član. Za naročita izdanja časopisa, knjiga dopisnica itd. potrebna je odluka Upravnog Odbora.

XI Zaključak: (član 46-50) Radi upravljanja unutrašnjim poslovima Udruženje propisuje Poslovnik kao dopunu onim članovima ovih pravila koji se odnose na rad Upravnog i Nadzornog Odbora, pododbor i poverenika. Poslovnik će odrediti i način potpore i uslove u kojima će se ona davati u redovnim i vanrednim prilikama članovima Udruženja i njihovim porodicama. Ova pravila se mogu menjati samo po pristanku dve trećine prisutnih svih članova na glavnoj skupštini po predlogu Upravnog Odbora ili najmanje 20 redovnih članova. Udruženje Glumaca može prestati samo onda kada na to pristanu tri četvrtine od svih redovnih članova i u tom će se slučaju postupiti po članu 29 ovih pravila. Ova Pravila propisana u saobraznosti

sa zakonom i Uredbom o Narodnom pozorištu, podešavaće se i docnije prema namenama. Pravila stupaju u život od dana kad ih potpiše Gospodin Ministar Prosvete. Beograd, 1. juna 1919«.

Prva skupština udruženja kojoj je prisustvovalo trideset delegata iz Zagreba, održana je 10,11 i 12. IX 1919. u Beogradu, a predsedavao je Pera Dobrinović, izabrana je i prva Centralna uprava koju su činili: Sava Todorović, predsednik, Brana Cvetković, potpredsednik, Jovan Antonijević, sekretar, Raja Pavlović, blagajnik. Druga skupština udruženja održana je 6-8. VII 1920. u Zagrebu, treća od 5-7. VII 1921. u Ljubljani, četvrta od 3-5. VII 1922. u Beogradu, peta od 5-7. VII 1923. u Splitu, a šesta 17. i 18. VII 1924. opet u Beogradu. U sezoni 1924-25. na mesto predsednika Save Todorovića koji se povukao, dolazi Dragoljub Gošić.

Da je prema propisanim Pravilima iz 1919. na osnovu člana 44. i 45. pokušano sa posebnim izdanjima svedoči danas raritetna i nezaobilazna knjiga Milutina Čekića »Pozorište« iz 1925. kao izdanje mesnog odbora Udruženja Glumaca Srba, Hrvata i Slovenaca u Beogradu. Razloge zbog kojih se angažuje u ovom slučaju Udruženje nalazimo na kraju knjige, u Završnoj reči, napisanoj 1.VI 1925. iz pera Vitomira Bogića, predsednika mesnog odbora Udruženja Glumaca Srba, Hrvata i Slovenaca. Ubeden u korisnost poduhvata, Vitomir Bogić naglašava »da cilj Glumačkog Udruženja nije samo uzajamna pomoć, već i usavršavanje i napredak glumačkog staleža i naše pozorišne kulture uopšte. Jedan od glavnih zadataka naše organizacije jeste: da se pozorišni ljudi upozna-ju što je moguće neposrednije sa komplikovanim problemima savremene scene, i da se razvija u širim krugovima kult prema pozorišnoj umetnosti. Da li smo za postignuće toga cilja mogli naći pogodnijeg puta, nego li što je publikovanje radova g. Čekića, čije iscrpno poznavanje pozorišnih problema i vlastito iskustvo sa našom scenom daju dovoljno garantija, da će ovaj plemeniti trud uroditi i dobrim plodom ?« Uz zahvalnost autoru što prihod od knjige ustupa Udruženju u korist podizanja Glumačkog Doma, Bogić takode, izražava i lično zadovoljstvo »što smo zadobili saradnju baš g. Čekića, koji je vezan za naše pozorište i za naše glumce mnogim lepim i trajnim uspomenama. Zato, preporučujući svima mesnim glumačkim organizacijama rasturanje dela »Pozorište«, koje će poslužiti, nema sumnje kao vrlo spretna ručna knjiga za uvođenje u studije scenske umetnosti, mi im skrećemo osobitu pažnju na fakat, da će se, kultivisanjem što šireg kruga pozorišnih ljudi, naša scenska umetnost podići na visok stupanj, koji bi potpuno odgovarao opšte kulturnim potrebama našeg društva. A ukoliko bude pozorišna umetnost postojala popularnija i vodena od stručnih ljudi, u toliko bolje za nas glumce«.

Ovaj skromni prilog ima za cilj ne da oživi, no da podseti na vreme kada se konstruktivno i operativno reagovalo. Očigledno, nastupa doba kada prošlost neće biti aktuelna jer, tendencije su novi oblici organizovanja umetnosti u Evropi i svetu kojem smo ne samo geografski, već i kulturološki odavno pripadali. Zato, kratak vremeplov u jednom segmentu strukovnog organizovanja, može pomoći stručnjacima da na temeljima pozorišne tradicije, omoguće i regulišu rad generacijama tek stasalih umetnika.

O NAŠIM POZORIŠNIM ZAKONIMA

Zoran T. Jovanović

Prvim pravnim pozorišnim aktom kod nas može biti smatrana odluka kneza Miloša Obrenovića o osnivanju Knjažesko-srbskog teatra u Kragujevcu 1835. i postavljanju za njegovog direktora Joakima Vujića, »srbskog spisatelja«.

A prvi pozorišni zakon je *Zakon o uređenju Narodnog pozorišta u Beogradu* donet 15. X 1868, da bi već 10. XI 1868. počele da se daju predstave s novoanagažovanim glumcima. Zakonom je Dimitrije Matić (1821-1884), ministar prosvete i crkvenih poslova, stavio novo-

Član 3. Na čelu celokupne uprave pozorišne stoji upravitelj pozorišni, koga postavlja knjaz na predlog ministra prosvete i crkvenih dela.

Član 4. Uprava pozorišna deli se na tri struke: književnu, veštačku (umetničku, prim. Z.T.J.) i ekonomsko-novčarsku. Književnom strukom upravlja dramaturg, veštačkom reditelj, a ekonomsko-novčarskom blagajnik.

Valja istaći da je Zakonom ustanovljen Književno-umetnički odbor od četiri lica. Upravnik Pozorišta je predsednik, dramaturg potpredsednik, a odbornicima

oblačionici na jedan čas (sahat) pre početka predstave« (čl. 11).

Za vladanje glumaca važila su sledeća pravila (čl. 19): »Ko dode pijan ili mamuran ma na koju probu, ili na samu predstavu; — dalje, ko ponižavajući, grdeći radi protivu dužnog poštovanja prema upravitelju, dramaturgu, reditelju, blagajniku ili sa članovima svojim; — ko pozorišne stvari iznosi na javnost; — i najposle, ko pozorišne članove zavađa i podbada na međusobnu mržnju: biće prvi put oštro kažnjen, a ako tako što i po drugi put učini, može biti otpušten smesta. Zanimljivo je da je Pravilima (čl. 31) »pušenje najoštrije zabranjeno u celoj pozorišnoj zgradi«.

Pet godina kasnije, 1879, *Pravila* zamenjuje *Uredba o Narodnom pozorištu*. U narednih dve decenije nije bilo izmena zakonskih propisa u pozorišnom životu Kraljevine Srbije. Ali s razvojem pozorišne umetnosti, osećala se potreba određenih zakonskih izmena, a osobito početkom 20. veka.

Stupivši u Narodno pozorište 1899. kao sekretar dramaturga, Milan Grol (1876-1952) je neposredno pratio sve probleme i narastajuće potrebe promena u radu Pozorišta, a posle dvogodišnjeg stručnog usavršavanja u Parizu, o tome je stekao uvid u francusko pozorišno zakonodavstvo, a kasnije i u nemačko.

Zato je Grol, potom prošavši dužnosti dramaturga i upravnika, veoma obavešten i poudan svedok o nastupajućim pozorišnim promenama: »Od godine 1901. do 1911, punih 10 godina vodi se diskusija o reformi pozorišnog zakona, i o postavljanju na savremenu osnovu celokupne organizacije pozorišta u Beogradu i u zemlji.

Prvi pokušaj čini Nušićeva pozorišna uprava iz 1901. Pokušaj je bio naivan i usvajao je birokratski princip pet činovničkih klasa: 5, 4, 3, 2, 1, koje se stiču periodski. Sistem sličan onom koji je došao za njim, ne mnogo boljem, u kome se glumci razvrstavaju po kategorijama i grupama. Još jedna originalnost projekta iz Nušićeve ere ujedinjene književne i glumačke boemije, bilo je učešće glumaca u upravnom savetu, koji je zamenjivao književno-umetnički odbor.

Drugi pokušaj zakonske reforme, onaj iz 1902, za uprave Dokić-Odavičeve, po duhu je savremeniji, ali je stao na po puta.

Godine 1909, po predlogu upravnika Milana Grola, ministar Ljuba Stojanović naimenovao je komisiju pod predsedništvom Andre Nikolića. Taj treći projekat ozakonjen je 1911. i istovremeno dopunjen i razvijen Uredbom. On ukida književno-umetnički odbor, utvrđuje autonomni karakter ustanove, daje slobodnu inicijativu, punu vlast i odgovornost upravniku, neograničenu skalu nagradivanja umetnicima, bez veze s godinama službe i titulama. On za jemčuje i penzije glumcima i njihovim porodicama. Ugovornim odnosom između glumaca i uprave te sistemom honorara od predstava — povrhu osnovnih plata — pozorište se obezbeđuje od birokratizacije, »umrtvljivanja živih sila bez kojih pozorištu nema života ni sa kojom državnom subvencijom«.

Grolovim Zakonom iz 1911. »na mesto dramaturga dolazi sekretar, koji je glavni pomagač upravnika u administrativnim odnosima i referent za sve umetničke poslove«, a umetnički rad na sceni je poveren reditelju, čime je režija podignuta »na visok stepen samostalne umetnosti«, kakav je slučaj bio u većini evropskih pozorišta. Možda najbitnija promena je odnosa glumaca prema upravi: on više nije birokratski već stim-

ulativno takmičarski, povećava međusobnu konkurenciju umetnika i sistemom ugovora plata glumca zavisi od njegovih umetničkih sposobnosti i rezultata rada na sceni.

ležili zadatak i pravac ustanove«, u mnogo čemu i danas aktuelan i poučan. Nažalost, kratko vreme do 1914. nije pokazalo sve prednosti ovakvog sistema, koji ni danas, dobrim delom, nije izgubio na aktuelnosti.

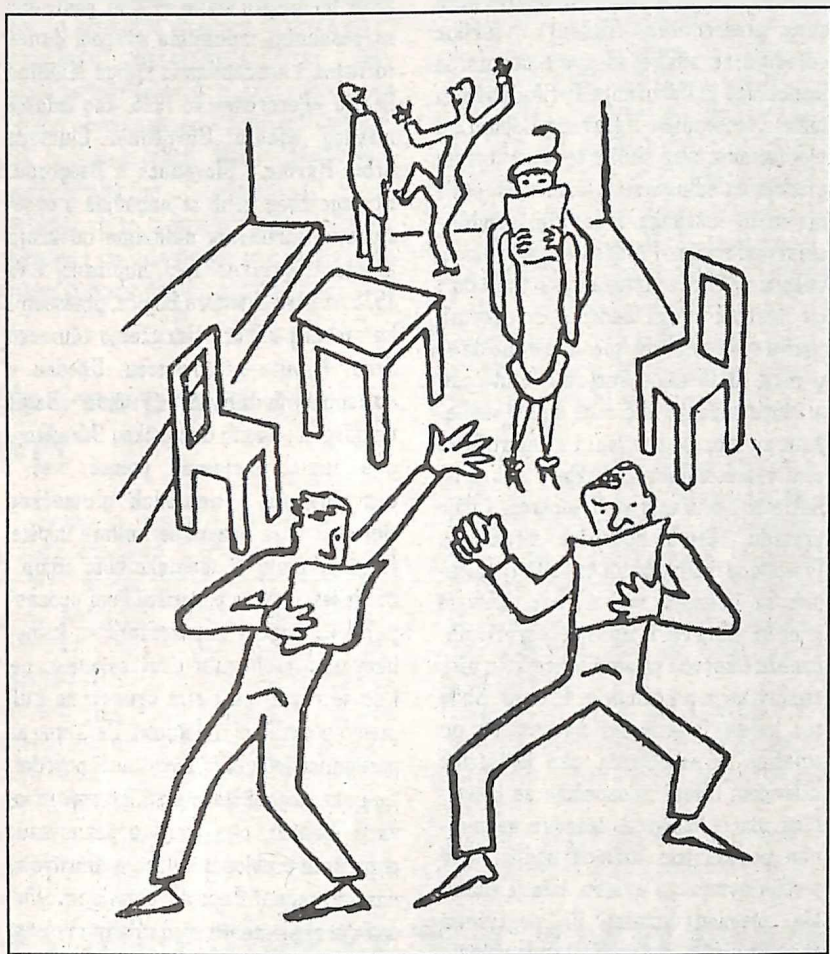
Posle stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1918, usvojen je Grolov predlog (dopis ministru prosvete br. 2170 od 29. VIII 1919) da kao osnov

Valja se podsetiti da je Zakon stavio u zadatak Narodnom pozorištu »da neguje pozorišnu umetnost«. Ovo će prikazati i podsticati srpsko-hrvatsku i jugoslovensku dramu, a presađivati iz drugih književnosti dramska dela od vrednosti. Ono će negovati čistotu srpskog jezika i služiti svojim sredstvima nacionalnoj ideji.

Zakon je pratila *Uredba o Narodnom pozorištu u Beogradu*, doneta 15. VI 1911, u kojoj se detaljno raščlanjuju svi vitalni umetnički i organizacioni problemi (u 152 člana), s propratnim pismom Jaše Prodanovića, ministra prosvete i crkvenih poslova, u kome će Upravi nacionalnog teatra »osobeno naglasiti i obe-

uređenja pozorišne delatnosti bude uzet Zakon o NP iz 1911, s tim što bi bila izvršena nova kategorizacija pozorišta i to na sledeći način: »1. tri državna narodna (nacionalna) pozorišta: Beograd, Zagreb, Ljubljana; 2. pet subvencionisanih oblasnih narodnih pozorišta: Skoplje, Novi Sad, Sarajevo, Split i Osijek; 3. potreban broj povlašćenih gradskih pozorišta, koja bi vršila u isto vreme i ulogu putujućih pozorišta. Za sad kao takva projektuju se: Niš i Kragujevac u Srbiji; Bitoljsko pozorište bilo bi filijala NP u Skoplju; NP u Novom Sadu (koje bi igralo uz to u Somboru i Subotici) imalo bi filijalu za istočnu Vojvodinu u Vršcu. U

osnovanu ustanovu pod ingerenciju svog ministarstva. Pozorištem je rukovodio Pozorišni odbor sastavljen od 17 do 19 članova, na čijem je čelu bio Filip Hristić (1814-1905), član Državnog saveta. Knez postavlja predsednika i članove Odbora. »Pozorišni upravitelj« bio tek jedan od članova Odbora i imao je tek izvršavati njegove odluke, a pre svega obavljati dužnosti dramaturga i niz dužnosti među kojima su isprepleteni umetnički, administrativni i organizacioni poslovi. Najljući protivnik takvog zakonskog rešenja bio je, naravno, »upravitelj« Jovan Đorđević (1826-1900), jer je Zakonom sputan u svakodnevnom radu. Tako glomazno telo nije moglo biti efikasno u radu pa je ubrzo doneto drukčije zakonsko rešenje.

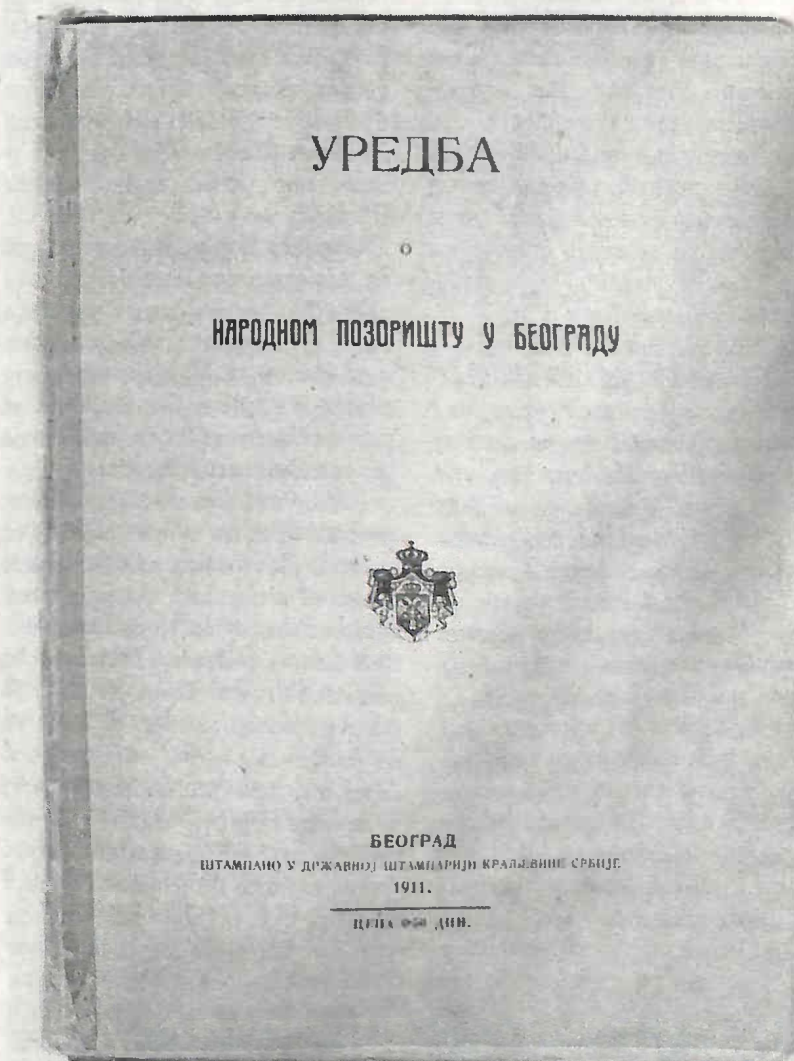
Drugi zakon o Narodnom pozorištu u Beogradu, od 11 članova, potvrđen je na Skupštini u Kragujevcu 8. X 1870. Jovan Đorđević je istog dana potvrđen za v. d. upravitelja, a ujedno i dramaturga, koji treba da primi »celu upravu pozorišta u svoje ruke«. Po tom Zakonu Narodno pozorište postalo je državna ustanova sa stalnom materijalnom pomoći države. Prva četiri člana Zakona glase:

»Član 1. Narodno pozorište u Beogradu ustanova je i imovina državna. Ona stoji pod vrhovnim nadzorom ministra prosvete i crkvenih dela.

Član 2. Narodno pozorište, radi opstanka i dobre uprave, dobija državnu pomoć koja se svake godine državnim budžetom određuje.

se predviđaju i godišnje plate. Zadatak Odbora je da bira pozorišna dela (*repertorij*), daje upravniku mišljenje o raznim repertoarsko-umetničkim pitanjima. Članovi umetničkog ansambla su razvrstani kao stalni, redovni i privremeni.

Ministar prosvete, potom, određuje tročlanu komisiju za sastavljanje *Pozorišnih pravila*, u koju imenuje Đorđa Maletića (1816-1888), Jovana Đorđevića i Milorada Šapčanina (1847-1895), tada sekretara Ministarstva prosvete. Stroga pravila uperena, po rečima Maletića, »samo na *trule* delove pozorišnog tela«, pala su njemu u dužnost da ih sprovede, jer je u međuvremenu postavljen za upravitelja. *Pozorišna pravila* davala su velika ovlašćenja upravi da za i manje (a pogotovo veće) prestupe i prekršaje kažnjava glumce otpuštanjem iz službe, novčano, pa i zatvorom. Javna nastupanja članova pozorišta bila su zabranjena, jer su neki bili povremeno angažovani i za slobodarske ciljeve. Kada su *Pravila* pročitana glumcima 20. II 1871. oni su »izjavili da na ta pravila ne pristaju«, i stupili su u štrajk. *Pravila* su morala biti povučena jer je ansambl pokazao veliku solidarnost i potpuno obustavio izvođenje predstava. Nova *Pravila* bila su doneta 1. IX 1871, da bi već 25. II 1874. bila zamenjena drugim. Po tim *Pravilima*, znatno liberalnijim, u osnovi je zadržan činovnički status pozorišnih umetnika. Među prve glumačke dužnosti (čl. 3) istaknuto je da nema vraćanja uloga. Glumac je bio dužan da bude »u

Naslovna strana Uredbe o Narodnom pozorištu u Beogradu iz 1911. godine

Hrvatskoj za sad projektuju se gradska i putujuća pozorišta u Varaždinu, u Sloveniji u Mariboru. Predlog je usvojen i Ministarski savet odlukom od 1. X 1919. doneo je rešenje o novom ustroju pozorišne organizacije u Kraljevini.

Ali, uskoro je Ministarstvo prosvete odredilo komisiju za izradu projekta novog zakona o Narodnom pozorištu, u koju su imenovani Milan Grol, Dušan Đokić, advokat i Sava Todorović, stalni član. Istovremeno, Umetničko odeljenje Ministarstva prosvete imenovalo je komisiju za izradu zakona o pozorištima u Kraljevini i dostavila Udruženju glumaca da stavi svoje primedbe. Četiri dana, od 21. do 24. III 1921. delegati Udruženja (koji su predstavljali 795 redovnih i 34 počasnih članova) u Umetničkom odeljenju, pod predsedništvom načelnika Branislava Nušića, raspravljali su i usvojili **Zakonski projekat u novoj redakciji**, publikovan u časopisu »Gluma« (br. 1-2, IV/V, 1921, str. 53-58). Tim **Zakonskim projektom** ništa bitno novo nije bilo predviđeno što se već nije nalazilo i u Zakonu o NP iz 1911. Istina, kategorizacija pozorišta je izvršena po novom principu, i to na: 1. državna, 2. državno-povlašćena i 3. privatna pozorišta. Ovim poslednjim, privatnim, stavljeni su brojni uslovi kako bi bili »čisto pozorišni« i da ne bi remetili rad državnih i povlašćenih pozorišta. Razvrstavanje glumaca ostalo je isto, na tri kategorije: privremeni, redovni i stalni. Novina je što je predloženo formiranje Pozorišnog odeljenja pri Umetničkom odeljenju Ministarstva prosvete.

Milutin Čekić (1882-1964), iskusni pozorišni stručnjak, kao inspektor Ministarstva prosvete, s dr Nikolom Andrićem, pom. ministra prosvete, dobio je zadatak 1925. da podnese izveštaj o celokupnom stanju u državnim pozorištima. Na osnovu podnetog referata i posle rasprava svih pozorišnih upravnika krajem 1925. Čekić je dobio nalog ministra prosvete da izradi predlog novog zakona o pozorištima.

Taj projekat baziran je na Zakonu o NP u Beogradu iz 1911, njegovim izmenama i dopunama od 8. III 1922. i 15. VII 1925, zatim pomenutom Projektu zakona o pozorištima iz 1921, te izvesnim odredbama Zakona o činovnicima.

Projekat Zakona o pozorištima imao je 13 članova i zadržavao je, takođe, osnovne postavke Grolovog Zakona o NP, kao i onog iz 1921, dakle, sadržavao je tri vrste: državna (središnja i oblasna), državna povlašćena (gradska i putnička) i privatna pozorišta. Ponavljao je već ustaljenu kategorizaciju glumaca na privremene, redovne i stalne. Bitna novina je što će »redovni članovi središnjih i oblas-

nih pozorišta, kao i članovi povlašćenih i stalnih privatnih pozorišta, primati penziju iz pozorišnog penzionog fonda, koji se ima osnovati, a za koji će ministar Prosvete propisati u Uredbi naročita pravila«. Ovaj 6. član Projekta predstavljao je kamen spoticanja, jer je iziskivao velike izdatke, koje je bilo teško pokriti predviđenim merama. Ni ovaj projekat nije došao do zakonske procedure.

Rasprave o novim zakonskim rešenjima trajale su kroz čitavo međuratno razdoblje, sve do marta 1941. kada je dr Miho Krek, ministar Prosvete, odredio

komisiju za izradu **Uredbe o narodnim pozorištima sa zakonskom snagom**, u najkraćem roku. U obrazloženju ove odluke isticano je da se dopunama Zakona o NP iz 1911. odgovarajućim odredbama Zakona o činovnicima, kao i Zakona o Glavnoj kontroli i Državnom računovodstvu, »oduzimaju redovnom radu u pozorištima jedno od njegovih najvažnijih svojstava: elastičnost«. Još veći problem je bio slab materijalni položaj starijih i penzionisanih članova, kao i najvećeg dela tehničkog osoblja u pozorištima. Država je izdvajala sve manja sredstva i nije bila u stanju da novim zakonskim rešenjima primi nove materijalne izdatke. Budžetska 1940. godina u odnosu na 1927. pokazuje da država izdvaja 40% manja sredstva (1927. za 8 pozorišta 40 miliona, a 1940. za 12 pozorišta 23 miliona dinara). Izdvajanjem Banovine Hrvatske 1940. iz pozorišnog sistema Kraljevine Jugoslavije komplikovalo je donošenje novog zakonskog rešenja, a izbijanje aprilskog rata 1941. sve je potisnulo u zaborav.

Posle Drugog svetskog rata, u novim društveno-ekonomskim uslovima, od 1945. do 1956, dakle, punih 11 godina, polovičnim rešenjima regulisan je nabujali pozorišni život u Jugoslaviji. Među privremena rešenja, važeća i za pozorišne umetnike, nalaze se **Uredba o regulisanju pripadnosti državnih službenika Srbije** (od 28. IV 1945), **Uredba o radnim odnosima i platama umetnika** (od 12. IV 1952), kojom je glumcima priznat status umetnika i uveden umetnički dodatak, ali su razvrstani po platnim razredima, uz ugovorni sistem.

Prvi zakon — **Opšti zakon o pozorištima** donet je 11. IV 1956, kojim se uvodi tzv. društveno upravljanje pozorištima. Član

1. tog Zakona glasi: »Pozorišta su kulturno-umetničke ustanove, kojima se upravlja po načelima društvenog upravljanja. Pozorištima upravljaju **pozorišni savet, upravni odbor i upravnik**«.

Pozorišni savet imenuje osnivač pozorišta, dve trećine čine građani, a jednu trećinu članovi pozorišnog kolektiva. Upravnik je po položaju član Saveta. Ovom telu su date velike ingerencije: donosi statut pozorišta, utvrđuje repertoarsku politiku, razmatra godišnje izveštaje, rešava o fondu nagrađivanja radnika, vrši izbor direktora, utvrđuje sistematizaciju radnih mesta, utvrđuje završni račun i dr.

Upravni odbor sačinjavaju upravnik, rukovodilac tehničke službe i članovi koje izabere pozorišni kolektiv, od čega su dve trećine iz reda umetničkog osoblja. Ovo telo sastavlja predlog statuta pozorišta, sastavlja predlog predračuna i završni račun, daje predlog godišnjeg repertoarskog plana, sastavlja predlog sistematizacije radnih mesta, rešava prigovore radnika i dr.

Upravnik pozorišta postavlja osnivač. On neposredno rukovodi pozorištem, predstavlja pozorište i zastupa ga pred državnim organima i trećim licima. Upravnik postavlja službenike, zaključuje ugovore o angažovanju umetničkog osoblja, uz mišljenje umetničkog saveta, sastavlja repertoarski plan i izvršava zaključke Saveta i Upravnog odbora.

Pozorišta su se, po ovom Zakonu, finansirana iz prihoda koje sama ostvaruju i sredstava predviđenih budžetom političko-teritorijalne jedinice odnosno dotacijama. Plate radnika i službenika pozorišta određivale su se opštim i posebnim propisima o platama.

Tri godine kasnije Savezno izvršno veće donosi **Uredbu o radnim odnosima i**

nagrađivanju umetničkog osoblja (Sl. list FNRJ, br. 1, 7. I 1959) po kome se godišnje raspisuju konkursi za angažovanje umetničkog osoblja, po pravilu od 1. V do 1. VI, a ugovori se sklapaju na 2 godine, s tim što se početnici primaju na godinu dana (tzv. probni staž).

Umetničko osoblje za stalan umetnički rad delilo se na pet grupa (zanimanja) i odgovarajuće platne razrede, i to: 1. glumci, solisti opere i baleta, dirigenti, dramaturzi, reditelji, scenografi od 12. do 4. platnog razreda; 2. asistenti reditelja, lektori, članovi operskog orkestra, od 14. do 5; 3. članovi baleta, operskog hora, inspicijenti, šaptači, od 15. do 6; 4. zabavni orkestri i ansamblu narodnih igara, od 16. do 8; i 5. statisti, od 18. do 10. platnog razreda.

Umetnički dodatak pripadao je svem umetničkom osoblju i slobodno je ugovaran između umetnika i pozorišta. Pri republičkim savetima za kulturu obrazovane su stalne komisije koje su davale saglasnost o postavljanju odnosno unapređivanju umetničkog osoblja.

Deceniju kasnije unose se određene nove izmene u pozorišni život sprovedenjem **Zakona o upravljanju ustanovama u oblasti kulture** (Sl. glasnik SR Srbije, br. 1, 4. I 1969). Po tom Zakonu, pozorišta i scensko-umetničke ustanove spadaju u one od posebnog društvenog interesa. Uspostavljaju se novi organi upravljanja: savet ustanove, stručno odnosno umetničko veće i direktor (upravnik) ustanove.

Savet ustanove čine: predstavnici radne zajednice, delegati osnivača ustanove, predstavnici društvene zajednice i direktor, a najmanje polovinu bira radna zajednica. Savet, slično prethodnom zakonskom rešenju, ima znatna ovlašćenja: donosi statut ustanove, i opšte planove i

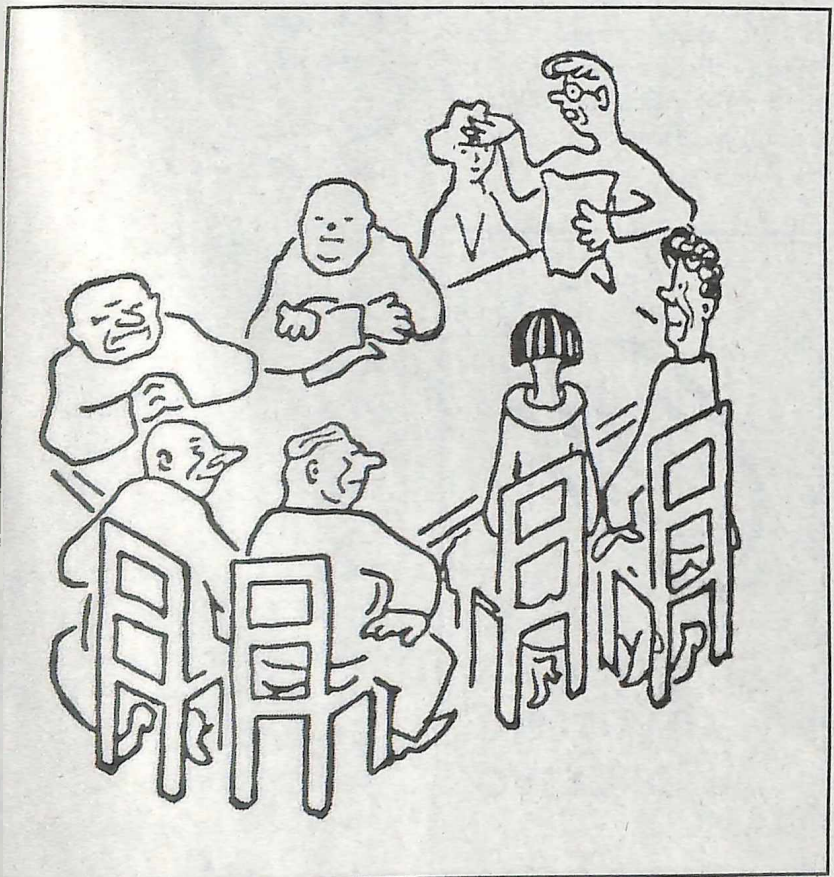
DODATAK UZ TEKST O ISTORIJI NAŠIH POZORIŠNIH ZAKONA

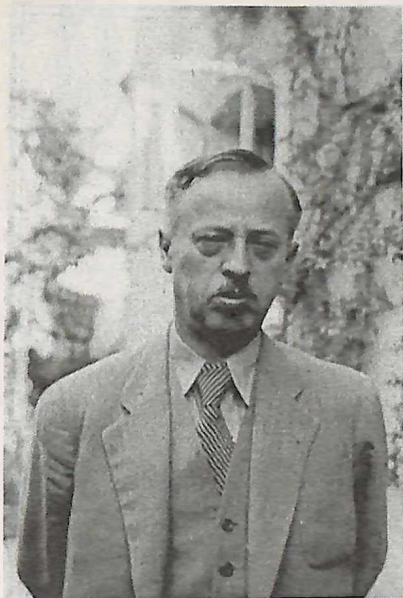
Bibliografija:

1. **Ukaz o Zakonu o Narodnom pozorištu** (s tekstom Zakona) iz 1868, službeno izdanje Kneževine Srbije, Beograd, 1868.
2. **Ukaz o Narodnom pozorištu** (s tekstom Zakona) iz 1870, službeno izdanje Kneževine Srbije, Beograd, 1870.
3. **Ukaz o Uredbi o Narodnom pozorištu** (s tekstom Uredbe) iz 1879, službeno izdanje Kneževine Srbije, Beograd, 1879.
4. **Prosvetni zbornik zakona i naredaba**, Beograd, 1895, str. XXI + 1306.
5. **Pozorišni zakon**, izdanje Kraljevskog Srpskog Narodnog pozorišta, Beograd, 1900.
6. **Ukaz o Zakonu o Narodnom pozorištu u Beogradu**, službeno izdanje Kraljevine Srbije, Beograd, 1911.
7. **Uredba o Narodnom pozorištu u Beogradu**, Beograd, 1911 (s pismom ministra prosvete Jakova Prodanovića Upravi NP). U Kraljevini SHS menjana i dopunjavana 8. III 1922 i 25. VII 1925.
8. **Pravilnik o putničkim i mesnim pozorišnim druženjima**, propisao Ministar Prosvete i Crkvenih poslova, Beograd, 31. VIII 1912.
9. **Uredba o pozorištima**, Beograd, izdalo Ministarstvo prosvete, 1919.
10. **Uredba o regulisanju pripadnosti državnih službenika Srbije**, »Službeni glasnik Srbije«, br. 11, 28. IV 1945.
11. **Uredba o radnim odnosima i platama umetnika i pomoćnog umetničkog osoblja**, »Službeni list FNRJ«, br. 20, 12. IV 1952.
12. **Opšti zakon o pozorištima**, »Službeni list FNRJ«, br. 16, 11. IV 1956.
13. **Zakon o upravljanju ustanovama u oblasti kulture**, »Službeni list SR Srbije«, br. 1, 4. I 1969.
14. **Zakon o ostvarivanju posebnog društvenog interesa u organizacijama udruženog rada koje obavljaju kulturne delatnosti**, »Službeni list SRS«, br. 19, 30. IV 1974.
15. **Zakon o izmenama i dopunama Zakona o ostvarivanju posebnog društvenog interesa u organizacijama udruženog rada koje obavljaju kulturne delatnosti**, »Službeni list SRS«, br. 53, 30. XII 1977.
16. **Zakon o društvenim delatnostima**, »Službeni list SRS«, br. 1, 13. I 1990.

Literatura:

1. Đorđe Maletić: **Grada za istoriju Srpskog narodnog pozorišta u Beogradu**, Beograd, 1884.
2. Milutin Čekić: **Pozorišno pitanje**, »Pregled«, 1909, br. 4.
3. Milan Grol: **Zakon i Uredba o Narodnom pozorištu**, »SKG«, 1911, knj. 27.
4. **Projekat zakona o pozorištima**, »Gluma«, Beograd, IV/V 1921, sv. 1-2.
5. Milutin Čekić: **Pozorišno pitanje**, Novi Sad, 1926.
6. Milan Grol: **Iz pozorišta predratne Srbije**, Beograd, SKZ, 1952.
7. Slobodan Selenić: **Dotirano pozorište danas**, »Scena«, 1967, br. 2.
8. Eli Finci: **Novi projekat o finansiranju scensko-umetničkih ustanova**, »Politika«, 7. I 1968.
9. Gavriilo Kovijanić: **Arhivska grada o Narodnom pozorištu u Beogradu 1835-1914**, Beograd, Arhiv Srbije, 1971.
10. **Teze Zakona o pozorištima, pozorišnim druženjima i pozorišnim centrima**, »Scena«, 1973, br. 2.
11. Borivoje S. Stajković: **Istorija srpskog pozorišta**, Beograd, 1979.
12. Zoran T. Jovanović: **Grada i publikacije o Narodnom pozorištu u Beogradu**, katalog »125 godina NP u Beogradu«, Beograd, SANU, 1994.
13. Aleksandar Radovanović: **Pregled istorije Narodnog pozorišta u Beogradu 1868-1993**, Beograd, Narodno pozorište, 1994.
14. Dragana Čolić-Biljanovski: **Povodom pedeset godina Saveza dramskih umetnika Srbije**, »Zbornik radova Fakulteta dramskih umetnosti«, 4, Beograd, FDU, 2000.

Milan Grol

programe rada; odlučuje o davanju saglasnosti na godišnje planove; donosi pravilnik o raspodeli dohotka; donosi finansijski plan i završni račun; imenuje i razrešava direktora i vrši i dr. poslove.

Umetničko veće donosi planove i programe, odlučuje o organizaciji umetničkog rada ustanove; sprovodi konkurse; daje predloge o sistematizaciji radnih mesta i razmatra sva pitanja u vezi stručnog rada. Umetničko veće čine direktor i određeni broj stručnih radnika koje bira Savet.

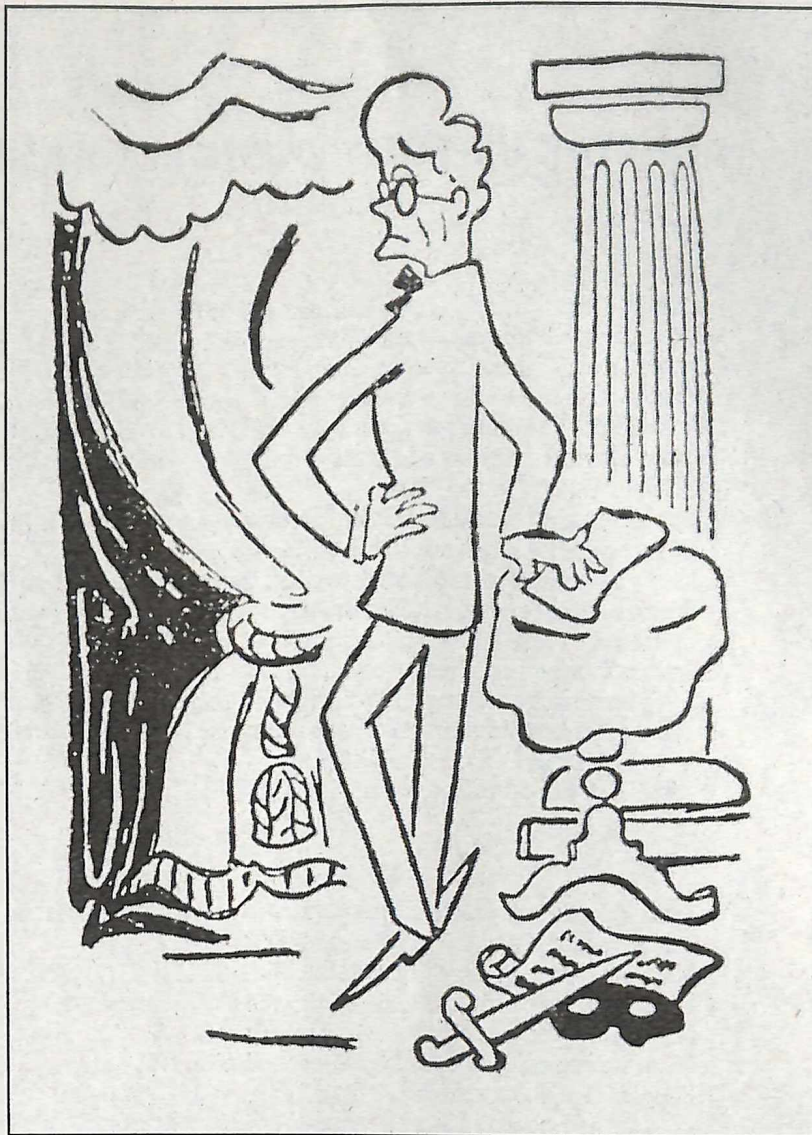
Direktor (upravnik) neposredno rukovodi poslovanjem ustanove i stara se o zakonitosti, izvršava odluke saveta, umetničkog veća i drugih organa upravljanja; predstavlja i zastupa ustanovu;

podnosi izveštaje o stanju i radu ustanove; vrši i druge poslove određene zakonom, statutom i drugim aktima. Prvi put se za direktora traži visoka stručna sprema, iako se predviđaju i izuzeci (ako je afirmisan i istaknut umetnik).

Pozorišni umetnici nisu bili zadovoljni polovičnim rešenjima svog statusa i utapanjem u širok krug raznorodnih ustanova u oblasti kulture. Zato je radna grupa Odbora za pripremu Sabora pozorišnih radnika Srbije januara 1973. sačinila »Teze Zakona o pozorištima, pozorišnim društinama i pozorišnim centrima«, koje su predložili zainteresovanim društvenim faktorima, a publikovali na stranicama pozorišnog časopisa »Scena« (1973, br. 2, str. 59-83). Osnovna deviza autora je: »Pozorište zamire, moramo da ga oživimo«. Valjalo bi se podsetiti tih Teza danas kada se iznose predlozi za novu zakonsku regulativu u oblasti pozorišne umetnosti, iako su bitno drukčije društvene i ekonomske okolnosti, ali je bit pozorišta ostala ista.

Posle pet godina (Sl. glasnik SRS, br. 19, 30. IV 1974) od prethodnog Zakona donose se njegove izvesne izmene, koje se sastoje poglavito u promeni sastava programskih saveta, koji sada čine: trećinu predstavnici društvene zajednice (predstavnici osnivača, društveno-političkih zajednica i društveno-političkih organizacija), a dve trećine članovi radne zajednice. Zakon je nalagao ustanovama kulture veću dostupnost i uvidavnosti, obaveštavanja zainteresovanih organizacija i građana.

Tri godine kasnije usledilo je novo usklađivanje rada ustanova iz oblasti

Ilustracije Dušana Ristića u ovom broju »Ludusa« preuzeti su iz časopisa »Pozorišni život«, broj 31-32, Beograd 1968, izdanje Saveza dramskih umetnika Jugoslavije

LUDUS

Pozorišne novine

Vanredno izdanje

YU ISSN 0354-3137

Tiraž: 500 primeraka
Prvi broj »Ludusa« objavljen
5. XI 1992.

Izdaje

Savez dramskih umetnika Srbije

Beograd, Studentski trg 13/VI

Telefoni: 011/631-522,

631-592 i 631-464, 629-873

http://www.sdus.org.yu

e-mail: sdus@net.yu

Žiro račun: 40806-678-2-10628

Devizni račun: 5401-VA-1111502

(Privredna banka a.d.)

Predsednik

Branislav Milićević

Glavni i odgovorni urednik

Aleksandar Milosavljević

aleksmil@eunet.yu

Redakcija

Svetlana Bojković, Jovan Ćirilov,

Ivana Dimić, Maša Jeremić (zamenik

glavnog i odgovornog urednika),

Svetislav Jovanov, Jelena Kovačević,

Branka Krilović, Ivan Medenica,

Olivera Milošević, Darinka Nikolić,

Tanja Petrović, Gorčin Stojanović,

Anja Suša, Petar Teslić, Đorđe Tomić

(fotografija), Maja Vukadinović

Sekretar redakcije

Radmila Sandić

Grafički dizajn i priprema za štampu

AXIS studio, Beograd

e-mail: axisst@eunet.yu

Crtež na naslovnoj strani

Predrag Koraksić Corax

WEB administrator

Vojislav Ilić

Dizajn logotipa »LUDUS«

Đorđe Ristić

Redizajn logotipa »LUDUS«

AXIS studio

Štampa

Preduzeće za grafičko izdavačku

delatnost i usluge d.o.o. BRANMIL,

Beograd, Trebevička 17

Rešenjem Ministarstva za informacije

Republike Srbije Ludus je upisan u

Registar sredstava javnog informi-

sanja pod brojem 1459

Na osnovu Mišljenja Ministarstva

kulture Republike Srbije pozorišne

novine Ludus oslobođene su poreza na

promet

У мене Негове Светлани
Књаза Српског
Милана М Обреновића II.
Манеоници Књажеског достојанства

Проглашено и обавуђено свима и
сваконе, да је Народна Скупштина форми-
ла, и да смо ми потврдили и потврђујемо:

Закон

О народном позоришту у Београду.
Члан 1.

Народно позориште у Београду установа је
и имаovina државна.

Оно стоји под врховним надзором Мини-
стара просвете и црквених дела.

Члан 2.

Народно позориште, ради одржанка и
добре управе, добија државну помоћ, која се
сваке године државним буџетом одређује.

Члан 3.

На челу целокупне управе позоришта стоји
управљач позоришта, кога поставља Књаз
на предлог Министара просвете и црквених
дела.

kulture sa Zakonom o udruženom radu (tzv. ZUR) iz 1976 (Sl. glasnik SRS, br. 53, 30. XII 1977). Izmene su bile minimalne ali su predstavljale jačanje društvenog uticaja, poglavito u sastavu konkurskih komisija za izbor rukovodećeg kadra. U njih su ulazili predstavnici ustanove, sindikata i društvene zajednice, kojih ne može biti manje od polovine ukupnog broja. Ostale izmene su bile terminološke prirode, uz praznu pravničku kozmetiku.

Te zakonske odrednice ostaju na snazi sve do 1990. godine, kada se Zakonom o društvenim delatnostima (Službeni glasnik SRS, br. 1, 13. I 1990) praktično ukida samoupravljanje i uvode se fondovi, čiji je zadatak da sprovedu politiku u društvenoj delatnosti, pa i u pozorišnoj umetnosti.

Fondovi su nečujno (i oni) — odumrli. Sadašnje stanje je dobro poznato.

Nalazimo se u tranziciji... Traga se za novim, uspešnijim rešenjima. A što se tranzicije tiče, o njoj najbolje svedoči sledeći naslov iz »Politike« — »Najbolje u tranziciji je kad prođe« (21. XI 2001).

FOND ZA
OTVORENO
DRUŠTVO